

የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀት በደቡብ ጎንደር አስቲ ወረዳ

በ
ታምራት ኃይሉ

በኢትዮጵያ ስነጽሁፍና ፎክሎር ኢ.ም.አ. ዲ.ግሪ ለማግኘት
ከሌሎች ለማሟላት የቀረበ ጥናት

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የድኅረ ምረቃ መርሀ ግብር
የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሁፍ ክፍል ትምህርት

ሰኔ 2000 ዓ.ም.
አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀት በደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ

በ
ታምራት ኃይሉ

አማካሪ
አቶ ዘሪሁን አስፋወ.

በኢትዮጵያ ስነጽሁፍና ፎክሎር ኤም.ኤ. ዲ.ግሪ
ለማግኘት ከፊሉን ለማሟላት የቀረበ ጥናት

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የድኅረ ምረቃ መርሀ ግብር
የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነጽሁፍ ክፍል ትምህርት

ሰኔ 2000 ዓ.ም.
አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ ድኅረ ምረቃ ትምህርት ቤት

የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀት በደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ

በ

ታምራት ኃይሉ

የፈተና ቦርድ አባላት ማረጋገጫ

ዘፈኑ ን ስድህነት

አማካሪ

ሃይለማርያም ገ/ሠላሴ

ፈታኝ

ዶ/ር አቶ አቶ

ፈታኝ

አበርክቶ	i
ምስጋና	ii
አጠቃሎ	iii
ካርታ	v
መጻፍ ቃላት	vii
1. መግቢያ	1
1.1 የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት	1
1.2 የጥናቱ ዓላማ	2
1.3 የጥናቱ ፋይዳ	3
1.4 የጥናቱ ቦታ ምርጫ	3
1.5 የአጠናን ዘዴ	4
1.5.1 የመስክ ሥራ	5
1.5.2 መረጃ አሰባሰብ	6
1.6 ያጋጠሙ ችግሮች	6
1.7 የጥናቱ አደረጃጀት	8
2. ክለሳ ድርሳናት	9
2.1. የንድፈ ሃሳብ መንደርደሪያ	9
2.1.1 ቁሳዊ ባህል	9
2.1.2 ብራና ምንድነው?	11
2.1.3 የብራና ታሪካዊ አመጣጥ በተለያዩ ሀገራት	12
2.1.4 የብራና መስሪያ ጥሬ እቃዎችና አሰራር	17
2.2 የተዛማጅ ጥናቶች ቅኝት	20
2.2.1 የብራና ስራ በኢትዮጵያ ያለው ታሪክና የአሰራር ሃይት	25
2.2.2 ጥሬ እቃዎች	25
2.2.2.1 ቆዳ	25
2.2.2.2 ቀለም	26
2.2.2.3 ብዕር	27

2.2.3 የብራና ማወጫ መሳሪያዎች	28
2.2.4 የብራና መጽሀፍ ስራ	29
2.2.4 የብራና ስራና ሀገረሰባዊ እምነት	31

3. የጥናቱ አካባቢያዊ ዳራ ታሪካዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ማህበራዊ ገፅታ

3.1 የእስቴ ወረዳ መልክዐ ምድራዊ ገፅታ	32
3.2 የእስቴ ስያሜና አመሰራረት	32
3.3 የወረዳዋ ህዝብ መተዳደሪያ	33
3.4 መሠረተ ልማቶች	34
3.5 የአካባቢው ህዝብ ቋንቋና ሀይማኖት	34

4. የብራና መግለጫት አዘገጃጀትና ቁሳቁስ

4.1. የብራና መግለጫት ማዘጋጃ ጥሬ ዕቃዎች	35
4.1.1 ቆዳ	35
4.1.2 ቀለም	38
4.1.3 ብዕር	39
4.2 የብራና ጥሬ ዕቃዎች አዘገጃጀት	40
4.2.1 የቆዳ አዘገጃጀት	40
4.2.2 የቀለም አዘገጃጀት	46
4.2.3 የብዕር አዘገጃጀት	47
4.3 የብራና መግለጫት አፃፃፍ	49
4.4 የብራና መግለጫት ጥረዛና አደጓጎስ	55
4.5 የብራና መግለጫት ሥዕላትና ሐረጎች	59
4.5.1. ሥዕላት	59
4.5.1. ሐረጎች	62
4.6 የብራና መግለጫት መሳሪያዎችና ቁሳቁስ	63

5. የብራና መጻሕፍት አዘጋጅ ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ሀይማኖታዊ ገፅታዎች

- 5.1 የብራና መጻሕፍት ሥራ ለመዳ 69
 - 5.1.1 ከቤተሰብ ወርሶ መስራት 69
 - 5.1.2 በግል ተምሮ መስራት 75
- 5.2 የመጻሕፍት ሥራ የሚያስገኘው ገቢ 78
 - 5.2.1 የብራናን በማውጣትና በመጻፍ 78
 - 5.2.2 ጠርዞ በመደገስ 82
 - 5.2.3 ስዕላትና ሐረጎችን በመሳል 83
- 5.3 የባለሙያዎች ማህበራዊ ደረጃ 84
- 5.4 የብራና ሥራና ሀገረሰባዊ እምነት 86
 - 5.4.1 የብራና ቆዳን በተመለከተ 86
 - 5.4.2 የሥራ ቀናትን በተመለከተ 88
 - 5.4.3 የዕራብን ይዘት በተመለከተ 89

6. ማጠቃለያና መፍትሔ

- 6.1 ማጠቃለያ 91
- 6.2 መፍትሔ 94

- ዋቢ ምንጮች
- አባሪ 1 ለመረጃ አቀባዮች የቀረቡ ጥያቄዎች
- አባሪ 2 የመረጃ አቀባዮች አጠቃላይ መግለጫ
- አባሪ 3 ፎቶግራፎች
- አባሪ 4 የድምፅና የምስል ካሴቶች

አበርክቶ

ይህንን የመመረቂያ ጥናቴን ሁሌም እንቅልፍ አጥታ እኔን ስትጠብቅ ለምታደረው ለውድ እናቴ ለወ/ሮ በለጡ ሄይ ማስታወሻ ይሁንልኝ።

ምስጋና

ይህን ጥናት ጀምሮ እስካጠናቅቅ ድረስ የብዙ ሰዎች እገዛ አልተለየኝም። በተለይ የአማካሪዬ የአቶ ዘራሁን አስፋው ክትትል ከማንም በላይ ነው። አቶ ዘራሁን ጥናቱን ፈር በማስያዝ ብቻ ሳይወሰኑ ጥቃቅን የሚመስሉ ነገሮችን ሳይቀር በማረም አስተካክለው በጊዜው በመመለስ እንዲሁም በማበረታታት ጭምር ለዚህ እንድብቃ ስላደረጉኝ «አመሰግናለሁ» የሚለው ቃል በትክክል ሁኔታውን የሚገልፀው ባይሆንም ለጊዜው «በጣም አመሰግናለሁ።»

መረጃ አቀባዮቹን ሁላችሁንም በአምላክ ስም አመሰግናቸዋለሁ። በተለይ መሪ ጌታ ገ/ህይወት ምስጋናውና ሠዓሊ መሀሪ ሙሉዓለም ከአዲስ አበባ እንደወጣሁ ከእነሱ ቀና ልብ ጋር ባልገጣጠም ኖሮ ጥናቱ እዚህ ደረጃ አይደርስም ነበር። ውለታ መላሽ ያድርገኝ እላለሁ።

ተደጋጋሚ እርማቶችን ሳይቀር ከመደበኛ ሥራዎ ጎን ለጎን ሰለቸኝ ደክመኝ ሳትል የፅሁፉን ትየባ ላጠናቀቀችልኝ ለ«ቁም ነገር መጽሔት» ተያቢ መሠረት ክበበው ከልብ የመነጨ ምስጋናዬ ይድረሳት። የሥራ ውጥረቴን ለተጋራችሁኝ መላ የዝግጅት ክፍሉን ባልደረቦች ከልብ እያመሰገንኩ በሙሉ ልብ አብራሃችሁ የምሰራበት ጊዜ እየመጣ እንደሆነ ተስፋ አደርጋለሁ።

ከዩኒቨርሲቲው የሚመደበው የጥናት ማካሄጃ ገንዘብ አልበቃ ብሎኝ የድርጅታቸውን ድጋፍ ከጠየቅኳቸው ዘጠኝ ድርጅቶች መሀከል በብቸኝነት ምላሽ ለሰጠኝ ለብርሃንና ሰላም ማተሚያ ቤት በተለይ ለድርጅቱ ዋና ሥራ አስኪያጅ ለወ/ሮ ሙሉ ወርቅ ገ/ህይወት ላቅ ያለ ምስጋና አቀርባለሁ።

ለጥናቱ አስፈላጊውን መረጃ በመስጠትና በሞራልም ጭምር በማገዝ የማይተካ አስተዋፅኦ ላደረጋችሁልኝ ወዳጆቼ አራጌ ይመር፣ አስቴር ሙሉና አምሳሉ መላክ ላደረጋችሁልኝ ምክር ፣ እርዳታና ድጋፍ ሁሉ ሰጥቶ የማይመደቀው አምላክ የልባችሁን ሁሉ ይመላላችሁ።

አጠቃሎ

ይህ ጥናት በደቡብ ጎንደር በእስቴ ወረዳ ያሉ ባለሙያዎች በሚያዘጋጁባቸው የብራና መጻሕፍትና የአሰራር ሂደት ላይ የሚያተኩር ነው። ከዚህ በተጨማሪ የብራና መጻሕፍትን ለማዘጋጀት ጥቅም ላይ የሚውሉ ጥሬ ዕቃዎችና የአሰራር ቴክኒኮችን ከነመሳሪያዎቹ በመቀረስ ላይ ያተኩራል። ከዚህ ቀደም በርዕሱና በቦታው የተደረገ ጥናት እንደሌለ ባደረግሁት ፍተሻ አረጋግጫለሁ።

ጥናቱ የተካሄደው በገላጭ የምርምር ዘዴ ነው። ተፈጥሮአዊ መቼቱ ላይ ከሚያዘያ 22 እስከ ሰኔ 2 ድረስ በመገኘት ከብራና አወጣጡ ጀምሮ ያለውን ሂደትና የአሰራር ቅደም ተከተል ተመልክቷል። መረጃው በምልክታና በቃለ መጠይቅ በቪዲዮና መቅረፅ ድምጽ በመታገዝ የተሰባሰበ ነው። ስለ ሙያው በቂ እውቀትና የሥራ ልምድ ካላቸው 11 ግለሰቦች በሥራ ቦታቸውና በመኖሪያ ቤታቸው በመገኘት መረጃው ተሰብስቧል።

ብራና በዋናነት የሚዘጋጀው ለሀይማኖታዊ ጉዳዮች መጻፊያ ቢሆንም ዓላማዊ መጻሕፍትም ሊዘጋጅበት እንደሚችል ባለሙያዎች ያምናሉ፤ ባለሙያዎቹ ሁሉም ለማለት ይቻላል የአርቶዶክስ ተዋህዶ ሀይማኖት ተከታዮች በመሆናቸው ክራሳቸው ሀይማኖት ወጪ የብራና መጻሕፍትን ለማዘጋጀት አይሹም።

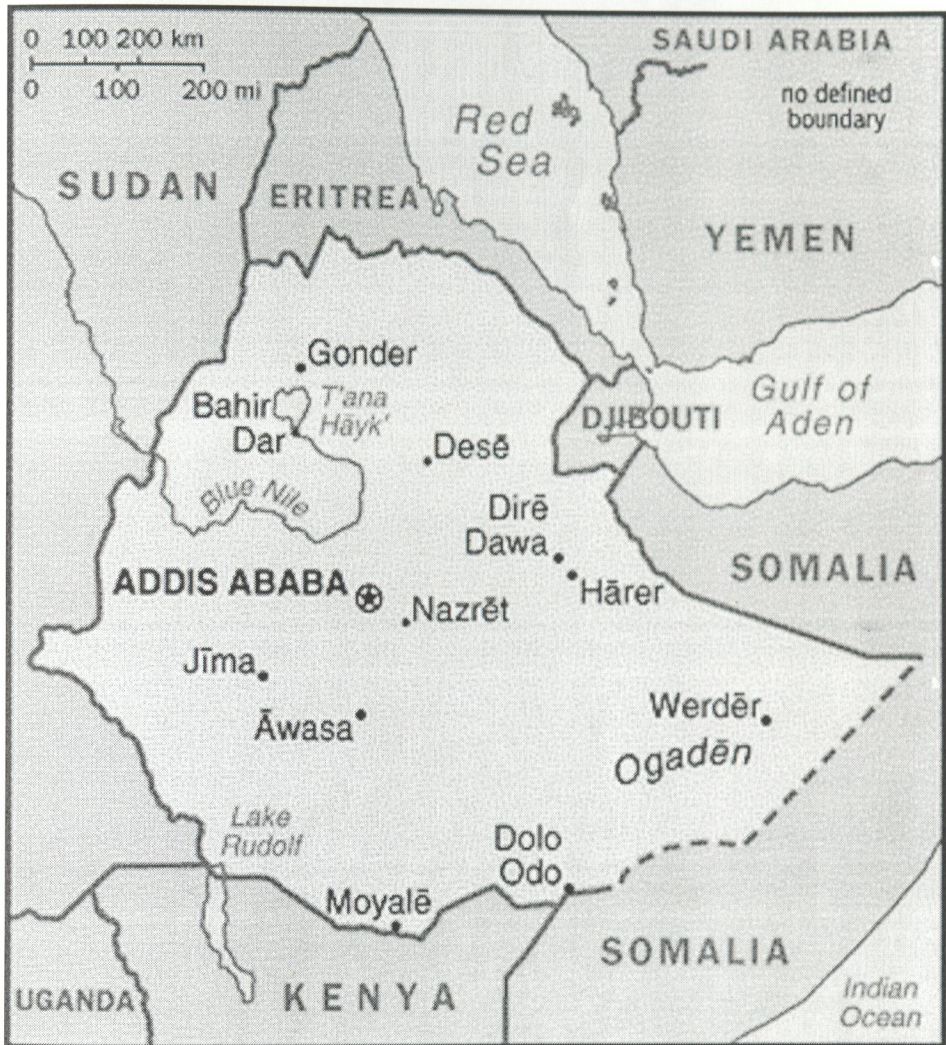
ባለሙያዎቹ የብራና መጻሕፍትን አዘጋጅተው ቀደም ሲል አክሱም ድረስ ወስደው ከኤርትራ ለሚመጡ ሰዎች የመሸጥ ልምድ የነበራቸው ቢሆንም ከቅርብ ዓመታት ወዲህ ድንበሩ በመዘጋቱና ገበያው በመቀዝቀዩ ትተውታል። በመሆኑም አሁን እየሰሩ ያሉት አዕፊው ለቤተክርስቲያናት ለመስጠት በሚፈልጉ ግለሰቦች የገንዘብ ድጋፍ ነው። እንደ በፊቱ ያለ ትዕዛዝ በራስ ወጪ ሰርቶ ሸጦ ለማትረፍ ማሰብ የማይሞክር መሆኑን አስረግጠው ገልፀዋል። ከሚወሰደው ጊዜ ጉልበትና ወጪ አንፃር ከ1ሺህ ብር እስከ 30 ሺህ ብር ድረስ ሊሸጡ የሚችሉ የብራና መጻሕፍትን እያዘጋጁ ያሉ አሉ።

ያም ሆኖ ግን በደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ ያሉ የብራና መጻሕፍት ባለሙያዎች መጻሕፍቱን እያዘጋጁ ያሉት «በሰማይ ዕድቅ እናገኝበታለን» ብለው እንጂ ለስጋዊ ፍላጎታቸው ማርኪያ የሚሆን ገቢ እያገኙ አለመሆኑን ከሚያጠፉት ገንዘብ ጊዜና ጉልበት አንፃር መመልከት ተችሏል። በመሆኑም በሰማይ እናገኝበታለን የሚሉት መንፈሳዊ ዋጋ እንደተጠበቀ ሆኖ ኑሯቸውን በዚህ ሙያ መግፋት አለመቻላቸውን ተመልክቻለሁ። ይህ ደግሞ ውሎ እያደር ባለሙያዎቹ ኑሯቸውን ለመደገም ወደ ሌላ የሥራ መስክ ፊታቸውን ለማዞር (አሁንም

ያዘሩ አሉ) በወረዳዎ ያለው የብራና መጻሕፍት ዝግጅት ህልውናው አደጋ ላይ ነው የሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷልሁ::

በመሆኑም ይህንን ቁሳዊ ሀብት ከመጥፋት ለማዳንና ባለሙያዎችንም ተጠቃሚ ለማድረግ በመንግስት ወይም ለጥበቡ ቀና አመለካከት ባላቸው ድርጅቶች ሊደገፉ ይገባል:: የኢትዮጵያ አርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን በእስቴና በአካባቢው ብቻ ተወስኖ ያለውን የብራና መጻሕፍት ሙያ በተለያዩ አብያተ ክርስቲያናት ገዳማትና አድባራት ውስጥ ማሰራት የምትችልበት ሁኔታ ቢፈጠር እንዲሁም ባህል ሚኒስቴር ከትውልድ ወደ ትውልድ መተላለፍ ያለባቸውን የሀገሪቱን ታሪካዊ የወረቀት መዛግብትን በብራና በመጻፍ ቅርስን ሳይበላሽ የማቆየት ተግባሩን ቢወጣ ለሀገር ይበጃል እላለሁ::

የኢትዮጵያ ካርታ

ምንጭ:- ከኢትዮጵያ ካርታ ሥራ ድርጅት የተገኘ

ሙዳየ ቃላት

1. አንጋሬ - ከፍየል ቆዳ ተገፎ የሚወጣ የስጋ ሽፋን
2. ቀለም - ከላምባ ጥላትና ከተለያዩ ዕዕዋት የሚዘጋጅ የብራና መጻፊያና ሥዕል መሳያ ፈሳሽ
3. ብዕር - ከሽምብቆ ወይም ከመቃ የሚዘጋጅ ብራና መጻፊያ
4. መብጣት - ከቆዳው ስር ዘንግ አድርጎ በካራ መብሳት
5. መረመም - ከቆዳው ላይ የቀረውን ልፋጭ ስጋ በሻናራ ድንጋይ ማሸት
6. ማፈፍ - የተጠረዘውን እስር ብራና ቁመቱን በካራ ማስተካከል ወይም መከርከም
7. ስግላጥ - ፀጉሩ ከተላጩ በኋላ ከቆዳው ላይ በመጥረቢያ ሲፈቀፈቅ የሚነሳው ቅባትነት ያለው የቆዳ አካል
8. መቅጸት - ቆዳው ተወጥሮ ከደረቀ በኋላ በልክ በልኩ እየቆረጠ ማጠፍ
9. ውግ - በብራናው ላይ መስመሮችን ለማስመር በልክ በልኩ በወስሬ የሚተው ምልክት
10. ቅጠል - ሁለት ገፅ ያለው እጥፍ ብራና
11. ዓምድ - ዕሑፍ የሚያርፍበት ባለ ሁለት ወይም ባለሶስት ረድፍ ቦታ
12. ጎላፍ - የአንድ እጥፍ ብራና ግማሽ
13. መቅረዕ - ሽምብቆውን ከርክሞ ለዕሑፍ ስራ እንዲመች አድርጎ ማዘጋጀት
14. ሐሩር - ጥቁር ቀለም የሚታሸበት የገብስ የማሽላ የስንዴ የዳጉሳና የመሳሰሉት እህሎች ተቆልተው ሲቀቀሱ የሚገኝ ፈሳሽ
15. ሙጫ - ከግራር ከጥድ ግንድ የሚገኝ ማጣበቂያ ለጥቁርና ቀይ ቀለም ማሻ የሚያገለግል
16. መላግ - በብራናው ልክ የተቆረጠውን ገበታ ዳርና ዳሩን በእንጨት ሞረድ ማስተካከል
17. መሰንጠቅ - ብዕሩ ቀለም በልክ በልኩ እንዲያወርድ በጥንቃቄ መሀሉን መክፈት
18. መደጎስ - የክብት ቆዳ /ጎርንዲ/ የለበሰውን ገበታ ልዩ ልዩ ቅርዕ ባላቸው መሳሪያዎች እሳት እያጋሉ መርገጥ
19. ቶታን - በመዕሐፉ ጠርዝ ላይ የሚሰፋ ከክብት ቆዳ የሚዘጋጅ ጉንጉን ቆዳ
20. መግረዝ - ሽምብቆውን በሚፈለገው ልክ ቆርጦ ለብዕር ማዘጋጀት

- 21. መጠረዝ - ተዕራው ያለቁ የብራና ቅጠሎችን ከገበታው ጋር አንድ ላይ አድርጎ መስፋት
- 22. መላጫት - ከቆዳው ላይ ያለውን ፀጉር በመጥረቢያ ልጎ ማንሳት
- 23. መስተር - ቆዳውን አራት ማዕዘን እንጨት ላይ በገመድ መወጠር
- 24. መሰቆር - ቆዳው ተዘፍዝፎ ከራሱ በኋላ ለመወጠር በተበሳው ቀዳዳ ውስጥ ቀጭን እንጨት ማስገባ
- 25. የበከተ ቆዳ - የሞተ ፍየል ቆዳ
- 26. መቡካት - ቆዳው በጎራስ ወይም በእንስራ ውስጥ ለቀናት ያህል ተዘፍዝፎ ሲርስ
- 27. ማስመር - የተቀፃው ብራና ላይ የዉግ ምልክት አድርጎ ለፊደል ማረፊያ የሚሆኑ ቀጥታ ምልክቶችን በወስፊ ማድረግ
- 28. ከሰል - የወይራ ወይም የቀረሮ እንጨት እሳት አንድዶ በአፈር በማዳፈን የሚገኝ የሥዕል ንድፍ ማውጫ
- 29. ሻርንዲ - ከከብት ቆዳ የሚዘጋጅ በገበታው ላይ ለብሶ የሚደገስ ቆዳ

1. መግቢያ

ሳይንስና ቴክኖሎጂ እንደዛሬው ባልተስፋፋበት በጥንት ጊዜ ሰዎች ለነሯቸው የሚያስፈልጉ ማናቸውንም ነገሮች ሠርተውና አምርተው የሚጠቀሙት በእጃቸው እንደነበር ይታወቃል። የእጅ ጥበብ ውጤቶቹም የሰውን የውስጥ ፍላጎት ከማንፀባረቃቸው በላይ የማህበረሰቡን ባህል መግለጫ ሆነው ያገለግላሉ። እንደነዚህ አይነት ቁሶችን ሰብስቦ ጠቀሜታቸውን ማጥናት፣ አሠራራቸውን መግለፅና መተንተን የፎክሎር ተማሪዎች ትኩረት ከሆነ ውሎ አድሯል።

ሰዎች ለዕለት ተዕለት ኑሮ አስፈላጊ የሆኑ እደ ጥበብ ቁሶችን ከመስራትና ከመጠቀም ባሻገር መንፈሳዊ ህይወታቸውን ለማደስና ለማዕናትም ሲጠቀሙባቸው ኖረዋል። ከነዚህ መንፈሳዊ ህይወትን በቀጥታ ከሚመለከቱ የእጅ ሥራ ጥበቦች መካከል ደግሞ የብራና መፃህፍት ሥራ በግንባር ቀደምትነት ይጠቀሳል። የጥንት አባቶቻችን ብራና ፍቀው፣ ቀለም በጥብጠው፣ ብዕር ቀርፀው ያዘጋጃቸው የነበሩ የብራና መፃህፍት የህትመት ሥራ እስከተጀመረበት ጊዜ ድረስ በየአብያተ ክርቲያናቱና በየገዳማቱ ውስጥ ሲዘጋጁ ቆይተዋል/ከፍተለው፣ 1986፣ 3/።

እድሜ ጠገብ የሆኑት የብራና መፃህፍት በተጻፉበት ጊዜ የነበረውን አስተሳሰብና ፍልስፍና አሁንም ድረስ ገባቸው ሳይደበዝዝ ይዘው ይገኛሉ። የብራና መፃህፍት ዘመንና ትውልድ ተሻጋሪ ቢሆኑም ጥበቡም ሆነ ባለሙያዎቹ በአሁኑ ወቅት በሀገራችን ተገቢው ትኩረት እያገኙ አይደለም። ዘርፉን ከልማት ጋር በማስተሳሰርም ወደ ተሻለ ደረጃ ለማሳደግ ጥረት ሲደረግ በስፋት አይስተዋልም። የቁሳዊ ባህልን ምንነት ፣ አመራረትም ሆነ አጠቃቀም ከታሪክ፣ ከባህላዊና ከስነልቦና ሁኔታዎች ጋር አብሮ ማጥናት የአንድን ሀብረተሰብ የአኗኗር ስርዓትና አስተሳሰብ ለማወቅ ይረዳል ተብሎ ይታመናል።

1.1. የጥናቱ አነሳሽ ምክንያት

ላለፉት አስር ዓመታት በቆየሁበት የጋዜጠኝነት ህይወቴ ከባህል ጋር የተገናኘ ስራ የሚያከናውኑ በርካታ ግለሰቦችን የማነጋገር ዕድል ገጥሞኛል። በዚህም በተለይ የእደ ጥበብ ባለሙያዎች የፈጠራ ችሎታቸውን ተጠቅመው የሚሰሯቸው ባህላዊ የጥበብ ውጤቶች ከውጪ ሀገር በሚመጡ ዘመናዊ ሽቀጦች መዋጣቸውንና ተገቢውን ትኩረት አለማግኘታቸውን በቅርበት ተረድቻለሁ።

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ፣ የኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ስነሰው ጥናት ክፍል ገብቼ ከፎክሎር ትምህርት ጋር መተዋወቁ ስለ ቁሳዊ ባህል ምንነትና አሰራር ሳይንሳዊ በሆነ መልኩ የማጥናትንና የመተንተንን ጠቀሜታ እንድንገነዘብ አድርጎኛል። በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ በፎክሎር ከተደረጉ የምርምር ሥራዎች መካከል አብዛኛዎቹ በሥነ ቃል ላይ ሲሆኑ በቁሳዊ ባህል ላይ የተደረጉት ቁጥራቸው አነስተኛ መሆኑን ፈቃደ (1991፣ 6) የገለጹትን በመመልከቱ የምርምር ሥራዬን ትኩረት ወደ ቁሳዊ ባህል እንዳደርግ ምክንያት ሆኖኛል።

ከዚህ ጋር በተያያዘ በአዲሱ ሚሊኒየም መግቢያ ላይ በጠቅላይ ቤተክህነት ግቢ ውስጥ የተከፈተው የቤተክርስቲያን ታሪክን የሚያሳየው ዐውደ ርዕይ ላይ የብራና መፃሕፍት አዘገጃጀትን የሚያሳየው ትዕይንት ትኩረቱን ሳበው። በአሁኑ ወቅት በአጭር ጊዜ መፃሕፍትን በብዙ ሺህ ኮፒ በማተሚያ ቤት ማባዛት የሚቻልበት ሁኔታ እያለ ባለሙያዎቹ አንድን መዕረፍ ብራና ፍቀውና ዕፈው ለመጨረስ መንፈቅና ከአንድ ዓመት በላይ እንደሚወስድባቸው ሲገልጹ መስማቴ አሰራራቸውን ተጠግቼ ለማጥናት ተጨማሪ ምክንያት ሆነኝ።

1.2. የጥናቱ ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ የሚዘጋጁ የብራና መፃሕፍትን አዘገጃጀት በመመልከት ሂደቱንና የማዘጋጃ ቁሳቁሶችን መግለፅና ቀርጾ በቅርስነት ማቆየት ነው። በተጨማሪም እነዚህ ትውፊቶች ተለይተው በእስቴ ማህበረሰብ ውስጥ በቋሚነት አሁንም ድረስ ሳይጠፉ እንዲቆዩ ያስቻሏቸውን ምክንያቶች ለይቶ መግለፅና የብራና መፃሕፍቱን የማስገጠም ስራንና የአሰራር ቴክኒኮችን ቀርጾ ማስቀመጥ ሌላው አላማ ነው።

የጥናቱ ዝርዝር ዓላማዎች፡-

- ለብራና መዕረፍ ሥራ የሚያስፈልጉ ጥሬ እቃዎችን አይነትና ተግባር መግለፅ፣
- ለብራና መዕረፍ ማዘጋጃ የሚያገለግሉ መሣሪያዎችን ተግባርና ጠቀሜታ መዘርዘር፣
- የብራና መፃሕፍት የአዘገጃጀት ሂደት ማሳየት፣
- የባለሙያዎችን ሙያ ፣ ልምድና አመለካከት መመርመርና ማሳየት፣
- የባለሙያዎቹን ማህበራዊ ደረጃና ኢኮኖሚያዊ ተጠቃሚነት ሁኔታ መግለፅ የሚሉ ናቸው።

1.3 የጥናቱ ፋይዳ

ፎክሎርን ሳይንሳዊ በሆነ ዘዴ ማጥናት በርካታ ጠቀሜታዎች አሉት። «ፎክሎር የማስተማር ዘዴን በማበልፀግ፣ ማህበራዊ ችግሮችን በመፍታት፣ ባህላዊ ቅርስን በመጠበቅ፣ የአኗኗር ሁኔታን በማሻሻል፣ የአንድን ማህበረሰብን ማንነት በመግለፅ፣ የባህሉን ባለቤቶችና ፈጣሪዎች በማነቃነቅና በማበረታታት ረገድ ሊጠቅም ይችላል» (ፈ.ቃደ 1991፣ 54)። ከዚህ የምንረዳው ፎክሎርን ሰፊ ባለ ሁኔታ ማጥናትና መተንተን የማህበረሰቡን ሥነ ልቦና መሠረት አድርጎ ለሚቀረፅ የባህል ልማት ወሳኝ መሆኑን ነው። ከዚህ በመነሳትም ይህ በብራና መፃህፍት አዘገጃጀት ላይ የሚያተኩረው ጥናት የሚከተሉት ፋይዳዎች ይኖሩታል ተብሎ ይታሰባል።

- ስለ ብራና መፃሕፍት አዘገጃጀት ሂደት መረጃ ይሰጣል፤
- የብራና መፃሕፍትን ተፈላጊነት በማጉላት ገበያ የመፍጠርንና ባለሙያዎችን የማገዝን አስፈላጊነት ይጠቁማል፤
- መጨረሻው ትውልድ ለአባቶቹ የጥበብ እሴት ዋጋ ሰጥቶ ባህሉን ጠብቆ እንዲቀጥልበት ሊያነሳሳ ይችላል፤
- ጥናቱ በተካሄደበት ቦታ የሚገኙ ባለሙያዎች ግለሰባዊና ማህበራዊ ህይወት ምን እንደሚመስል ውሱን መረጃ ይሰጣል።

1.4 የጥናቱ ቦታ ምርጫ

ይህ ጥናት የተካሄደው በደቡብ በጎንደር እስቴ ወረዳ ልዩ ስሙ ልጫ መስቀል በሚባለው ቦታ ነው። ቀደም ሲል በዚህ ርዕስ የመመረቂያ ጥናት ለማድረግ ያቀድኩት በአዲስ አበባ ጠቅላይ ቤተክህነትና በደብረ ሊባኖስ ገዳም ነበር። ነገር ግን አዲስ አበባ ቅድስት ማርያም ቤተክርስቲያን ጠቅላይ ቤተክህነት ግቢ ውስጥ የብራና መፃሕፍት እያዘጋጁ የሚገኙት ባለሙያዎች የጠቅላይ ቤተክህነቱ ቅጥር ሠራተኞች እንጂ በመደበኛነት ብራና ማውጣትና የዕህፈት ሥራ የሚሰሩ አለመሆናቸውን ነው ተረዳሁ። በዚህ የተነሳ ጥናቱን በዚህ ቦታ ማድረግ ተገቢ ሆኖ አላገኘሁትም።

ጥናቱን በአዲስ አበባ ጠቅላይ ቤተክህነት ማካሄድ አለመቻሉን ስረዳ ከአማካሪዬ ጋር ተነጋግሮ ወደ ደብረ ሊባኖስ ገዳም ለመሄድ ወሰንኩኝ። በደብረ ሊባኖስ የቀም ዕህፈት ትምህርት ቤት ያለ ሲሆን ከደቡብ ጎንደር እስቴ የመጡ ባለሙያዎች የዕህፈት ሥራ ሲያከናውኑ ተመልክቻለሁ። ነገር ግን ደብረ ሊባኖስ ያሉት ባለሙያዎች የቀም ዕህፈት ብቻ እንጂ ብራና የማውጣት ሥራ አይሰሩም። የተዘጋጀውን ብራና የሚያመጡት ከቋሚ መኖሪያቸው ከደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ እንደሆነና ብራና ማውጣትም ሆነ

የዕህራት ሥራ እስከ በስፋት በመደበኛነት የሚሰራ መሆኑን ከእስከ የመጡት መሪ ጌታ ገ/ህይወት ገለጹልኝ።

የብራና ማውጣት ሥራውን ደቡብ ጎንደር እስከ ሄጄ በመመልከት የቁም ዕሕራቱንና ሌሎች የመዕረፍ ሥራውን ደብረ ሊባኖስ ሄጄ ከማጥናት ይልቅ ሁሉም ሥራ አንድ ቦታ ወደሚሰራበት ወደ እስከ ሄይ ከምንጩ ማጥናት ጉዳዩን ይበልጥ ለማወቅ የተሸለ መሆኑን ከአማካሪዬ ጋር በመነጋገር የጥናት ቦታ ርዕሱን ቀይሮ «የብራና መሳሪያት አዘገጃጀት በደቡብ ጎንደር እስከ ወረዳ» አደረገሁት።

1.5. የአጠናን ዘዴ

የጥናቱን ዓላማ ከግብ ለማድረስ የተጠቀምኩት ገላጭ የምርምር ዘዴን /Descriptive Research Method/ ነው። መረጃው በምልከታና በቃለ መጠይቅ በቪዲዮና መቅረፅ ድምጽ በመታገዝ የተሰበሰበ ነው። በመስክ ቆይታዬ ከ380 በላይ ፎቶግራፎችን አንስቻለሁ። ለብራና መዕረፍ ሥራ የሚያስፈልጉ ጥሬ እቃዎችንና የማዘጋጃ ቁሳቁሶችን በፎቶና በቪዲዮ በመቅረፅ ይገኛለሁ። ባለሙያዎቼን ቃለ መጠይቅ ለማድረግ 9 የድምፅና ሶስት የምስል ካሴቶችን ተጠቅሜአለሁ።

ቃለመጠይቅ በማደርግበት ወቅት በገለጻ ችሎታ ማነስም ሆነ በእውቀት ልዩነት ሳቢያ ሀሳቦች ተዛብተው እንዳይቀርቡ ተመሳሳይ ጥያቄዎችን ለተለያዩ ሰዎች በማቅረብ ብዥታውን ለማጥራት ተሞክሯል።

1.5.1 የመስክ ስራ

የካቲት 7 ቀን 2000 ዓ.ም ደብረ ሊባኖስ ሄጄ ያገኘኋቸው ከእስከ የመጡት ሶስት ባለሙያዎች መሪ ጌታ ገ/ህይወት፣ ቄስ ንብረቱ ቦጋለና ቀሲስ ሀይለየሱስ ይስማው ከሚያዚያ 19 /ፋሲካ በዓል/ በፊት ወደ እስከ ብሄድ በጾም ወቅት የብራና ሥራ ለመስራት የቆዳ ችግር ስላለ /በተለይ እርድ ስለማይኖር/ ጊዜዬን እንዳላባክን በገለጹልኝ መሰረት ወደ እስከ የተጓዘኩት ከፋሲካ በዓል በኋላ ነው።

በዚህ ጥናት ውስጥ የሚገኙት መረጃዎች ከሚያዚያ 23 እስከ ሰኔ 2 ቀን 2000 ድረስ በደቡብ ጎንደር እስከ ወረዳ የተሰበሰቡ ናቸው። ወደ እስከ ከማምራቱ በፊት ስለ እስከ መጠነኛ መረጃ ከመሪ ጌታ ገ/ህይወትና ከባልደረቦቻቸው አግኝቼ ስለነበር በመጀመሪያ

በማድረግ መረጃ ሰብስቤአለሁ። መረጃ አቀባዮቹ በዕድሜ ረገድ ከ25 እስከ 81 ዓመት ናቸው። ጥያቄዎቹ መረጃ አቀባዮቹ ለረዥም ጊዜ በሰሩበት የሥራ አይነት (ብራና በማውጣት ቀለም በማዘጋጀት፣ በቁም ዕሳራት፣ በመደጎስ) ላይ ያተኮሩ ናቸው። ከመረጃ አቀባዮች መካከል ሴት የተገኙት አንድ ብቻ ሲሆኑ እሳቸውም በቀለም አዘገጃጀት ሙያ ላይ ብቻ የተሰማሩ ናቸው።

መረጃ ያቀበሉት ግለሰቦች የተመረጡት ደብረሊባኖስ ባገኘኋቸው ባለሙያዎች ጠቋሚነትና በሥራ ቦታቸው ላይ ከተመለከትኩት ሁኔታ ተነስቼ በራሴ ግምገማ ነው። መረጃዎችን ለመሰብሰብ ማስታወሻ ደብተር፣ ቪዲዮ፣ መቅረፅ ድምፅና ፎቶ ግራፍ ተጠቅሜያለሁ።

1.6. ያጋጠሙ ችግሮች

በጥናቱ ሂደት የተለያዩ ችግሮች አጋጥመዋል። ከርዕሱ ባህሪ ፣ ከመረጃ ሰጪዎች ባህሪና ከጥናት ቦታው ባህሪ የመነጨ ችግሮች ገጥሞኛል።

ሀ/ ከርዕሱ ባህሪ አንፃር የመነጨ ችግሮች

- የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀትን ሁሉንም ሂደቶች ለመመልከት ያለመቻል፤ ምክንያቱም አንዳንዶቹ ጥሬ ዕቃዎች /ለምሳሌ ቀለሞች/ ወዲያው ተዘጋጅተው ወዲያው የሚደርሱ ባለመሆናቸው እስኪዘጋጁ ድረስ እስከ 6 ወር መቀመጥ ሊያስፈልግ ይችላል።
- በቴክኖሎጂም ሆነ በተፈጥሮ ሀብት መመናመን ሳቢያ የጥንቱን ጥሬ ዕቃ ማዘጋጃና ቁሳቁስ በቅርበት አግኝቶ ለማየት ያለመቻል፤ በዚህም ሳቢያ በዘመን አመጣሽ ቁሶች ሲጠቀሙ ከጥንቱ ጋር አዛምዶ ለማሳየት ያለመቻል።

ለ/ ከመረጃ ሰጪዎቹ የመነጨ ችግሮች

- እያንዳንዱን የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀት በቅደም ተከተል ለማሳየትና ለማስረዳት «አሁን ይህ ምን ይጠቅምሁል?» ማለትና ትዕግስት ማጣት፤
- ተመሳሳይ አሰራሮችን ሲጠየቁ «ያው እክሌ ነግሮህ የለ? ምን ትሰልለኛለህ?» ማለት፤
- አሰራራቸውን በፎቶና በቪዲዮ ለመቅረፅ ሙከራ ሲደረግ እነሱ እንጂ ሥራቸው እንዳይቀረፅ መከላከል ወይም ሆን ብሎ ቀረፃ ሲጀምር ሥራቸውን ማቆም፤

- የአካባቢው ነዋሪ የአርቶዶክስ ተዋህዶ ሀይማኖት ተከታይ በመሆኑ ዋና ዋና በሚባሉ የበዓል ቀናት ምንም አይነት ሥራ ያለመስራት፤

ሐ/ ከቦታው የመነጨ ችግሮች

- ቦታው መብራት ውሀና ስልክ ስለሌለው በመስከኛው ቆይታ ላይ ተፅዕኖ ፈጥሯል።
- የመግሔፍት ዝግጅት ሂደቱን በቪዲዮ ለመቅረብ ካሜራውን በየሰዓቱ ቻርጅ ማድረግ በማስፈለጉ ቀረጣውን አስተንገሏል፤

የተወሰዱ የመፍትሔ እርምጃዎች

- በጊዜ ሂደት የተለወጡ የብራና ማዘጋጃ ጥሬ ዕቃዎችንና ቁሳቁሶችን በተመለከተ ቀደም ሲል አባቶች የሚጠቀሙበትን በዝርዝር እንዲያስረዱኝ በማድረግ መረጃ ለማግኘት ተችሏል።
- ከመረጃ ሰጪዎች የሚመነጨውን ችግር ከዋና መረጃ አቀባዮቹ ጋር በመሆን ተደጋጋሚ ውይይት በማድረግና ጥናቱ ለምን ዓላማ እንደተፈለገ በማስረዳት በሂደት የገጠሙኝን ችግሮች ለማስወገድ ጥረት አድርጌያለሁ።
- ከመብራት ያለመኖር ጋር የተያያዘውን የቪዲዮ ካሜራ ቻርጅ የማድረግ ችግር በተመለከተ ሥራ በማይሰሩበት የበዓል ቀናት ወደ ወረዳዋ ዋና ከተማ መካነ ኢያሱስ 21 ኪሎ ሜትር በመመላለስ ቻርጅ ለማድረግ ችያለሁ።

1.7. የጥናቱ አደረጃጀት

ይህ ጥናት በስድስት ምዕራፎች የተከፋፈለ ነው። የመጀመሪያው ምዕራፍ የጥናቱን አነሳስ ምክንያት፣ የጥናቱን አላማ፣ ፋይዳ፣ የቦታ ምርጫ፣ የመስክ ስራ፣ የጥናቱን ዘዴ፣ በጥናቱ ሂደት ያጋጠሙ ችግሮችንና የተወሰዱ የመፍትሔ እርምጃዎችን ይሟላል። ሁለተኛው ምዕራፍ ንድፈ ሀሳባዊ መንደርደሪያ የቀረበበት ሲሆን ሶስተኛው ምዕራፍ ጥናቱ የተካሄደበት አካባቢያዊ ዳራ ተካቷል። በዚህም የአካባቢው መልክዐምድራዊ ፣ ማህበራዊና ኢኮኖሚያዊ ገዕታዎች ተቃኝተዋል። ምዕራፍ አራት ከመስክ የተገኘውን መረጃ መነሻ በማድረግ ስለ ብራና መግሔፍት አዘገጃጀት ትንታኔ ቀርቧል። በዚህ ክፍል ውስጥ ስለ ብራና መግሔፍት ጥሬ እቃዎችና አዘገጃጀት፣ ስለ ቁም ዕህፈት መያ፣ ስለ ጥረዛና ድጉስ እንዲሁም ስለ ሥዕላትና ሐረጎች ትንታኔ ተሰጥቷል። ከዚህ በተጨማሪም ለብራና መግሔፍት ማዘጋጃ የሚያገለግሉ ቁሳቁሶችም ከነፎቶግራፋቸው ተያይዘው ቀርበዋል።

በምዕራፍ አምስት በብራና መጻሕፍት ዝግጅት ሙያ ላይ ስለተሰማሩ ባለሙያዎች ማህበራዊ ደረጃና ሙያው ስለሚያስገኝላቸው አኮኖሚያዊ ጠቀሜታ እንዲሁም ስለ ብራና ሙያ ያለው ሀገረሰባዊ እምነት ምን እንደሚመስል ተተንትኗል። ምዕራፍ ስድስት ደግሞ የጥናቱ ማጠቃለያና የመፍትሔ ሀሳብ የቀረበበት ነው።

2. ክለሳ ድርሳናት

በዚህ ምእራፍ ሁለት አበይት ክፍሎች አሉ። አንደኛው የንድፈ ሀሳብ ዳሰሳ ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የተዛማጅ ጥናቶች ቅኝት ነው።

2.1. የንድፈ ሀሳብ መንደርደሪያ

2.1.1 ቁሳዊ ባህል

ቁሳዊ ባህል የፎክሎር አንድ ክፍል ነው። ቁሳዊ ባህል በአይን የሚታየውንና በእጅ የሚዳሰሰውን ሀገረሰባዊ ሁብት ሁሉ ያጠቃልላል። Dorson ስለቁሳዊ ባህል ምንነት ሊያብራሩ እንዲህ ይላሉ።

Material culture responds to techniques, skills, recipes, and formulas transmitted across the generations; and subject to the same forces conservative tradition and individual variation as verbal art. How men and women in tradition - oriented societies build their homes, make their clothes, prepare their food, farm and fish, process the earth's bounty, fashion their tools and implement and design their furniture and utensils are questions that concern the student of material culture (1972, 3).

ቁሳዊ ባህል ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍ የቁሶችን የአሰራር ቴክኒኮችና ክፍሎች የሚያቅፍ ሲሆን አፈጣጠሩም በዘልማድ ነው። እንደ ቃላዊ ጥበብ ሁሉ በብዙ መልኮች የተሞላ ነው። ወንዶችና ሴቶች በባህላቸው መሰረት ቤታቸውን እንዴት እንደሚሰሩ፣ ልብሳቸውንና ምግባቸውን እንዴት እንደሚያዘጋጁ፣ እርሻቸውን እንዴት እንደሚያርሱ፣ አሳ እንዴት እንደሚያጠምዱ፣ የእርሻ መሳሪያዎቻቸውንም በምን እንደሚሰሩና ተግባራዊ እንደሚያደርጉ እንዲሁም የቤት እቃዎቻቸውንና የምዕድ ቤት ቁሳቁሶችን እንዴት ዲዛይን እንደሚያደርጉ የቁሳዊ ባህል ተማሪው ሊያስብላቸው የሚገቡ ጥያቄዎች ናቸው።

ከዚህ መረዳት እንደሚቻለው፣ ቁሳዊ ባህል ከትውልድ ወደ ትውልድ የሚተላለፍ ቴክኒኮችን፣ መያዎችን፣ የቁሶችን የአሰራር ሃይትና ዘዴዎችን የሚያቅፍ መሆኑን ነው።

በአንድ ባሕላዊ ማህበረሰብ ውስጥ ሰዎች ቤታቸውን እንዴት እንደሚሰሩ፣ ምግባቸውን እንዴት እንደሚያበስሉ ፣ መሬታቸውን እንዴት እንደሚያርሱ፣ አሳ እንዴት እንደሚያሰግሩ፣ የእርሻ መገልገያ መሣሪያዎቻቸውን እንዴት እንደሚያበጁ፣ የቤት ውስጥ ዕቃዎቻቸውን እንዴት እንደሚቀርፁ የሚያሳሱበት መያ ነው። እንዲሁም «ቁሳዊ ባህል በዓይን የሚታየውን፣ በእጅ የሚዳሰሰውን፣ ቁሶች የተሰሩበትን ዘዴ ወይም ቴክኒክ፣ የልዩ ልዩ ምግቦችን አሰራር፣ የቅመማ ቅመም አዘገጃጀት ብልሃትን፣ የልብስ፣ የቤት፣ የአጥር ወዘተ አሰራርን፣ የሰዎች ልዩ ልዩ ስራዎች የሚከውኑባቸውን መሳሪያዎችና ሌሎች ተመሳሳይ ጉዳዮችን ያጠናል» (ፈ.ቃደ፣ 1991፣15) በማለት ቁሳዊ ባህል የሰው ልጅን ጠቅላላ የእጅ ሥራ ውጤት እንደሚጠቃለል ያብራራሉ።

ቁሳዊ ባህል የቤት ውስጥ ቁሳቁሶችንና የእርሻ መሳሪያዎችን፣ የአደን እቃዎችን ፣ ቅርጻ ቅርጽና ጌጣጌጦችን ባህላዊ ሥፍራዎችን ሁሉ የሚያጠቃልል ቢሆንም ዋና ዋና የሚባሉት ግን አራት ናቸው። “ Under folk material culture there are four fundamental parts these are folk crafts, folk costumes, folk arts and folk architecture. ” (Dorson :1972 ,6). «በሀገረሰባዊ ቁሳዊ ባህል ስር የሚጠቃለሉት ዘርፎች ሀገረሰባዊ እደ-ጥበባት፣ ሀገረሰባዊ አልባሳት ፣ ሀገረሰባዊ ኪነ ጥበባት እና ሀገረሰባዊ ስነ-ህንጻዎች ናቸው»። እንደ ዶርሰን አገላለፅ ከቁሳዊ ባህል ገዕታዎች መሀከል አንዱ ሀገረሰባዊ ዕደ ጥበብ ነው።

የዕደ ጥበባት ውጤቶች ቁስ ብቻ አይደሉም። ከቁስነታቸው በተጨማሪ በባሕሪያቸው፣ በቅርጻቸው ወይም በይዘታቸው የሚያስተላልፉት አንዳች የሆነ መንፈሳዊ ዋጋ አላቸው። “ Beliefs can also be communicated through objects. Material things can be objects, ideas, and feelings of fear, or religious experience” (Dring :1986, 207) . «እምነቶች በቁሳዊ ነገሮች አማካይነት ሊተላለፉ ይችላሉ። ቁሳዊ ነገሮች ሃሳቦች እና የፍርሃት ስሜቶች ወይም ሀይማኖታዊ ተሞክሮዎች ሊሆኑ ይችላሉ።» በማለት የዕደ ጥበባት ውጤቶች ከሐይማኖታዊ እምነቶች ጋር የጠበቀ ዝምድና እንዳላቸው ገልፀዋል።

የዕደጥበብ ውጤቶች ተብለው ጎልተው ከሚጠቀሱት መሣሪያዎች ውስጥ የእርሻና የአደን መሣሪያዎች፣ የሐይማኖት መገልገያ መሣሪያዎች /መስቀል፣ መቋሚያ ወዘተ/ የውበት ማጌጫ መሣሪያዎች /ቀለበት፣ አንባር፣ ጉትቻ ወዘተ/ ሸክላ ሥራ፣ ሸመና ሥራ፣ ብረታ ብረት ሥራ፣ ቆዳ ሥራ... ናቸው። ከእነዚህ ውስጥ በሐይማኖት ተከታዮች ዘንድ በብዛት የሚገኘውና /በገዳማት/ በጥንት ዘመን ሀይማኖታዊ መልዕክቶችን ለማስተላለፍ ይፃፍ የነበረው የብራና ሥራ አንዱ ነው። ቀጥሎን የብራናን ምንነት እንመለከታለን።

2.1.2. ብራና ምንድነው?

ደስታ ተክለ ወልድ «ብራና ማለት ከሰማይ፣ ከፍየል፣ ከጊደር፣ ከፈረስ ቆዳ ደደቡና ጠጉሩ ተፍቆ የተዘጋጀ፣ መፃሕፍት ያልተቀፀ፣ በነጭ ሆኖ ታጥቦ የጠራ የብራ ማለት ነው» (1962፣ 198)። በማለት ሲተረጉሙት፣ ከሳቴብርሃን ተሰማ ደግሞ «የፍየል ወይም የቦግ ቆዳ /ቁርባት/ በመወጠሪያ እንጨት ተወጥሮ ሲደርቅ በሰላ መጥረቢያ ከነጠጉሩ፣ ከነስግላጦ የሚሰገለጥ የሚፋቅ ተመልሶ ተራሞ ሲደርቅ በመዝገብ በልክ በልክ እየተቆረጠ ለልዩ ልዩ መፃሕፍት ከሆኑ የሚፃፍበት ሰሌዳ» (1951፣ 534) እንደሆነ ይገልጻል። ብራና ለዕሁፍ መጻፍያነት የሚያገለግል ከከብት ቆዳ ወይም ቁርባት የሚዘጋጅ ሰሌዳ እንደሆነና ብራናውን ለማዘጋጀት የራሱ የሆነ ሂደት ያለው እንደሆነ መረዳት ይቻላል።

«የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ትላንት፣ ዛሬና ነገ» የተሰኘው መዕረፍ ደግሞ « ብራና ማለት የጥጃ ወይም የቦግ ወይም የፍየል ቆዳ / አንጋሬ/ በውኃ ተዘፍዝፎ በእርጥብ ተወጥሮ ተላጭቶ ፀድቶ የተቀረፀ ወረቀት መሰል የጽህፈት ሰሌዳ ነው» (1994፣ 15) ይላል። የእንስሳው ቆዳ እርጥብ ካልሆነ በውኃ ውስጥ ለተወሰኑ ቀናት ከቆየ በኋላ ዳር ዳሩ ተበስቶ በፈረስ ጋማ ወይም ሞራ ይታሰርና በእንጨት ወይም በብረት ከመሬት ከፍ ተደርጎ ይወጠራል። ከዚያ በኋላ በድንጋይ ወይም በብረት ላይ ይደረግና ውኃ እየተጨመረበት በድንጋይ ይታሻል። ከዚያ የሚገኘው የጠራ ቆዳ ነው ብራና የሚባለው። በዚህ ጥናት ውስጥ መረጃ የሰጡ ሁሉም ባለሙያዎች ደግሞ ብራና ማለት ከፍየል ቆዳ የሚዘጋጅ የዕሕራት ወረቀት ወይም ሰሌዳ መሆኑን ይገልጻሉ። *

2.1.3 የብራና ታሪካዊ አመጣጥ በተለያዩ ሀገራት

ብራና «Parchment »የሚለውን የእንግሊዝኛ ቃል ይወክላል። ስለዚህ ቃል አባያየን Harrison ሲያስረዱ፣

Eumenes, king of Pergamos (the Greek spelling, in Latin, Pergamum), in Asia minor, during the second century before Christ, anxious to provide a library for himself, found the source of papyrus cut off by the king of Egypt, who jealous of the reputation of his own library, orders that no more papyrus should be exported from Egypt (1948, 10).

* ብራናው ከፍየል ቆዳ እንዲት እንደሚዘጋጅና ከፍየል ቆዳ በተጨማሪ የሌላ እንስሳት ቆዳ ሰብራና ሥራ ስለመሆን የሰመሆኑን በቀጣዩ ክፍል በስፋት ያብራራታል።

የፔርጋሞስ ንጉስ የነበረው ኢዩሚኔስ ከክርስቶስ ልደት በፊት በሁለተኛው መቶ ክፍለ ዘመን በታናጂ እስያ ለራሱ የግል ቤተ-መገኛዎች የማቋቋም ብርቱ ጉጉት ነበረው። ገናና ስሙን ለዚህ አገልግሎት ያውል የነበረው የፓፕሪስ ተክልን ኢዩሚኔስ እየቆረጠ መውሰዱ የግብፅ ንጉስን ስላስቀናው ምንም አይነት ፓፕሪስ ከሀገር እንዳይወጣ ይከለክላል።

የፔርጋሞስ ንጉስ Eumenes ከግብጽ ንጉስ ጋር የጠበቀ ግንኙነት ነበረው። ያኔ ግብጽቹ በፓፕሪስ ምርት በአለም የታወቁ ስለነበሩ የግብጽ ንጉስ ከራሳቸው አልፎ ለሌሎች አገሮች ፓፕሪስን / ወረቀቶችን / ይሰጡ ነበር። የኋላ ኋላ Eumenes ካለው ዝናና ኃይልነት አንጻር ገናና ስሙና ክብሩ በጽሁፍ ይቀረጽ ዘንድ ባለመውደዱ የግብጽ ንጉስ ፓፕሪስ ወደ የትኛውም ሀገር እንዳይሄድ ይከለክል ነበር። ይህ ሁኔታ አማራጭ የዕሕራት ሰሊዳን ለመፈለግ ዕድል ከመፍጠሩም በተጨማሪ የእንስሳት ቆዳን በመፈቅፈቅ ለጽሁፍ መጠቀምን አስተዋውቋል።

Gaur ይህንን በተመለከተ ሲገልፁ “The credit for this goes traditionally to Eumenes of pergamum in Asia minor (197-158 BC) who invented it ”(1979 ,26). «የእንስሳት ቆዳን ለዕሕራት መግራያነት የመጠቀም ጀመሪያነት ከክርስቶስ ልደት በፊት በእስያ የፔርጋሞስ ንጉስ ለነበረው ኢዩሚኔስ የሚሰጥ ነው።» ይላሉ። Parchment የሚለው ስያሜም Pargamum ከሚለው የንጉሱ ሀገር ስያሜ የተወሰደ ነው። በግሪክ pergameue, ሲባል በላቲን ደግሞ pergamena እንዲሁም በፈረንሳይኛ Parchemin ነው። የእንግሊዝኛው ደግሞ Parchment ወደሚለው ስያሜ አዘንብሏል።

ሌላው የብራና ስያሜ vellum የሚለው ቃል ነው። ቃሉ የparchement አቻ ወይም ምትክ ነው። ከሁለተኛው እስከ ስምንተኛው መቶ ክፍለ ዘመን ገደማ ድረስ የብራና አሰራር በጥጃ (calf) ላይ የተመሰረተ ነበር። ጥጃ ደግሞ በፈረንሳይኛ velin የሚባል በመሆኑ ከዚህ ተያይዞ vellum የሚለው ቃል ተከሰተ (Gaur:1979,26) ።

የብራና አመጣጥ ከሰው ልዩ ውስጣዊ ፍላጎት የመነጨ እንደሆነ አድርገው የሚገልፁ ምሁራንም አሉ። “From very early times, men have succeeded in leaving behind them records of their thoughts and actions for this purpose, they made marks on durable materials, such as stone, wood, clay, wax, the barks of trees, potsherds and leather” (Harrison:1948,2). «ከጥንት ጀምሮ ሰዎች አስተሳሰባቸውንና ድርጊታቸውን ከትበው በማስቀመጥ ረገድ ተሳክቶላቸዋል። ቀርፀው ለማስቀመጥም ጠንካራ በሚባሉ

እንደደንጋይ፣ እንጨት፣ ሸክላ፣ ሰም፣ የዛፍ ቅርፊቶችና ቆዳዎች ባሉ ነገሮች ላይ ይዕፋ ነበር»።

ሰዎች ያሳፉትን የህይወት ገጠመኝና የአኗኗር ሁኔታቸውን ለትውልድ እንዲተላለፍላቸው ይሻሉ። ለዚህ ደግሞ ለረጅም ጊዜ ሳይጎዳ የሚቆይ የዕሁፍ ክታብ(ማስቀመጫ) መፍጠር ነበረባቸው። ከነዚህም መሀከል ደንጋይ ፣ እንጨት፣ ሸክላ፣ የተሰባበሩ የማሰር ገሎች፣ ቆዳዎች ተቀሳሉ። በድሮው ዘመን ህዝቦች መጻፍን ከተማሩ በኋላ የሚጽፉበትን ነገር አይመርጡም ነበር። መጻፍ በሚያስችል ነገር ላይ ሁሉ ይጽፉ ነበር። የኋላ ኋላ የሚጽፉበትን ነገር ማወቅ ከዚያም ማማረጥ ጀመሩ።

ብብራና ሙያ በታሪክ ቀዳሚውን ቦታ የሚይዙት የመካከለኛው ምስራቅ አገሮች ናቸው። Harrison "It is only to be expected that examples of these curviest methods of making records for posterity should have been found in the east, the home of ancient civilization" (1948, 2). «ብራናን ለትውልድ እንዲተላለፍ ዘግቦ የማቆየቱ ዘዴ የጥንት ስልጣኔ ምንጭ በሆኑት በምስራቅ አገራት የተገኘ መሆኑን መገመት ይቻላል።» በማለት በስልጣኔ ቀደምት የሆኑት ምስራቃውያን ብራናን እንደጀመሩት ይጠቁማሉ። ለዚህ ደግሞ የግብጾች ፒራሚድ፣ ሙሴ በሲና ተራራ የተቀበላቸው የደንጋይ ላይ ትእዛዛት የዮርዳኖስ ወንዝን መሻገራቸውን ለመዘከር ሲል በእስራኤል ነገዶች ልክ በ12 ደንጋዮች ላይ ያስቀመጠው ዕሁፍ ለዚህ ማስረጃዎች ናቸው።

የጽህፈት ስራና ከጽህፈት ጋር የተያያዙ ስራዎች የተጀመሩት በምስራቅ አገሮች ዘንድ ነው ተብሏል። ከእነዚህ የምስራቅ አገሮች ደግሞ ሜሶፖታሚያ ቅድሚያውን ትይዛለች። ከዚህች አገር ተነስቶ ነው የጽህፈት ስራ ወደ ሌላው አለም በተለይም የብራና ሙያ ትልቅ ደረጃ ደርሷል ወደ ሚዳናት የምዕራቡ አለም የደረሰው። በእርግጥ ሰሜን አፍሪካም ቢሆን የምስራቁን ያህል የሚጠራበት ሁኔታ አለ። " Nearly all major inventions connected with writing have come to us from the east and from north Africa. True writing developed in Mesopotamia some six thousand years and reached the west via the Mediterranean countries" (Gaur :1979,4). «ዋና ዋና የሚባሉት ክዕህፈት ሥራ ጋር የተያያዙ ፈጠራዎች የፈለቁት ከምስራቅ ሀገራትና ከሰሜን አፍሪካ ነው። እውነተኛ የዕህፈት ሥራ ለስድስት ሺህ ዓመታት ያህል በሜሶፖታሚያ የኖረ ሲሆን ወደ ምዕራቡ ዓለም የደረሰው በሜዲትራኒያን ሀገራት በኩል ነው።»።

ከዚህ አንጻር የየሀገራቱ ትስስር ጥብቅ ይመስላል። ለዚህ ደግሞ ምሁራን የሚሰጡት ሁለት ምክንያት ነው። የመጀመሪያው የአገራቱ ተፈጥሮአዊ መልክክ ምድራዊ

አቀማመጥ ነው። ሌሎች የምስራቅ አገራት ለጽህፈት አገልግሎት የሚውል የእንጨትና የድንጋይ አይነት የሚገኝባቸው አገራት ናቸው። ለምሳሌ ያህል የቀርክሃ ዛፍ በቻይና፣ የዘምባባ ዛፍ በህንድ፣ የሸክላ ምርት በሜሶፖታሚያ የሚታወቁ ናቸው። ሌላኛው ደግሞ ቴክኖሎጂ ቀድሞ በነዚህ አገራት ዘንድ መድረሱ ነው።

የብራና ሥራ እሳይ ከተጠቀሱት አገራት ቀጥሎ እስራኤልና ፐርሺያ ደርሷል። ከዚህ በኋላ የሜዲትራንያንን ባህር አቋርጦ ወደ ግሪክ፣ አሌክሳንድርያ እና ሮማ ገብቷል።

ከአፍሪካ አገራት በብራና ጽሑፍ ቀዳሚውን ቦታ የምትይዘው ግብፅ ናት። በእርግጥ ግብፅ ከመላው አለም የምትቀድምበት እንዲያውም ለሌላው አለም አርአያ የሆነችበት የጽህፈት መሳሪያ አላት። ይህም ፓፐሪስ ይባላል። ፓፐሪስ በመላው አለም ተቀባይነት የነበረው መጻፊያ ነበር። Murtrie “ Not only in Egypt but also through out the conceit Mediterranean world, papyrus was the accepted material for ages. It is long after parchment had be come the common material for writing and just before paper began to come into general use ”(1943,16). «በግብፅ ብቻ ሳይሆን በመላ ጥንታዊው የሜዲትራንያን ዓለም ፓፐሪስ ለዘመናት በስፋት ተቀባይነት ያለው መጻፊያ ነበር። ብራና ለፅሑፍ ሥራ ከመዋሉ ረጅም ዘመናት በፊት ጥቅም ላይ ይውል የነበረው ፓፐሪስ ሲሆን ወረቀት በስፋት አገልግሎት መስጠት እስከጀመረበት ጊዜ ድረስ ጥቅም ላይ ውሏል»ይላለ።

የብራና ሙያ በግብጽ ከክርስቶስ ልደት በፊት ከ2 ሺህ 500 አመት በፊት ነበር። ይህ ማለት አገሪቷ ከፓፐሪስ በኋላ በብራናው የጽህፈት ስልትም ከቀዳሚዎቹ የምትመደብ መሆኑን ያሳያል። “The use of animal skin for writing in Egypt goes back to antiquity, though it is difficult to arrive at any definite date” (Gaur :1979,25). « በዚህ ጊዜ ነው ብሎ ቁርጥ አድርጎ መናገር ቢያስቸግርም የእንስሳት ቆዳን ለፅህፈት ሥራ በግብፅ ማዋል የተጀመረው በጥንት ጊዜ ነው»። ይህም ማለት ግብፅ ከአፍሪካ በፅሕፈት ሙያ ቀዳሚነቷን የሚያረጋግጥ ሲሆን የጊዜው ጉዳይ ግን አሁንም ለምርምር ክፍት የሆነ ይመስላል።

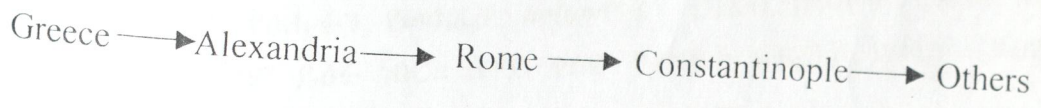
የብራና ስራ ከምስራቅ አገሮችና ከሰሜናይቷ ግብጽ ቀጥሎ የታየው በአውሮፓ በተለይም በምስራቅ አውሮፓ ነው። Murtrie ብራና ፓፐሪስን ተክቶ ወደ አውሮፓ መቼና እንዴት እንደገባ ሲገልፁ “Parchment which eventually succeeded papyrus as a writing material, is known to have been used as early as about 500 B.C in Europe but it did not become a successful rival of the popular papyrus until a few centuries later”(1943,16). «ብራና ቀስ

በቀስ ፓፕሪስን ተክቶ የዕህፈት መሣሪያ መሆን የጀመረው ከክርስቶስ ልደት ከ500 ዓመት በፊት በአውሮፓ ይሁን እንጂ ከፍተኛ ተቀባይነት ያለው ፓፕሪስን ያህል ለመስፋፋት ጥቂት ክፍለ ዘመናት ወስዶበታል» ብለዋል።

ብራና በአውሮፓ ከክርስቶስ ልደት ከ500 አመት በፊት ይታወቅ ነበር። ነገር ግን በብዙሃኑ ዘንድ የሚታወቀውን ፓፕሪስን አሸንፎ የሁሉም መገልገያ ለመሆን አዳግቶት ነበር። የኋላ ኋላ ግን የበላይነቱን ለመያዝ ችሏል። ለዚህ ደግሞ ሁለት ምክንያቶች አሉ። “Parchment was more lasting and cheaper than papyrus” (Pinner:1949,19). «ብራና ከፓፕሪስ በተሻለ ለረጅም ዘመናት መቆየት የሚችልና ርካሽ መሆኑ ነበር»። በማለት ፒነር ገልፀዋል።

Febure ደግሞ “It was in the 12th century that a new kind of “parchment” made its appearance in Italy, introduced by merchants trading with Arab countries (1958, 30)”. « በጣሊያን አዲስ የብራና አይነት ተሰርቶ ብቅ ያለው በ12ኛው መቶ ክፍለ ዘመን ነበር። ያስተዋወቁትም ከአረብ አገራት ጋር የሚነግዱ ነጋዴዎች ናቸው» ብለዋል። በ12ኛው መቶ ክፍለ ዘመን የተጀመረው የጥጥ ገጽታ ያለው በቀላሉ ሊፋቅና ሊለሰልስ የሚችል ባለ ድርብርብ ብራና ነበር።

Levarie በአውሮፓ የነበረውን የብራና እድገት (ታሪክ) ሲተነትን ሁለት አይነት ዘመን እንደነበር ይገልጻሉ። የመጀመሪያው የገዳማውያን ዘመን (monastic age) ሲሆን ሁለተኛው ደግሞ የዓለማዊ ዘመን (secular age) ይባላል። “The books of the middle ages were produced in monasteries, where the monks worked day in and day out at the task of making copies of the Bible and of other sacred writing” (Levarie:1968,23) . «በመካከለኛው ዘመን መጻሕፍት የሚዘጋጁት በገዳማት ውስጥ ነበር። ገዳማውያኑ ቀንና ሌሊት ተጠምደው የሚውሉት መዕረፍ ቅዱስንና ሌሎች ዕሁፎችን በመቅዳት /ኮፒ/ በማድረግ ነበር።» በማለት በመካከለኛው ዘመን የነበሩት ጽሑፎችና የጽሑፍ መሳሪያዎች በገዳማውያን ዘመን የበቀሉ መሆናቸው አስረድተዋል። በአውሮፓ የታየው የብራና እድገት የተጀመረው በግሪክ ነው። ከዚያም ወደሌሎች ሀገራት እንደተዳረሰ Putnam(1967:182) እንዲህ ይገልፁታል።

2.1.4 የብራና መስሪያ ጥሬ እቃዎችና አሰራር

ለብራና ሥራ የተለያዩ ጥሬ ዕቃዎች ያስፈልጋሉ። ከነዚህም መሀከል ዋና ዋናዎቹ ቆዳ፣ ቀለምና ብዕር ናቸው። በየሀገሪቱ ለብራና ስራ የሚወለወው የቆዳ አይነት አንድ አይደለም። በአንዳንድ ቦታዎች የበግና የፍየል፣ በሌሎች ደግሞ የአሳማና የአህያ፣ በቀሪዎቹ ደግሞ የላም ወይም የጥጃ ቆዳ ይሆናል። Harrison አብዛኛውን ጊዜ ለብራና የሚውሉትን ቆዳዎች ሲዘረዝሩ “calves, sheep, pigs(Levarie:1968,23) and even asses and goats”(1948,11). «የጥጃ፣ የበግ፣ የአሳማና ሌላው ቀርቶ የአህያና የፍየል ይሆናል» በማለት ዘርዝረዋል።

Murtrie ደግሞ “The material was the prepared skins of animals, principally of the sheep or of the calf. That which was made from calf skin, known as vellum, was the best”(1943, 79). «መጻፊያው ይዘጋጅ የነበረው ከእንስሳት ቆዳ ሲሆን በዋናነት የበግ ወይም የጥጃ ቆዳ ነበር። ከጥጃ ቆዳ ይዘጋጅ የነበረውና «ቪለም» በሚል ስያሜ የሚታወቀው ቆዳ ተመራጭ ነበር።» በማለት ለመጻፊያነት የሚውለው የበግ ወይም የጥጃ ቆዳ ቢሆንም የጥጃ ቆዳ ይበልጥ እንደሚመረጥ ነው የገለፁት።

የብራና መጻሕፍት የሚጻፉበት የቀለም አይነት በአብዛኛው ተመሳሳይ ነው። ዋና ዋናዎቹም ሦስት ናቸው። “The principal colours used in the embellishment of manuscript books were red, blue and gold” (Murtrie: 1943,79) . «በቁም ዕሑፍ ለሚጻፉ መጻሕፍት በዋናነት የሚያገለግሉትና ለዕሑፍ ውበት የሚሰጡት የቀለም አይነቶች ቀይ፣ ሰማያዊና ወርቃማ ናቸው።» በማለት ገልፀዋል።

ቀይ ቀለም በግብፃውያን ዘንድ የመግቢያውን አንቀፅና የማስተዋወቂያ ቃላትን መጻፊያ ነው። በግሪኮችና በሮማውያን ዘንድ ደግሞ የቀይ ቀለም ግልጋሎት ከዚህም አለፍ ይላል። “Some parts of the manuscript called for special distinction the opening lines of the text, the initial letters of sections and the title. These parts lettered in red were called ‘rubrics’, from the Latin rubber ‘red’ (Levarie:1968,23). « የጽሁፉን አንዳንድ ክፍሎች ለየት ለማድረግ የዕሑፉን የመክፈቻ መስመሮች፣ የንኡስ ክፍሎችን መነሻ ፊደላትና ርዕሱን በቀይ ቀለም ይፅፉ ነበር። በቀይ ቀለም የተጻፉት ፍብረክስ ይባላሉ። ይህም ቀይ ከሚለው የላቲን ቃል የመጣ ነው።»

ሌላው ጥሬ ዕቃ ብዕር ነው። ብዕር ወይም መቃ ከደረቀ የሸምቦቶ ተክል የሚሰራ የቁም ፀሐፍያን መሣሪያ ነው። ብዕርን ከማንኛውም የተክል አይነት ማዘጋጀት የሚቻል ቢሆንም ግንዳቸው ክፍት በሆኑ የሳር ተክሎች የሚዘጋጀው የብዕር አይነት ዕድሜው ረዘም ያለ ነው።

የብራና አሠራር አድካሚና ውስብስብ ነው። ውስብስብነቱ ከስራው ተደጋጋሚነት ብዛት የሚመጣ ነው። ነገር ግን ጠቅለል ባለ መልኩ ሲቀርብ ይህንን ይመስላል። “The skins were first cleansed from hair on the outside and from the remains of flesh on the outside, and from the remains of flesh on the inside. They were then stretched and dried and made smooth with pumice stone ” (Harrison:1948,11). «የቆዳው ውጫዊና ውስጣዊ ክፍሎች ከፀጉርና ከግልፋሬ ሥጋ ይፀዳሉ። ከዚያም ባለሙያዎቹ ወጥረው በፀሐይ እንዲደርቅ በማድረግ እንዲለሰልስ በመረመሚያ ድንጋይ ያሹታል»።

Harrison ሂደቱ ይጀምራል የሚሉት ከእርዳ በኋላ ነው። የእንስሳው ቆዳ ከውጭ በኩል ፀጉር፤ ከውስጥ በኩል ደግሞ ከቆዳው ላይ ተጣብቆ የቀረውን ስጋ የብራናው ባለሙያ ይፍቅና ያፀዳዋል። ከዚያ በኋላ ይወጥረዋል (በመወጣሪያ እንጨት ወይም ብረት)። በመጨረሻም በሻካራ ድንጋይ ቆዳው ይለሰልስና ለፅህፈት አገልግሎት ይውላል። እዚህ ላይ ሂደቱ የሚደጋገም መሆኑን ልብ ይሏል።

ድንጋዩ በቆዳው ላይ የሚገኙትን ቆሻሻና የሥጋ ቅሪት እየገፈፈ ካነሳው በኋላ እንደገና ቆዳው በማፈፊያ (ካራ) ደህና ተደርጎ በባለሙያው እንዲላግ ይደረጋል። ቆዳው በደንብ ከደረቀ በኋላ ፀጉሩ በመጥረቢያ ይላጫል። መጥረቢያው ለመያዝ እንዲመች አጭር ተደርጎ የተሠራና ጫፉ ብራናውን እንዳይቀድ ዳርና ዳሩ ዘንበል የተደረገ ነው።

ብራናው ከደረቀ በኋላ ባለሙያው በሰንጠ ወይም በካራ ቆርጦ ከመወጣሪያው ላይ ያላቅቀዋል። ከዚያ በሚፃፈው መፅሀፍ መጠን እየተለካ ይሰመራል። መስመሩን ጠብቆ በወስፌ ውግ ይሰራሉታል ። ውግ ማለት ከዓርዕስቱ እስከ ህዳጉ ያሉት መስመሮች ጠባብና ሠፊ እንዳይሆኑ በወስፌ በብራናው ዳር ላይ የሚደረጉ ምልክቶች እንደሆኑ Harrison (1948,11) ይገልጻል።

2.2. የተዛማጅ ጥናቶች ቅኝት

2.2.1 የብራና ሥራ በኢትዮጵያ ያለው ታሪክና የአሰራር ሂደት

ስለብራና መግለጫትም ሆነ ከብራና ጋር የተያያዙ የመመረቂያ ዕሑፎችን በፎክሎርም ሆነ በአንትሮፖሎጂ የጥናት መስኮች አላገኘሁም። የተገኙት ጥቂት የምርምር ዕሑፎችና የሀይማኖት መግለጫት ስለብራና አሰራር ያስፈሯቸውን ሥራዎች በዚህ ክፍል እንመለከታለን።

የብራና ሥራ መቼና እንዴት ወደ ኢትዮጵያ እንደገባ በትክክል አይታወቅም። ነገር ግን እስካሁን በተገኘው መረጃ መሠረት የብራና ሥራ ከመካከለኛው ምስራቅ አገሮች ወደ ኢትዮጵያ እንደገባ ይታመናል። ለዚህ ደግሞ ኢትዮጵያ ከነዚህ አገራት ጋር የነበራት የንግድና የባህል ግንኙነት እንደ ዋና ምክንያት ይጠቀሳል። Sergew Hable Selasie እንዲህ ይላሉ፤

When exactly the use of soft writing materials in Ethiopia began, we don't yet know. Parchment or vellum as it is technically termed, is known to have been used in early times in the Middle East. It is quite conceivable that this material because of the close cultural and commercial links of this country (1988 15).

ለስላሳ የዕሑፍ መሣሪያዎችን በኢትዮጵያ ጥቅም ላይ ማዋል የተጀመረው በትክክል ከመቼ ጀምሮ እንደሆነ እስካሁን አናውቅም። ብራና ወይም ቬሌም የሚለው የሙያ ቃል በስፋት ይታወቅ የነበረው ቀደም ባለው ጊዜ በመካከለኛው ምስራቅ ሀገራት ነው። ሀገሪቱ (ኢትዮጵያ) ከነዚህ ሀገራት ጋር የባህልና የንግድ ግንኙነት ስለነበራት ብራናው ከእነዚህ ሀገራት መጣ ተብሎ ቢታሰብ ተገቢ ነው።

ሥርግው እንደሚሉት ኢትዮጵያ የብራና መስራች ከነበረችው ፔርስያም ጋር የጠበቀ ወዳጅነት ነበራት። በተለይ ደግሞ በ6ኛው ክፍለ ዘመን ወደ ኢትዮጵያ የገቡትን ዘጠኙን ቅዱሳን ለሙያው መተዋወቅ እንደ ምክንያት ይጠቀሳሉ። በሌላ በኩል ደግሞ ኢትዮጵያ በቀንድ ከብት ምርት ከአፍሪካ ቀዳሚ አገር መሆኗን በመጥቀስ ለብራና መተዋወቅ የራሱን አዎንታዊ ሚና ተጫውታለች የሚሉ ወገኖችም አሉ።

The art of producing parchment and hand written books is a very significant feature of Ethiopian books cultural heritage. It is difficult to trace when parchment or the art of producing. It was introducing in Ethiopian yet the stimulus came with the introduction of Christianity (1958, 254).

በኢትዮጵያ የመዕሐፍ ሥራ ባህል ውስጥ ብራና የማዘጋጀት ጥበብና መዕሐፍን በእጅ የመጻፍ ሥራ ልዩ ቦታ የሚሰጠው ቅርስ ነው። በኢትዮጵያ ብራናን መስራት ወይም ማዘጋጀት መቼ እንደተጀመረ በትክክል ለመናገር ያስቸግራል። ያም ሆኖ ከክርስትና ሀይማኖት ከተዋወቀበት ጊዜ ጋር ይያያዛል።

ዘጠኙ ቅዱሳን ወደ ኢትዮጵያ ከገቡ በኋላ የመጀመሪያ ስራቸው የነበረው መዕሐፍ ቅዱስን ወደ ግዕዝ መተርጎም ነበር። ለዚህ ሥራ ይሆን ዘንድ የእንስሳትን ቆዳ መጠቀም አይነተኛ ዘዴ ሆነ።

የብራና ስራ ተጀመረ የሚባለው አንዳንዶች ከእርድ ነው ሲሉ ሌሎች ደግሞ ቆዳው ውሀ ሲዘፈዘፍ ነው ይላሉ። “ The animal should be washed while alive and laid over clean grass when killed” (Assefa Liban:1958,258). «እንስሳው ከመታረዱ በፊት መታጠብ አለበት። ሲታረድም ንፁህ ሳር ላይ አስተኝቶ መሆን ይገባል»።

ከዚህ በኋላ ቆዳው ለብራና ማውጫ በተዘጋጀ ማፈፊያ ካራ መሳይ የብረት መሳሪያና በመረመሚያ ድንጋይ (pumice stone) ይታሻል። ከዚያ በኋላ ቆዳው ፀሀይ ላይ ወይም እሳት ወይም ጭስ ባለበት አካባቢ ይሰቀልና እንዲደርቅ ይደረጋል። ቀጥሎ በመጥረቢያ (አነስ ባለ) በቆዳው ላይ የቀረው ፀጉር ይላጫል። Mellors እና Parsons ቀጥሎ ያለውን ሂደት ሲገልፁ እንዲህ ይላሉ። “When preparation of the skin is complete and it is fully dried. It is carefully marked up to show where the parchment sheets are to be cut out the location of the sheet corners being pricked using an alw/ መሳፊቻ / the skin is removed from the frame, the sheet are cut and folded in half ”(2002, 198) «የቆዳው ዝግጅት ከተጠናቀቀና ቆዳው ሙሉ ለሙሉ ከደረቀ በኋላ ብራናው ቅፁ ተቆርጦ የሚወጣበት ቦታ

በጥንቃቄ መሳፈቻ በሚባል መሳሪያ ከየማዕዘን ላይ ምልክት ይደረግበታል። ብራናው ከማዕዘን እንጨቱ ላይ ተቆርጦ ከተላቀቀ በኋላ ሁለት ቦታ ላይ ይታጠፋል።

ቀጣዩ ሂደት ቅጠል ብራናው መሳፈቻ በሚባል መሳሪያ በትንሹ ይበሳል። የብራናው ቅጠል (ከአንድ ቆዳ የሚወጣው) በቆዳው መጠንና በሚፈለገው የመፅዕና አይነት ይወሰናል። ከአንዱ ቆዳ ሁለት ሌላ ጊዜ ደግሞ አራት ወይም ስድስት ወይም ስምንት ነጠላ ብራናዎች ይወጣሉ።

Sergew ደግሞ ሂደቱ የሚጀምረው ከእርድ በኋላ ባለው የቆዳ መፋቅ ሳይሆን ቆዳው በውሃ ሲዘፈዘፍ ነው ይላል።

First the skin is immersed in water. The duration varies from case to case. If the skin is fresh the immersion does not take more than three days but if the skin is dried it can take the whole week or even more. The skin is then stretched on a frame and the flesh site is exposed pure water is poured on the surface and pumice applied to remove the fat. This is repeated several times until the whole fat has disappeared (1988, 17).

በመጀመሪያ ቆዳው ውሀ ውስጥ ይነክራል። ቆዳው ውሀ ውስጥ የሚቆይበት ጊዜ እንደሁኔታው ይለያያል። ቆዳው /ትኩስ/ እንደታረደ ከሆነ ከሦስት ቀናት በላይ በውሀ ውስጥ መዘፍዘፍ አያስፈልግም። ነገር ግን ቆዳው ደረቅ ከሆነ /ቁርበት/ ሙሉ ሳምንት ምናልባትም ከዚያ በላይ የሆነ ጊዜ ሊፈልግ ይችላል። ከዚያም ቆዳው በአራት ማዕዘን እንጨት ላይ ይወጠራል። በሥጋው ገፅ ወደ ላይ ተደርጎ ንፁህ ውሀ እየተጨመረ በመረመሚያ ድንጋይ በማሸት ስቡ እንዲለቅ ይደረጋል። ይህ ሂደት ስቡ እስኪወገድ ድረስ ለብዙ ጊዜ ይደጋገማል።

ቆዳው ውሃ ውስጥ ከተዘፈዘፈ በኋላ የጊዜ ገደቡ (በውሃ ውስጥ የሚቆይበት) እንደ ቆዳው አይነት ሊለያይ ይችላል። ቆዳው ትኩስ ከሆነ ፀገሩና የስጋው ክፍል በቶሎ የመልቀቅ ዕድሉ ሰፊ በመሆኑ በውሃ ውስጥ የመዘፍዘፍ ጊዜው ያንሳል። ቀጣዩ ስራ ቆዳውን ግድግዳ ላይ ወይም በተተከሉ እንጨቶች ላይ ሰቅሎ በመፋቂያ ድንጋይ ወይም ካራ ስጋውንና ፀገሩን ማስለቀቅ ነው። ከውሃው ያመለጠውና ከቆዳው ላይ ያለው አላስፈላጊ ንጥረ ነገር ከተወገደ በኋላ ቆዳው በውሃ ይታጠባል። ፀሀይ ላይ ይሠጣል፤ በሚፈለገው መጠን ይቆረጣል፤ ለፅሁፊት አገልግሎትም ይውላል።

የብራና አፃፃፍ የራሱ የሆነ የቆየ ስልት አለው። ሁሉም የቁም ፀሀፊዎች (Scribes) ማለት ይቻላል ብራና በሚዕፋበት ጊዜ ተመሳሳይነት አላቸው። “The book he is to copy is placed on his left on some reused object the two ink stands yakalam kandoch (የቀለም ቀንዶች) one for black and the other for red ink are placed on his right ” (Assefa Liban: 1958,263). « የሚገለበጠው መዕሐፍ ከፀሐፊው በስተግራ የሚቀመጥ ሲሆን ሁለቱ የቀለም ቀንዶች አንዱ የጥቁር ሌላው የቀይ ቀለም ማስቀመጫዎች በስተቀኙ ይቀመጣሉ።» :: የቀለም ፀሃፊው ዘወትር የሚጽፈው ወለል ላይ ተቀምጦ ነው። ይህ ካልሆነም ዝቅ ባለ ነገር ላይ ይቀመጣል። ብራናው ጉልበቱ ላይ (የግራ) አድርጎ ቀኝ እግሩን ዘርግቶ ነው የሚዕፈው።

የቁም ጽህፈት በብራና ላይ የሚጻፍበት የራሱ የሆነ ስልት አለው። «ጽሑፍ የሚያርፍበት የብራና ክፍል ዓምድ ይባላል። አርእስት የሚባለው በመዕሐፉ በላይ በኩል የሚገኘው ባዶ ቦታ ሲሆን ጎጃግ የመዕሐፉ ግርጌ ከቀለሙ በታች እጅ የሚያርፍበት ቦታ ነው። ዓምድ የሚባለው ከብልየት እስከ ሐውልት፣ ከሐውልት እስከ ግሌት ያለው ቦታ ነው። ሐውልት ማለት ደግሞ ዐምዱን የሚከፍለው ቦታ ነው። ብሉት ከጥራዙ አጠገብ የሚገኝ የመዕሐፉ ማዕከል ነው። ምስማክ/ብሉት/ የብራናው ዳርቻ /ጠርዝ/ ነው።» (ከፍያለው፣ 1986፣ 102)። ጥሩ ቁም ፀሐፊ እነዚህን ነገሮች በሚገባ ጠብቆ መፃፍ አለበት። አለበለዚያ ካዛነፈው ይወቀስበታል። የብራና ዕሁፍ የተለያዩ ክፍሎችና ስያሜዎች እንዳሉት ቀጥሎ የሰፈረው ገፅ ያሳያል።

አር ስጉ

አምድ

አምድ

አምነ. አግግ

ት ጌጉ-ሳ. ለዓ

ዕ የ፡ በ ክ መ፡

ለም፡፡ ወ አ ል

አ ቢ ለ ክ መ፡ አ

ዮ፡ ዘ የ ገ ደ ደገ

ግ ግ ዕ የ ሰ፡ አ

ዮ ገ፡ አ ም አ ዲ

ሊ አ የ፡ ደ ሰ ም

የ፡ አ ክ መ፡ አ ቡ

ዓ ሂ፡ ቃ ል የ፡ ወ

የ፡ ዘ ወ ህ በ ገ ዮ

አ ነ ሂ፡ አ አ ም

ገ፡ ወ አ ተ፡ የ ዓ

ፎ ገ፡፡ ወ አ ማግግ

ቢ፡ አ ም ነ፡ ለ፡

ቱ፡ ደ ተ ል ዋ ሂ፡

ወ አ ል ዮ፡ ዘ ደ

ድ ግ ረ የ፡፡ ወ

ክ ል፡ ገ ደ ደ፡ ወ

አ ነ ሂ፡ አ ሆ ሶገ

መ ሢ ጠ፡ አ ም

ሐ ደ ወ ተ፡ ዘ ለ

አ ዲ ሆ፡ ለ አ ቡ

ዩ ለ ም፡ ወ ኢ ደ

የ፡ አ ነ፡ ወ አ ብ፡

(ቱግህ) ሆግህ

ት ግ ሆ ህ

ት ግ ሆ ህ

ሳ ደ ግ

ምንጭ፡- የቤተክርስቲያን አስተዋፅኦ ለኢትዮጵያ ሥልጣኔ፡፡ (1986፣101)፡፡

2.2.2 ጥሬ እቃዎች

በዚህ ክፍል ውስጥ ሶስት ንዑስ ዘርፎች ቀርበዋል። እነዚህም ቆዳ፣ ቀለም እና ብዕር ናቸው። እነዚህን አንድ በአንድ እንመለከታለን።

2.2.2.1 ቆዳ

ቆዳ ከተለያዩ እንስሳት የሚዘጋጅ ነው። ሥርግው ከምን ከምን ሊዘጋጅ እንደሚችል እንዲህ ብለዋል፤

Vellum is manufactured from both domestic and wild animals. According to experts, vellum, if necessary, could even be prepared from the skin of hens but that necessity has not yet arisen. Oxen, cows, calves horses, Sheep and goats are the main domestic animals from whose skins vellum is manufactured, gazelles and antelopes the commonest wild ones (1988:16).

ብራናን ከቤትም ሆነ ከዱር እንስሳት ቆዳ ይዘጋጃል። ባለሙያዎቹ እንደሚሉት ብራና ከዶሮ ቆዳ እንኳን ሳይቀር ማዘጋጀት ይቻላል። ነገር ግን ያን ያህል በዶሮ ቆዳ የማዘጋጀት አስፈላጊነት የተለመደ አይደለም። በሬ፣ ላም፣ ጥጃ፣ ፈረስ፣ በግና ፍየል ለብራና ሥራ ዋናዎቹ የቤት እንስሳት ሲሆኑ ከዱር እንስሳት ደግሞ ሚዳቋና አጋዘን የሚዘወተሩ ናቸው።

ሀብተማርያም ወርቅነህ ደግሞ «ለብራና መፅሀፍ ተፈላጊ ጥራት ያለው የፍየል ቆዳ ነው። ነገር ግን የበግም ቆዳ ይሆናል።» (1982፣289) በማለት ከሌሎቹ በተሻለ ሁኔታ የበግና የፍየል ቆዳ ለብራና ተስማሚ እንደሆነ ጠቅሰዋል። Mellors and Parsons የሀብተማርያም ወርቅነህን ሀሳብ ይጋራሉ ። ምሁራኑ የፍየል ቆዳ ተፈላጊ የሆነበትን ምክንያት ሲያስረዱ፡- “The manuscript books are written on parchment now made almost exclusively from goat skin. Both sheep and Cow skins are widely available but sheep skins were dismissed as being of too poor quality and cow skins are probably too large, tick and expensive ” (2002, 197). «ብራና ላይ በአሁኑ ወቅት የሚፃፉ የቁም ፅሑፎች የሚዘጋጁት በአብዛኛውን ከፍየል ቆዳ ነው። የበግ እና የላም ቆዳ በስፋት በገበያ ላይ የሚገኙ ቢሆንም የበግ ቆዳ ግን ጥሩ የጥራት ደረጃ የለውም። የላምም ትልቅ ከመሆኑም በላይ ጠፍራምና በዋጋ ደረጃም ውድ ነው።» ይላሉ። ይህ ማለት ግን የፍየል ቆዳ

በጠቅላላው ተመራጭ ነው ማለት አይደለም። ከፍየል ቆዳም የሚመረጥና የማይመረጥ አለ። ለምሳሌ ያህል የወንድም ይሁን የትንንሽ ሴት ፍየሎች ቆዳ ከትልልቅ ፍየሎች ቆዳ ይልቅ ተመራጭ ነው። ለዚህ ደግሞ እንደ ምክንያት የሚጠቀሰው ትንንሾቹ ፍየሎች ቆዳ ጥራት ያለውና በስብ (በዘይት) ያልተጠመቀ መሆኑ ነው።

2.2.2.2. ቀለም

ቀለም እንደ ሀብተማርያም አገላለፅ « የምጣድ፣ የድስትና የሌላም የማናቸውም ይህን የመሳሰሉ ከአሳት ከሚደርሱት ዕቃዎች ጥላት ይዘጋጃል።» (1982፣267)። ከዚህ በተጨማሪም ከክትክታ ቅጠል፣ ከቀርክሃ ሸልፋፎት (ልባሽ) እና ከክሰል ብናኝ ሊሰራ ይቻላል። ከሰሎ ይፈጭና በንፁህ እቃ ይታሻል። ዱቁቱ የሚታሸው የተለያዩ የእህል አይነቶች ተቆልተው ካረሩ በኋላ በውሃ ተቀቅለው በሚወጣው ንጥረ ነገር (አሲድ) ነው። ቀለሙ መያያዝና ስልባቦት ማውጣት ሲጀምር መድረሱ ይታወቃል። ከዚህ በኋላ ከግራር ወይም ከሌሎች እንጨቶች ሙጫ ሰብስቦ በመቀቀል በውሃው ቀለሙን ማሸት ያስፈልጋል። ይህም ለቀለሙ ወዝና እድሜ ይሰጠዋል።

Mellor's and Parsons ስለ ጥቁር የቀለም አወጣጥ ሲገለፁ “ The basic ingredient of the black ink cased is carbon, usually in the form of soot collected from the bottom of cooking pots or from kerosene lamps. Another more modern source is the carbon from the center of zink- carbon torch batteries ” (2002, 197). «ዋናው የጥቁር ቀለም መስሪያ ንጥረ ነገር ካርቦን ነው። በተለምዶ የሚዘጋጀው ከኩራዝ ጭስ ወይም ከድስት ጥላት የሚሰበሰብ ነው። ሌላው ዘመናዊ የጥላት ምንጭ ከባትሪ ድንጋይ የውስጥ ክፍል የሚገኝ ጥቁር ንጥረ ነገር ነው።» ይላሉ። ይህኛው አሠራር ከባትሪ ዝቃጭ (ከሰል ዱቁት) የሚሰራ ቀለም ነው።

ቀይ ቀለምን ለማዘጋጀት ሁለት አይነት መንገዶች አሉ የሚሉት Sergaw ስለአሠራሩ እንዲህ ይላሉ፤

The main ingredients needed for the first preparations are red pepper, yolk of eggs, red soil, and gum. These are mixed in a vessel and shaken up continually for about forty days; and of that length of time does to produce the required result, another ten days may be added for a good measure. The ingredients of the second are exclusively flowers and roots of plants, mixed together and exposed in the sun to dry, then reduced to

powder which is kneaded for three or four days with a solution of a plant. Finally it is filtered with a piece of cloth, and left until it dries, forming a cake (1988: 18).

ዎናውን ንጥረ ነገር መጀመሪያ ለማዘጋጀት ቀይ በርበሬ፣ የእንቁላል አስኳል ቀይ አፈርና ሙጫ ያስፈልጋል። እነዚህ አንድ ላይ በቆርቆሮ ጣሳ ከተቀላቀሉ በኋላ ለ40 ቀናት ያህል ይበጠቡጣሉ። የቀኑ ርዝመት ተፈላጊውን ጥሩ የቀይ ቀለም ውጤት ለማግኘት የሚያስችል ሲሆን ምናልባት ተጨማሪ አስር ቀን መጨመር የበለጠ ጥሩ ውጤት ለማግኘት ያስችላል። ሁለተኛው ንጥረ ነገር የአበባና የተክሎች ሥር ነው። እነዚህን አንድ ላይ በመቀላቀል እንዲደርቅ ፀሀይ ላይ ይደረጋል። ከዚያም በእጅ ለሦስትና አራት ቀናት በአትክልት ውሀ ይባካል። በመጨረሻም በቀራጭ ጨርቅ በማጥለል ደርቆ እንደኬክ እስኪገር መጠበቅ ነው።

የቀለም አዘገጃጀት የራሱ የሆነ ሂደት ያለውን በጥንቃቄ በባለሙያው የሚዘጋጅ ነው። ባለሙያው አስፈላጊ የሆኑ ጥሬ ዕቃዎችን በማዋሃድ የሚዘጋጀው ቀለም ለብራና ዕህፈት ሥራ ተመራጭ ነው።

2.2.2.3 ብዕር

ብዕር ከሸንቦቆ (መቃ) የሚዘጋጅ የመጻፊያ መሣሪያ ነው። ሸንቦቆ ከሌሎች ዕጽዋት ተለይቶ ለዚህ አገልግሎት መዋሉ ጠንካራ ከመሆኑ የተነሳ ሙሉ ቀን እየነከሩ ቢፀፉበት ስለማይበሰብስ ነው። አንድ ወጥ ሆኖ የበቀለ ሸምቦቆ ይቆረጥና ጢስ እንዲጠግብ ጢስ በሚወጣበት ቦታ ላይ ለብዙ ጊዜ ይቀመጣል። ከዚያ ይወርድና በአንን በአንንው እየተቆረጠ ይቀርባል። አቀራረፁ ሁለት አይነት ነው። የጉልህና የረቂቅ አቀራረፅ ይባላሉ። በጉልህ ብዕር የሚፃፉት መጻሕፍት አብዛኛውን ጊዜ የንባብ መጻሕፍት ሲሆኑ በረቂቅ ብዕር የሚፃፉት ደግሞ የዜማ መጻሕፍት ናቸው።

«ሐመረ ጽድቅ» መጽሔት ስለዚህ ጉዳይ ሊያብራራ «በአንን በአንን የተቆረጠበት ሸምቦቆ በሰንጢ በጥንቃቄ ከተጠረበ በኋላ በጠባቡ መሃሉ ይሰነጠቃል። ቀለሙ በተፈለገው መጠን እየወረደ ለጽህፈት ስራው እንዲውል ይደረጋል።» (1992፣ 18) ።
Sergew በበኩላቸው ስለ ብዕር እንዲህ ይላሉ፤

Reed cut from the field and is stored to dry in a place where smoke cannot reach them. When they are dry, the scribe takes a place at a time and cuts it to pen size usually not longer than 16 cm. They are scraped only on one side. Before he slits the nib he must decide on the style required. If he wants to write in big letters, he must take it rather blunt, otherwise it will have as a sharp point(1988:19-20) .

ብዕር ለማዘጋጀት ሽምብቆ ከመስክ ይቆረጥና ጭስ ሳያገኘው ደረቅ ቦታ ይቀመጣል። ፀሐፊው መድረቁን ሲያረጋግጥ ከ16 ሴንቲ ሜትር ባልበለጠ ርዝመት ይቆርጠዋል። ከዚያም በአንዱ ጫፍ ይቀረጣል። ጫፉን ከመቀረጡ በፊት ፀሐፊው ምን አይነት ብዕር እንደሚያስፈልገው መወሰን አለበት። ፀሐፊው በትላልቅ ፊደላት ለመጻፍ የሚፈልገው ከሆነ ወፈር አድርጎ ይቆርጠዋል። አለበለዚያ ሹል ያደርገዋል።

ከዚህ መረዳት እንደሚቻለው ብዕር ከመሰራቱ በፊት የቁም ፀሐፊው በምን አይነት መንገድ መጻፍ እንዳለበት መወሰን አለበት። ፀሐፊው ተለቅ ባለ ሆኔያት ለመጻፍ ካለበት የሽንብቆውን ጫፍ ሰፊና ወፈር አድርጎ መቅረብ በትንንሽ ፊደላት ለመጻፍ ካለበት ደግሞ የሽንብቆው ጫፍ ቀጠን ማድረግ እንዳለበት ማወቅ ይገባዋል። ከዚህ በተጨማሪ ጥሩ ብዕር ለማዘጋጀት ሲፈለግ ሽምብቆውን ጭስ ያለበት ቦታ መስቀል ለብዕሩ ጥንካሬ ይሰጠዋል።

2.2.3. የብራና ማውጫ መሳሪያዎች

የብራና ማውጫ መሳሪያዎችን ቁጥር መገደብ የሚቻል አይመስለኝም። የመሳሪያዎቹ ቁጥር እንደ ፀሀፊው፣ እንደ ቦታው እና እንደ ብራናው አይነት ይለያያል። ሆኖም የጋራ የሚባሉ የብራና ማውጫ መሳሪያዎች መኖራቸው ብዙዎችን ያስማማዋል። ሀብተ ማርያም (1982፣270) የብራና ማውጫ ዘጠኝ መሳሪያዎች እንዳሉ በመግለጽ በዓይነት ይዘረዝራሉ። የመጀመሪያው ማፈፊያ ነው፤ መሳሪያው ካራ የሚመስል የብረት ሞረድ ሲሆን አገልግሎቱ ከቆዳው ላይ የተጣበቀን ሥጋ ማስለቀቅ ነው። መላጫ ወይም መጥረቢያ ሁለተኛው መሳሪያ ሲሆን ተግባሩ ከቆዳው ላይ ያለውን ፀጉር መላጨት ነው። ሦስተኛው መዋጠሪያ ነው። አራት ማዕዘን ቅርፅ ያለው እንጨት ሲሆን ብራናውን ወጥሮ የሚይዝ ነው። ሌላው መስቆሪያ ሲሆን አገልግሎቱ በቆዳው ውስጥ እየገባ ለመወጠር የሚሆን እንጨት ወይም ለበቅ (ዘንግ) የሚመስል ወይም ብረት እንዲገባ ቦታ የሚሰጥ ነው።

አምስተኛው መራመሚያ ድንጋይ ነው። መራመሚያ ባለአይን ድንጋይ ሲሆን ፀገርንና ሥጋን በማስለቀቅ /ፊት-ጎ/ የብራናውን ጥራት የሚያረጋግጥ ነው። ከነዚህ በተጨማሪ ለመወጠሪያ የሚሆን ገመድ፣ የብራናውን መስመር የሚያወጣው ማስመሪያ/ወስፊ/፣ ብራናውን በቅርፅ በቅርፅ ለማውጣት የሚያገለግለው መቀስ/መቁረጫ/እና ብራናው ቀለም እንዲቀበል የሚያደርገው መድመድ ተጠቃሽ መሳሪያዎች ናቸው።

2.2.4. የብራና መጽሀፍ ስራ

ብራናው ላይ የሚፃፈው ሁሉ ካለቀና አስፈላጊው የውበት ቅጾች ከተከናወኑ በኋላ የመጨረሻ ስራ የመፅሀፍ ስፊት ነው። Mellors እና Parsons ስለመፅሀፍ ስራ ሲናገሩ፤

Book sections are sewn together between permanent wooden boards. In the past the sewing thread was made from animal tendons, typically from the thighs of cattle, today it's more common to use synthetic material such as thread picked from woven plastic sacking or cording stripped from the inside of car tires(2002:194).

የብራና መፅሐፍ ገጾች ይሰፉና አንድ ላይ ከእንጨት ገበታው ጋር ይያያዛሉ። ቀደም ባለው ጊዜ ለመስፊያ የሚያገለግለው ክር /ጅማቶች/ የሚገኘው ከከብቶች ጭን ነው። በዛሬው ጊዜ የፕላስቲክ ቁሶች ማለትም የፕላስቲክ ገመድ ወይም የመኪና ጎማ ውስጥ የሚገኝ ክር መጠቀም የተለመደ ነው።

ቆየት ባለው ጊዜ የመፅሀፍ ስራ በእንጨት ቦርዶች በቀጭኑ ተሸንሽኖ በከብት ቆዳ ይሰፋ ነበር። በአሁኑ ጊዜ ደግሞ በፕላስቲክ እና በጎማ ውጤቶች ስፊቱ ይሰፋል። አሰፋፋ እንዲሁ የመፅሀፍ ክፍል የያዘውን ክር /ጎማ/ ጨርቅ ከሌላኛው ክፍል ክር /ጎማ ጋር አጠላለፎ መስፋት ነው።

«የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ትላንት፤ ዛሬና ነገ» መፅሔት ደግሞ «መጀመሪያ ሽፋኑና ቆዳው በሙቅ ይለቀላቸና አንድ ላይ በማጣበቅ በጨርቅ አሽት አሽት ይደረጋል። በማግስቱ፣ በማስመሪያ እየተለካ ልዩ ልዩ ቅርጽ ባላቸው መድገሶች በእሳት እየጋለ እንዲቃጠል በጥንቃቄ የተለያዩ ቅርጾች ይወጡለታል።» (1994 ፣16) በማለት የአደንገሱን ቅደም ተከተል ያስረዳል። በብዙዎቹ የብራና መፃሕፍት ላይ የሚወጡት

ቅርፆች ሰባት ናቸው። እነዚህም መስቀል(cross) ጭራ መድገስ (horizontal lines) አይነርግብ (circles or dove's eye) ቀርነበግዕ (crescent) ርዕሰ መድገስ (criss cross) ባለዘንባባ (palm shape) መርገጫ (stamp) እና የውሃ እናት (wave form) ናቸው። በትላልቅ መጻሕፍት ውስጥ ሁሉም ሰፍረው ሊገኙ ይችላሉ። በትናንሽ መጻሕፍት ላይ ግን ከእነዚህ ውስጥ ቢበዛ ሶስቱ ብቻ ሊቀረፁ ይችላሉ።

በአጠቃላይ የብራና መጻሕፍ ስራ ሶስት ደረጃዎች አሉት። የመጀመሪያው የመጽሀፍ ስፍ ይባላል። ከላይ እንደታየው የተለያዩ የመጽሀፍ ክፍሎች እርስ በእርስ ማገናኘትና ማያያዝ ወይም መስፋት ማለት ነው። ቀጥሎ ያለው ሂደት ጥረዛ ማለት ጽሁፎቹ የሠፈሩበትን የብራና ቅጠሎች (ወረቀቶች) ለአያያዝ በሚመች መልኩ በጅምት ማያያዝ ማለት ነው። የጥራዙ ስራ በሚከናወንበት ጊዜ በመጽሀፍ ዳርና ዳር ጠንካራ እንጨቶች/ገበታ/ ገብተው አብረው ይጠረዛሉ። የመጽሀፍ ገበታ አራት ቀዳዳዎች ይኖሩታል። የጥራዙ ጅምት በእነዚህ ቀዳዳዎች በመተላለፍ ይጠረዛል።

ከዚያም የከብት ቆዳ /ባህረ ዐረብ/ ገበታው እንዲለብስ ተደርጎ በተለያዩ የመድገስ መሳሪያዎች ይደጎሳል። ድገሱ እንደተጠናቀቀ የቶታን ሥራ ይሰራለታል። «ቶታን ማለት መፅሐፍ ሲጠረዝ ከቆዳው ላይ በቀጭን ተሸንሽኖ የወጣውን ባህረ ዓረብ (ገርንዲ) ትልታይ በትንሽ አፈ ምሳር መሳፈቻ እየተወጋ እንደ ሀረግ እርስ በእርስ እየተጠላለፈ ተጎንጎኖ በመፅሐፍ ራስጌና ግርጌ የሚገባ ጉንጉን ጌጥ ነው» /አበባው፣ 1999፣ 67/። በመጨረሻም የቶታን ጌጥ በመፅሐፍ ክፈፍ ዙሪያ ገብቶ ከተሰፋ በኋላ መፅሀፍ ኮረጃ በሚመስል ቤት ውስጥ ይገባል። ይህ ከከብቶች ቆዳ የሚሰራው የመፅሀፍ ቤት ማህደር እየተባለ ይጠራል።

2.2.5 የብራና ስራና ሀገረሰባዊ እምነት

የብራና ስራ ራሱን የቻለ አንድ መያ ቢሆንም ከሌሎች የፎክሎር ዘርፎች በተለይም ከሀገረሰባዊ እምነት ዘርፎች ጋር የጠበቀ ግንኙነት አለው። ሀብተ ማርያም ሰብራና ሥራ ዋነኛ ግብዓት ስለሆነው ቆዳ አመራረጥ ሲናገሩ «ፊረስና አህያ እርኩሳን ናቸው። የእነሱ ቆዳ በምንም ሁኔታ ለቅዱስ መጽሀፍ ሊውል አይችልም።» (1982፣ 289) ይላሉ። በብራና ሥራ ታሪክ ውስጥ ይህ አመለካከት ስር የሰደደ ነው።

ሌላው የሀገረሰባዊ እምነት የሚገለፀው በቀለም መረጣ ነው። በንድፈ ሃሳብ ዳሰሳው ክፍል እንዳየነው ጥንታውያን ግብጾችም ሆኑ ግሪኮች ቀይ ቀለምን የሚጠቀሙት የመግቢያውን አንቀጽ ለመጻፍ ነው። እኛ ሀገር ግን ከዚህ ለየት ያለ እምነት አለ።

Sergew... normally only used to write the names of God, Christ, Mary and The Saints and Martyrs was traditionally prepared from natural ingredients such as red flowers and red soils but very few scribes will do this today”(2002,92). «ቀይ ቀለም በተለምዶ ጥቅም ላይ የሚውለው የእግዚአብሔርን፣ የክርስቶስን፣ የማርያምን፣ የቅዱሳንንና የሰማዕታትን ስም ብቻ ለመጻፍ ነው። ቀለሙን ለማዘጋጀት ተፈጥሯዊ ንጥረ ነገሮች ማለትም ቀይ አበባና ቀይ አፈር ያስፈልጋል። ነገር ግን በአሁኑ ጊዜ ይህንን የሚያዘጋጁት በጣም ጥቂት ፀሐፊዎች ናቸው።» ይላሉ ። ቀይ ቀለም የቅዱስነት መገለጫ ነው። የእግዚአብሔር ስሞች (አብ ወልድና መንፈስ ቅዱስ) ፣ የማርያም፣ የቅዱሳን ፣ የመላዕክት፣ የዓድቃን ፣ የሐዋርያት፣ የነቢያትና የሠማዕታት ስሞች የሚጻፉት በቀይ ቀለም ነው።

ሦስተኛው ሀገረሰባዊ እምነት በብራናው ላይ ያሉትን መስመሮች የሚመለከት ነው። በቁም ፀሀፊዎች ዘንድ ጎደሎ እና ሙሉ መስመር (በቁጥር) ትርጉም አላቸው። “The number of lines on a page must be odd; it is believed that even numbers are bad omen to writers they may cause death ” (Assfa Liban: 1958, 263) . « በአንድ ገፅ የሚገኙ መስመሮች ጎደሎ ቁጥር መሆን አለበት። የመስመሩ ቁጥር ሙሉ ከሆነ በፀሐፊው ላይ መጥፎ መቅሰፍት ሞትም ሊከሰትበት እንደሚችል ይታመናል።» በዚህ ሀሳብ መሰረት ለምሳሌ በአንድ የብራና ገፅ ላይ ሃያ ስድስት መስመሮች ቢኖሩ በቁም ፀሐፊው ላይ ያልታወቀ መቅሰፍት ምናልባትም ሞት ሊከሰት ይችላል ማለት ነው።

3. የጥናቱ አካባቢያዊ ዳራ

በአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ከሚገኙት ዘጠኝ ዞኖች መካከል ደቡብ ጎንደር አንዱ ሲሆን ደብረ ታቦር የዞኑ ዋና ከተማ ናት። እስቴ ደግሞ በደቡብ ጎንደር ከሚገኙ 11 ወረዳዎች ውስጥ አንዷ ስትሆን በቅርቡ ለአስተዳደር አመቺነት ሲባል ምስራቅ እስቴና ምዕራብ እስቴ በሚል ለሁለት ተከፍላለች። የምዕራብ እስቴ ዋና ከተማ አንዳቤት ሲባል የምስራቅ እስቴ ዋና ከተማ መካነ እየሱስ እንዲሆን መወሰኑን የምስራቅ እስቴ ወረዳ ዋና አስተዳደሪ አቶ አንዳርጌ ተሰማ ገልፀዋል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 6፣ 2000)። ይህ ጥናት የተካሄደው በምስራቅ እስቴ ወረዳ ልጫ መስቀል ቀበሌ ነው።

3.1. የእስቴ ወረዳ መልክዐ ምድራዊ ገፅታ

ከአዲስ አበባ በስሜን ምዕራብ በ675 ኪ.ሎ ሜትር ርቀት ላይ የምትገኘው እስቴ ወረዳ በምስራቅ ከስማዳና ከታች ጋይንት ወረዳዎች፣ በስተሰሜን ከፋርጣ ወረዳ ትዋሰናለች። በምዕራብ በኩል ከደራና ከፎገራ ወረዳዎች ጋር ከታ ገጠም ስትሆን በስተደቡብ ምስራቅ ጎጃም ያዋስናታል። እስቴ ወረዳ 36 የገጠር 3 የከተማ በድምሩ 39 የቀበሌ አስተዳደር አላት። ወረዳዋ 134,238 ሄክታር ስፋት ያላት ሲሆን ከባህር ጠለል በላይ 2400 ከፍታ ላይ ትገኛለች። የወረዳዋ የአየር ንብረት 52.8 ከመቶ ወይና አደጋ ፣ 29.6 ከመቶ ደጋ ፣ 17.6 ከመቶ ቆላ ሲሆን የወረዳዋ አማካይ የሙቀት መጠን ከ8.3 ዲግሪ ሴንቲ ግሬድ እስከ 25 ዲግሪ ሴንት ግሬድ ይደርሳል። ዓመታዊ የዝናብ መጠን ደግሞ ከ1307.7 እስከ 1500 ሚሊ ሜትር ይደርሳል (በተፈጥሮ ሀብት የታደለችው እስቴን እናልማ፣ 1999) ።

3.2. የእስቴ ስያሜና አመሰራረት

እስቴ ከወይና ደጋና ደጋ የአየር ንብረቷ ጋር በተያያዘ እጅግ ሰፊ የደን ሀብት ያላት ወረዳ ናት። ስለ ወረዳዋ ስያሜ በአካባቢው የሚነገር አፈ ታሪክ እንዳለ ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳና አቶ ተመስገን ብርሃኑ የወረዳዋ ባህልና ማስታወቂያ ጽ/ቤት የፕሬስና ዶክመንቴሽን ዴስክ ሀላፊ ይናገራሉ (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000 እና ግንቦት 6፣ 2000)።

በጥንት ጊዜ ጎንደርን ያስተዳድሩ ከነበሩ ነገስታት መካከል የአንዱ የንጉስ ሚስት (ንግስት) በአካባቢው ስታልፍ ደንገጠሮቿ በአካባቢው ልምላሜና ደን ተደንቀው አሁንም

አሁንም ወደጎሳ እየዞሩ አካባቢውን እየቃኙ ያደንቁ ነበር። ደንገጠ-ሮቿ ስለ ሁኔታው ተደንቀው ሲነጋገሩ ንግስቲቱ እንደ ባህልና ወጉ ተሸፋፍና ስለነበር የምትሄደው አይኗን ገልጣ ደንገጠ-ሮቿ የተደነቁበትን ልምላሜ ለማየት አልቻሉትም። ነገር ግን አካባቢው ከመራቃቸው በፊት ቦታውን ለማየት በመጓጓት «እስቲ ልየው» ብላ አይነ እርግቧን ትገልጣለች። ይህንን ተከትሎም የአካባቢው ስያሜ «እስቲ» ተባለ። እየቆየ ሲሄድ ደግሞ «እስቲ» ወደሚለው ተቀየረ ይባላል።

ወረዳዋ ከተቆረቆረች ከ300 ዓመታት በላይ ዕድሜ እንዳላት አቶ ተመስገን ይናገራሉ። በወረዳዋ የተለያዩ ታሪካዊ ቅርሶች ይገኛሉ። ከነዚህም መካከል አንዱ የብር አድጌ ቤተ መንግስት ህንፃ ፍርስራሽ ነው። ህንፃው በአፄ ሰ-ስንዖስ ዘመነ መንግስት በንጉሱ ባለቤት በንግስት ወለት ሣህል በ17ኛው መቶ ክፍለ ዘመን መጨረሻ እንደተገነባ ይነገራል (ተክለዓዲቅ መክራያ፣ 1966፣124)። በአራት ዘመን የአራት መስዋዕት ይለዋባቸው የነበሩት አሁን አጎና ማርያምና ዘንግራ አቦ አብያተ ክርስቲያናት ታንፀውበታል። በወረዳዋ በርካታ ጥንታዊ አብያተ ክርስቲያናት ውስጥ በሌላ አድባራት የማይገኙ የብራና መጻሕፍት በብዛት ይገኛሉ።

3.3. የወረዳዋ ህዝብ መተዳደሪያ

በ1999 ዓ.ም በተደረገው ትንበያ መሠረት የእስቲ ወረዳ ህዝብ ብዛት 235,154 ሲሆን ወንዶች፣ 119,821 ሲሆን ሴቶች 115,333 ነው። ከጠቅላላው ህዝብ 220,564 ያህሉ የገጠር ነዋሪ ሲሆን ቀሪው 14,590 የከተማ ነዋሪ እንደሆነ የወረዳው ፀጥታና የህዝብ አደረጃጀት ዕ/ቤት ሀላፊ አቶ ሙሉ እንደው ወንድሙ ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ግንቦት 6፣2000)።

የወረዳዋ ህዝብ ኑሮ የተመሰረተው 95.5 ከመቶ በግብርና ሥራ ላይ ሲሆን ቀሪው 4.5 ከመቶ ያህሉ በመንግስት ሥራ፣ በንግድና በልዩ ልዩ የእደ ጥበብ ሙያ ማለትም በቆዳ ማውጣት፣ በቀጥታ ጭነትና በአንጥረኛነት ሙያ ላይ የተሰማራ ነው። የወረዳዋ የአየር ንብረት ለግብርና ምርት አመቺ ሲሆን በአካባቢዋ በብዛትም የሚታወቀው የቆማ ጤፍ ይበቅልባታል። ከዚህ ሌላ በነግ፣ በጎመን ዘር፣ በተልባ፣ በሱፍ፣ በገብስ፣ በስንዶ፣ በባቁላ፣ በድንች እንዲሁም በቦሎቁ ምርት የታወቀች ነች።

የወረዳዋ ህዝብ በከብት እርባታም የታወቀ ሲሆን በግ፣ ፍየል፣ በሬና ላም ፣ ፈረስ፣ አህያና በቅሎን ያረባል። በመስኖ፣ አትክልትና ፍራፍሬዎችን ሲያመርት የንብ ማነብ ስራንም ያከናውናል።

3.4. መሠረተ ልማቶች

እስቴ ከአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት ርዕሰ መዲና ባህር ዳር 115 ኪ.ሎ ሜትር ርቀት ላይ ብትገኝም የኤሌክትሪክ መብራት የላትም። የወረዳዋ ዋና ከተማ መካነ እየሱስ የጄኔራተር መብራት ያላት ሲሆን ከ1997 ዓ.ም ወዲህ የአውቶማቲክ የስልክ አገልግሎት ሥራ ላይ ውሏል። ወረዳዋን ከባህር ዳርና ከዞኑ ዋና ከተማ ደብረታቦር ጋር የሚያገናኝ የ106 ኪ.ሎ ሜትር የጠጠር መንገድ አለ። ህዝቡ የምንጭና የጉድጓድ ውሀ ተጠቃሚ ነው።

በወረዳዋ ሶስት አፀደ ህፃናት፣ 63 የመጀመሪያ ደረጃ ት/ቤቶች 29 አማራጭ የጎልማሶች ት/ቤት እንዲሁም አንድ የሁለተኛ ደረጃ ት/ቤት በአጠቃላይ ለ45,270 ተማሪዎች አገልግሎት በመስጠት ላይ ነው። ጤናን በተመለከተ 2 ጤና ጣቢያ 34 ጤና ኬላዎች አንድ የግል ክሊኒክ 2 የግል ፋርማሲዎችና ሁለት የእንስሳት ክሊኒኮች እንደሚገኙ የወረዳዋ ዋና አስተዳዳሪ አቶ አንዳርጌ ተሰማ ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ግንቦት 6፣2000)።

3.5 የአካባቢው ህዝብ ቋንቋና ሀይማኖት

የወረዳው ህዝብ በአብዛኛው የአማራ ብሔር ተወላጅ በመሆኑ የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪ ነው። ሀይማኖትን በተመለከተ 96.5 ከመቶ የሚሆነው ህዝብ የኦርቶዶክስ ተዋህዶ ሀይማኖት ተከታይ ሲሆን 3.34 ከመቶ የእስልምና ሀይማኖት ተከታይ ነው። ቀሪው 0.16 ከመቶ የሚሆነው የፕሮቴስታንትና የልዩ ልዩ እምነት ተከታዮች እንደሆኑ አቶ ተመስገን ብርሃኑ ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ግንቦት 6፣2000)።

4. የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀትና ቁሳቁስ

ይህ ምዕራፍ በደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ የሚገኙ የብራና መጻሕፍት ባለሙያዎች ስለ አሠራራቸውና ስለሚጠቀሙባቸው ቁሳቁሶች የሰጡት መረጃ ቀደም ባለው ምዕራፍ ከቀረበው ትወራ ጋር በማገናዘብ የሚተነተንበትና የሚብራራበት ነው። ስለ ብራና መጻሕፍት ማዘጋጃ ጥራት እቃዎች፣ አይነትና ተግባር፣ ስለ ጥራት እቃዎች አዘገጃጀትና የአሰራር ሂደት፣ ስለ መጻሕፍቱ ማዘጋጃ መሳሪያዎች አይነት እንዲሁም ስለ ባለሙያዎቹ ማንነትና እምነት ከመፅሐፍ ሥራው ህልውና ጋር ተቆራኝቶ ቀርቧል።

4.1 የብራና መጻሕፍት ማዘጋጃ ጥራት እቃዎች

ለብራና መጻሕፍት ሥራ ጥቅም ላይ የሚውሉት ዋና ዋና ጥራት እቃዎች ቆዳ፣ ቀለምና ብዕር ሲሆኑ የእያንዳንዳቸውን ምንነትና አይነት ቀጥሎ ቀርቧል።

4.1.1. ቆዳ

ለብራና መፅሐፍ ሥራ የሚሆነው የቆዳ አይነት የፍየል ቆዳ እንደሆነ ቁስ እያሱ የኋላ ነገረውኛል። «የፍየል ቆዳ ወፍራምና ነጭ በመሆኑ ለብራና መፅሐፍ ተስማሚ ነው። ቀለምም ይቀበላል። የበግ ቆዳ ከፍየል ቆዳ ጋር ሲነፃፀር በጣም ስስ ነው። ስስ ከመሆኑ የተነሳ ብትክትክ የሚል ጅል ነው። ፀገሩም በጣም ብዙ ስለሆነ ለመላጩት ያስቸግራል። ተሎም ይቀደዳል። ይሁን ተብሎ ቢዘጋጅ እንኳ ቀለም ሲያርፍበት በጀርባው በኩል ይወረዛል፤ ይጨማደዳል። በመሆኑም አንፈልገውም» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

የብራና የላም ቆዳም ለብራና መፅሐፍ ሥራ አይመረጥም። የከብቶች ቆዳ ለብራና መፅሐፍ ሥራ አስቸጋሪ ነው። በተለይ የላምና የብራ ቆዳ በጣም ወፍራምና ጠንካራ በመሆኑ ለብራና አይሆንም። የከብት ቆዳ የሚሆነው ለማህደር ነው።

ቁስ ቸርነት ባይለዩኝም ለብራና መፅሐፍ የሚሆነው የቆዳ አይነት የፍየል ብቻ እንደሆነ ነው የሚያምኑት «ለብራና መፅሐፍ የሚሆነው ቆዳ የፍየል ነው። በበግ ቆዳ ሲዘጋጅ አይቺ አላውቅም። አባቶቻችንም የነገሩን በፍየል ቆዳ ብቻ እንደሚሰሩ ነው። በዕድሜይ

በጠግ ወይም በከብት ቆዳ የብራና መፅሐፍ የተዘጋጀ አላየሁም። እኔም አልሞከርኩም»
(ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 2፣ ቀን 2000)።

በእስቴና በአካባቢው ያሉ የብራና መጻሕፍት ባለሙያዎች ለብራና የሚሆነው የቆዳ አይነት የፍየል ብቻ እንደሆነና በአካባቢያቸውም ከፍየል ቆዳ ውጪ በሌሎች የቤት እንስሳት ቆዳ የብራና መፅሐፍ እንደማይዘጋጅ ነው ያረጋገጡልኝ። ያም ሆኖ ግን ከተገኙ ለብራና መስሪያ ሊውሉ የሚችሉ የዱር እንስሳት እንዳሉ ቀኝ ጌታ የጎላ ይናገራሉ። «የሚዳፍና የድኩላ ቆዳ ከተገኘ ለብራና መፅሐፍ ይሆናል ይባላል። እኔ እንኳ በድኩላ ሲሰራ ደርሼያለሁ። እዚህ ግንዳ ጠመም ሚካኤል ደብር ዙሪያ ደን አለ። በደኑ ውስጥ አሁን ድረስ የዱር እንስሳት አሉ፤ በድሮ ጊዜ ጥሩ አዳኝ ከተገኘ ሚዳፍ ወይም ድኩላን አድኖ ከሰጠ ብራና ሲሰራባቸው ይችላል። ወንድሞቼ አዳኞች ነበሩ። አንድ ጊዜ ድኩላ አድነውልኝ ብራና ሰርቻለሁ» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)።

ቁስ ንብረቱም ለብራና መስሪያ የሚመረጠው ቆዳ የፍየል ብቻ እንደሆነና የጋማ ከብቶች ቆዳን በተመለከተ «የጋማ ከብት ለብራና ይሆናል ማለት ሀሰት ነው። ሲነገር ግን እንስማለን። በድሮ ጊዜ በትላልቅ የፍየል ቆዳ የተሰሩ ትላልቅ መጻሕፍት የሚመለከቱ ሰዎች ትልቅነቱን ለመግለፅ ይህን የፈረስ ቆዳ ነው ይላሉ። ልክ አሁን የአንድ ሰውን ትልቅነቱ ለመግለጽ ዝሆን ያህላል እንደምንለው ማጋነን ማለት ነው። (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ለብራና መፅሐፍ ሥራ ተመራጭ የፍየል ቆዳ እንደሆነ ቀደም ሲል ተመልክተናል። ከፍየሎች መካከልም የሴት ፍየል ወይስ የወንድ ፍየል ነው ለብራና ሥራ ተፈላጊው? የሚል ተከታይ ጥያቄ ሊነሳ ይቻላል። ቁስ እያሉ እንደሚሉት «ለብራና መፅሐፍ የምንመርጠው የሴት ፍየልን ቆዳ ነው። ምክንያቱም የሴት ፍየል ቆዳ የመለጠጥና የመሳብ ባህሪ አለው። ዘፍዝፈን አውጥተን ስንወጥረው ይሳባል። የተባዕቱ ቆዳ ግን አይሳብም» በማለት ልዩነታቸውን አስረድተውኛል። (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ባለሙያዎቹ እንደገለፁልኝ የሴት ፍየል ቆዳ ለብራና ስራ ቀላል ነው። በቁስ እያሉ ቤት በተገኘሁበት ወቅት የወንድም የሴትም ፍየል ቆዳ ሲወጠር ተመልክቻለሁ። የሴት ቆዳ በለበቁና በሲባጎ ሲወጠር በቀላሉ ይሳባል። የወንዱን ግን በጉልበት ነው ስበው በገመድ በማዕዘኑ ላይ የወጠሩት። የሴቶቹ በተወሰነ ደረጃም ከወንዶቹ ይለሰልሳል። ጸጉራቸው ሲላጭም ብዙ አያደክምም።

የፍየል ቆዳ ከየት ታገኛላችሁ? ለሚለው ጥያቄ ሁሉም የሰጡት ተመሳሳይ ምላሽ ነው። በአካባቢው ፍየል በስፋት የሚረባ በመሆኑ በቀላሉ ያገኛሉ። በብዛት ብራና በማውጣት

ሰራ ላይ የተሰማሩት ግን ከደብረ ታቦርና ከወረታ ከተሞች ሄደው ይገዛሉ። ቁስ እያሱ ደብረ ታቦር የቆዳ ነጋዴ ደንበኛ አላቸው። ለብራና ሥራ የሚፈልጉትን ያህል የፍየል ቆዳ አዘጋጅቶ ይጠብቃቸዋል። በአንድ ጊዜ ሲሄዱ እስከ መቶ ቆዳ አስጭነው ይመለሳሉ። ነጋዴው ለብራና ሥራ እንደሚጠቀሙበት ስለሚያውቅ እደርሳለሁ ባሉት ቀን ባይመጡለት እንዳይበላሽ ጨው ቀብቶ ያቆያቸዋል።

አቶ ቸሬ ኑርልኝ ደግሞ የፍየል ቆዳን ወረታና ባህር ዳር ሄደው እንደሚገዙና እንደሚጠቀሙ ነው የሚገልፁት «ወረታና ባህር ዳር ለመንግስት የሚቀርብ ቆዳ ማሰባሰቢያ ጣቢያ ስላለ የፍየል ቆዳን የተፈለገውን ያህል ከዚያ ገዝተን እንጠቀማለን።» ብለውኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)። ባለሙያዎቹ ቆዳ የሚገዙት ሁሉም ወደ ደብረታቦርና ባህር ዳር አልያም ወረታ ከተሞች በመሄድ አይደለም። ወደ እነዚህ ከተሞች የሚሄዱት ብዛት ያለው ከተፈለገ ብቻ ነው። ከዚህ ውጪ እዚያው እስቴ የፍየል ቆዳ ማግኘት ይቻላል።

ባለሙያዎቹ የፍየል ቆዳን ከነጋዴዎች እንደሚገዙ ተናግረዋል። ተከታዩ ጥያቄ ታዲያ የወንድና የሴት ፍየል ቆዳዎችን በምን ይለዩታል? ቁስ እያሱ «የወንድ ፍየሎች ቆዳ ተገፎ የሚወጣው ከነብልቱ ፍሬ (ከነቆለጡ) ነው። በመሆኑም ይህንን በመመልከት የሴቶቹን ፍየሎች ቆዳ ይመርጣሉ። ለብራና ሥራ ተመራጭ የሴት ፍየሎች ቆዳ ይሁን እንጂ የወንዶቹም ይህ ነው የሚባል መጥፎ ጎን የለውም። ነጋዴዎቹም ይህንን ጠንቅቀው ስለሚያውቁ የዋጋ ልዩነት አያደርጉልንም። ሁለቱንም የምንገዛው በተመሳሳይ ዋጋ ነው» በማለት የሴትም ሆነ የወንድ ፍየል ቆዳ መግዢያ ዋጋ ተመሳሳይ እንደሆነ አስረድተውኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

የሞተ ፍየል ቆዳ ለብራና ሥራ አመቺ አለመሆኑን ባለሙያዎቹ ይናገራሉ። የሞተ ፍየል ሥጋው እንዳይበክት (እንዳይበላሽ) ለውሾች ተብሎ ቆዳው ተገፎ ቢወጣም ለቁርብት እንጂ ለብራና መዕሐፍ ሥራ አይጠቅምም። ሳይታረድ የሞተ ፍየል ወዲያውኑ ቢገፈፍ እንኳን ደሙ በቆዳው ላይ ስለሚሰራጭበት ፀጉሩ ተላጭቶ ለመዕሐፍ ስራ ሲዘጋጅ ቀለም ያሻገረጉራል። ሁለት አይነት መልክ ያመጣል። ደም የተሰራጨበት ቦታ ሲጠቁር ሌላ ቦታ ነጭ ይሆናል። በዚህ የተነሳ ሳይታረድ የሞተ ፍየል ቆዳ ለብራና ሥራ እንደማይፈለግ ባለሙያዎቹ ገልፀውልኛል።

4.1.2. ቀለም

ለብራና መባሕፍት ሥራ ከሚያስፈልጉት ጥሬ እቃዎች መካከል ቀለም አንዱ ነው። በብዛት ጥቅም ላይ የሚውሉት የቀለም አይነቶች ደግሞ ጥቁርና ቀይ ቀለም ሲሆኑ አልፎ አልፎ ወርቅማ ቀለም አገልግሎት ላይ ይውላል።

ቁስ ቸርነት ባይለዎኝ «ጥቁር ቀለም መገለጫት ለመገናኛ ሐረጎችን ለመጣልና ስዕሎችን ለመሳል ያገለግላል። ጥቁር ቀለምን በቤት ውስጥ ከሚገኙ ጥሬ ዕቃዎች ማዘጋጀት የሚቻል ቢሆንም ባለሙያው ማዘጋጀት ያለበት ጊዜ ሰጥቶ ያለ ችኮላ መሆን ይኖርበታል። በችኮላ ከተሰራ ዋጋ አይኖረውም» ይላሉ (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

በጥሩ ሁኔታ የተዘጋጀን ጥቁር ቀለም ለብዙ ዓመታት ሳይበላሽ ማስቀመጥ ስለሚቻል እየቀነሱ በመበጠጠ ጠብቆ መገለጫትን ለመገናኛ ያገለግላል። ጥቁር ቀለም በአግባቡ ካልተዘጋጀ በቀለሙ የሚጻፈው ጽሑፍ ዕድሜ አይኖረውም፤ መጻፍቱ ሳይደበዘዘና ሳያረጁ እንደተገኙበት ጊዜ ሆነው እንዲነበቡ ለማድረግ ጥቁር ቀለምን በብዙ ድካም ማዘጋጀት አስፈላጊ ነው። ቀይ ቀለም ሌላው የብራና መፅሐፍ ለመገናኛ የሚያስፈልገው የቀለም አይነት ነው። የቀይ ቀለምን አገልግሎት በተመለከተ ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ እንዲህ ይላሉ፤

አባቶቻችን ጥንት መፅሐፍ መጻፍ ሲጀምሩ «በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ» ብለው ነው መግቢያውን የሚፅፉት። ይህ ፅሁፍ የሚጻፈው በጥቁር ሳይሆን በቀይ ቀለም ነው። ከዚህ ሌላ በማንኛውም መፅሐፍ ውስጥ የእግዚአብሔር ስሞች (አብ ወልድ መንፈስ ቅዱስ) የቅድስት ማርያም፣ የሐዋርያት፣ የሰማዕታት የመላዕክትና የፃድቃን ስሞች የሚጻፉት በዚህ በኒድ (በቀይ) ቀለም ነው (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)።

እማሆይ መለሰች ምትኪ ደግሞ «ቀይ ቀለም የፈጣሪንና የፃድቃን ስሞች ከመጻፍ በተጨማሪ መፅሐፍ አፅፈው አስጠርዘውና አስደጉሰው ለቤተክርስቲያን የሚሰጡ ነገስታት ስሞችም አልፎ አልፎ በቀይ ቀለም ይጻፋል። ይህም የአክብሮት መግለጫ ነው» ብለዋል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

የብራና መጻፍት በጥቁርና በቀይ ቀለም ከመጻፋቸው በተጨማሪ በወርቅማ ቀለምም የሚጻፉበት ሁኔታ አለ። ወርቅማ ቀለምን አልደረስኩበትም የሚሉት መሪ ጌታ ገ/ሀይወት በታሪክ ግን ስለ ወርቅማ ቀለም ተዕግዶ አንብበናል ይላሉ «የእመቤታችንን ተአምሯን የጻፈው ደቅስዮስ በወርቅ ቀለም እንደጻፈ ይነገራል። ነገረ ማርያምን ደግሞ የሐንሰ ወንጌላዊው እየነገረው በወርቅ ቀለም የጻፈው ተማሪው አብርኮሮስ ነው ይላሉ። እነዚህ ሰዎች ሀገራቸው እየሩሳሌም ሰማያዊት በመሆኗ ጌታ ገልጻላቸው በወርቅማ ቀለም ሊፅፉ ችለዋል። እኛ ግን ጥበብ ስላላደለን በቀይ ቀለም ነው አሁንም ድረስ

የምንዕራው» በማለት ወርቅማ ቀለምን አዘጋጅቶ ለመጻፍ ያለመቻል በተወሰነ ደረጃ ለእግዚአብሔር ክብር እንዳለ መብቃት ተደርጎ እንደሚወሰድ ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

4.1.3 ብዕር

ብዕር ከሸምበቆ ወይም ከመቃ የሚዘጋጅ ለብራና መጻፊያነት የሚያገለግል መሳሪያ ነው። ሸንቦቆ ወይም መቃ ጠንካራ በመሆኑ ቀለም እየተነከረበት ቀኑን ሙሉ ሲጻፍበት ቢውል የመራስ ወይም የመበስበስ ባህሪ አያሳይም። ለብራና መጻሕፍት መጻፊያነት የሚያገለግሉ ሁለት ዓይነት የብዕር አይነቶች ያሉ ሲሆን እነርሱም ጉልህና ረቂቅ ይባላሉ።

መሪ ጌታ ምስጋናው ገ/ህይወት ለብራና መጻሕፍት መጻፊያ ስለሚያገለግሉት የብዕር አይነቶች ሲገልፁ «ከሸንቦቆ ወይም ከቀርከሃ የሚዘጋጁት የብዕር አይነቶች ጉልህና ረቂቅ በመባል ይታወቃሉ። በጉልህ ብዕር የሚጻፉት መጻሕፍት በአብዛኛው የንባብ መጻሕፍት ናቸው። በረቂቅ ብዕር የሚጻፉት ደግሞ የዜማ መጻሕፍት ናቸው።» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)። በጉልህ ብዕር የሚጻፉ የብራና መጻሕፍትን የራሳቸው መለያና ምክንያት አላቸው። ጉልህ ብዕር የሚባለው በወፍራሙ ለመጻፍ የሚያገለግል የብዕር አይነት በመሆኑ ጎላ ጎላ ያሉ ፊደላት በመጠቀም የንባብ መጻሕፍቱ ይጻፋሉ። ለምሳሌም እንደ ስንክሳር፣ ተአምረ ማርያም፣ ድርሳነ ሚካኤል፣ ገድለ ጊዮርጊስ የመሳሰሉት መጻሕፍት የሚጻፉት በጉልህ ብዕር ነው።

ረቂቅ ብዕር ከገፃቸው ብዛት አንፃር አነስ አነስ ባሉ ፊደላት ለሚጻፉ የዜማ መጻሕፍት አገልግሎት ይውላል። ለምሳሌ ፀሎተ እጣን፣ ሰኔ ጎልጎታ፣ ድርሳነ ገብርኤል በረቂቅ ብዕር የሚጻፉ መጻሕፍት ናቸው።

ለጥቁር ቀለምም ሆነ ለቀይ ቀለም መጻፊያ የሚሆኑት የብዕር አይነቶች ለየብቻ የሚዘጋጁ ሲሆን እንደመዕሐፉ አይነት ጉልህና ረቂቅ መጻሕፍትን ለመጻፍ ያገለግላሉ። አንዳንድ ጊዜ ግን የቁም ዕሑፍ ፀሐፊዎች እንደመጻሕፍቱ የገፅ ብዛት ተመልክተው በጉልህ ወይም በረቂቅ ብዕር ለመጻፍ የሚወስኑበት ጊዜ አለ። ቁስ ቸርነት ባይለዩኝ «መጻሕፍቱ ገፃቸው ብዙ ሆኖ ለአያያዝም ሆነ ለመልክ አስቸጋሪ በሚሆንበት ጊዜ መዕሐፉን በረቂቅ ብዕር በትናንሽ ፊደላት በመጻፍ መልክ እንዲኖረው እናደርጋለን። ሌላ ጊዜ ደግሞ መዕሐፉ በጣም ገፃቸው አንስው የተራቡ መስሎ ከተሰማን በጉልህ ፊደላት በመጻፍ እናጠግባታለን» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 2፣ 2000)።

ከዚህ መገንዘብ የሚቻለው የሚፈለገው መዕረፍ የዜማ መዕረፍ ቢሆንም ገደብ አነስ ብለው የሚታዩ ከሆነ በጉልህ ብዕር የመፃፍ ሁኔታ ይኖራል ማለት ነው። እንዲሁም የሚፈለገው መዕረፍ የንግብ መዕረፍ ሆኖ ገደብ በርካት የሚሉ ከሆነ በረቂቅ ብዕር በመፃፍ የተመጠነ ገዕ እንዲኖረው ማድረግ እንደሚቻል ነው።

ከዚህ ሌላ ከሁለቱ የብዕር አይነቶች ትንሽ ረቀቅ የምትል ረቂቅ ረቂቅ የምትባል የብዕር አይነት አለች። ረቂቅ ረቂቅ ብዕር አገልግሎቷ የተገደፉ ፊደላት (ቀለማት) ባሉ ጊዜ ከራስጌያቸው ላይ በቀጭኑ የተገደፈው ፊደል እንዲገባ የምታደርግ የብዕር አይነት ነች። በጉልህ ብዕር የሚፃፉ መፃፍት መሀል ላይ በቀጭኑ የሚገቡ አረፍተ ነገሮች ወይም ሀረጎች ሲኖሩም በረቂቅ ረቂቅ ብዕር መጠቀም ይቻላል። ረቂቅ ብዕር ከረቂቅ ረቂቅ ብዕር የምትለየው ጫፏ በጣም ሹል መሆኑ ነው።

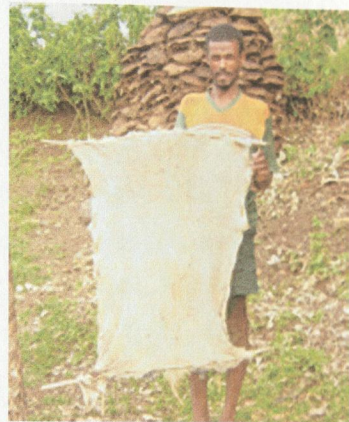
4.2. የብራና መፃሕፍት ጥሬ ዕቃዎች አዘገጃጀት

ለብራና መፃሕፍት ስራ የሚያስፈልጉ ዋና ዋና ጥሬ ዕቃዎች ቆዳ፣ ቀለምና ብዕር መሆናቸውን ቀደም ሲል ተገልጿል። ከዚህ ቀጥሎ ደግሞ የእያንዳንዳቸውን አዘገጃጀት በዝርዝር እንመለከታለን።

4.2.1. የቆዳ አዘገጃጀት

ለብራና መዕረፍ አመቺ የሆነው የፍየል ቆዳ መሆኑ ቀደም ብሎ ተገልጿል። ለመሆኑ የፍየል ቆዳ ለብራናነት እንዴት ይዘጋጃል? ቁስ እያሱ የኋላ እንዲህ ያስረዳሉ፤

የፍየል ቆዳ ወይ ቤት ውስጥ አርዳለሁ ወይም ከደብረ ታቦር ገዢ አመጣለሁ። ከዚያም ቆዳው ደም ወይም ጭቃ የነካው ከሆነ ወንዝ ወስጆ አጥብቃለሁ። ከዚያም ደሙና ጭቃው መልቀቁን ሳረጋግጥ ውሀ የተሞላ ጎራስ (ገንቦ ወይም እንስራ) ውስጥ ለአንድ ሳምንት ያህል እዘፈዝፈዋለሁ። ከሳምንት በኋላ ቆዳው ይጠካል። ከዚያም በፀጉሩ በኩል አነስተኛ እንጨት (ለበቅ) በማድረግ ዳር ዳሩን በካራ እበጣዋለሁ። (እበሳዋለሁ)። ቆዳው ዙሪያውን ከተበጣ በኋላ በአራቱም ገዕ ለበቅ እንጨት በተበጣው ቀዳዳ በኩል ወጣ ገባ አድርጌ አስገባለሁ። የእንጨቱ አገባብ ቅደም ተከተል አለው። መጀመሪያ የሚገባው በፍየሏ ራስ በኩል ሲሆን ከዚያም በግርጌዋ ቀጥሎ ግራና ቀኝ ይገባል። (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 2፣ 2000)።

ሥዕል 1 ቁስ እያሱ በቆዳ ውስጥ ስበቅ ካስገቡ በኋላ

አንዳንድ ግለሰቦች የብራና ማውጣት ሥራ የሚጀምረው ፍየሏ ስትታረድ እንደሆነ ሲገልፁ ሌሎች ደግሞ ቆዳው በጎራስ ውስጥ ሲገባ እንደሆነ ይገልጻሉ። ቁስ እያሱ የብራና ሥራ ተጀመረ ብለው የሚያምኑት ቆዳው ደም ካለው ደሙን ለማስለቀቅ ወንዝ ወስዶ ሲታጠብ፤ ደም ከሌለው ደግሞ ጎራስ ውስጥ ሲከተት ነው። ቆዳው ከገበያ የሚገዛ ከሆነ ደም ወይም ጭቃ ባይኖረው እንኳን ቆዳው እንዳይበላሽ ነጋዴዎቹ በሥጋው በኩል ጨው ነስንሰው ስለሚያቆዩት ቆዳው ብል እንዳይበላው ቶሎ መታጠብና መፅዳት አለበት። ጨው ያልተደረገበት ቆዳ ከሆነ ግን ቀጥታ እንደመጣ ወደ ጎራስ ውስጥ ማስገባት ይቻላል።

ቁስ ቸርነት ባይለየኝ የብራና አወጣጥን ቅደም ተከተል «በመጀመሪያ ቆዳውን ወንዝ ወስደን ደም ካለው እናጥበዋለን። ከዚያም ለአራት አምስት ቀን ያህል በገንቦ ወይም በእንስራ ውስጥ እየዘፈዘፉ ቆዳው ሲርስ አውጥተን በካራ ዙሪያውን እንጠባዋለን። ከተበጣ በኋላ በስበቅ እንጨት ዙሪያውን በማስገባት በአራት ማዕዘን እንጨት ላይ በሲባጎ ወይም በገመድ ይወጠራል» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ዲያቆን ጌታሰው የኋላ ደግሞ የፍየል ቆዳ ከገበያ የሚገዛ ከሆነ ቀዳዳ ወይም ቢላዎ ያልበላው መሆኑ በጥንቃቄ ተመርምሮ መገዛት እንዳለበትና ቆዳው እንዲርስ ለአንድ ሳምንት ያህል ከሸክላ ወይም ከእንጨት በተዘጋጀ ጎድጓዳ እቃ ውስጥ እንደሚዘፈዘፍ ይገልጻል።

ቆዳው መራሱ ሲረጋገጥ ዙሪያውን ስሚዛ እንጨት ከሥር በማድረግ በካራ ይበጣል። ቀዳዳ ከወጣለት በኋላ በቀጫጭን ዘንጎች ወይም ለበቆች ዙሪያውን ይሰገሰግና በቀጫጭን ገመዶች ደህና ተደርጎ በአራት ማዕዘን

በተሠራ እንጨት ላይ ይወጠራል። አራት ማዕዘን እንጨት የሚዘጋጀው ቀጥ ካለ አራት ቋሚ እንጨቶች ነው (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዝያ 29፣ 2000)።

ሁለቱ ቋሚዎች በመሮ ተፈልፍለው ቀዳዳ ከተበጀላቸው በኋላ አግዳሚዎቹ ጫፋቸው እንዲሾል ተደርጎ በቀዳዳዎቹ ውስጥ ይተላለፋሉ። እንጨቶቹ ሲዋደዱ ጥንካሬ ይኖራቸዋል። ቆዳው ሲወጠርበት የተመለከተኩት መወጠሪያ 1 ሜትር ከ10 በ1 ሜትር ስፋት ለው ሲሆን ቆዳው ከ10-15 ሳንቲ ሜትር በሆነ ርቀት እየታሰረ ይወጠራል። ቆዳውን ለመወጠር አገልግሎት ላይ የሚውለው ገመድ ሲባላ ወይም ቃጫ ገመድ ሊሆን ይችላል። ከፍየሏ ቆዳ ግራና ቀኝ ከሚተርፈው ቆዳም ማሰሪያ ሲዘጋጅ ተመልክቻለሁ። የፍየሉ ቆዳ በአራት ማዕዘን እንጨት ላይ ዙሪያው ከተወጠረ በኋላ በሥጋው በኩል ያለው ቀሪ ግልፋሬ ሥጋ መሰል ልባሽ ነገር በጥንቃቄ በካራ ይገፈፋል። ቁስ እያሱ የኋላ አዘገጃጀቱን እንዲህ ያስረዳሉ።

ቆዳው በክቶ በአራት ማዕዘን እንጨት ላይ ከወጠርኩት በኋላ በፀገሩ በኩል ወደ መሬት በመድፋት በሥጋው በኩል በካራ ቀሪ ሥጋውን አነሳዋለሁ። አንዳንድ አራጆች ሲገፉ ሥጋ ቆዳው ላይ ሊያስቀሩ ይችላሉ። በዚህ ጊዜ ቀሪውን ሥጋና ከሥር ያለውን ልባሽ ሥጋ በካራ እየሰቀሰቅሁ አነሳዋለሁ። ይህ በቆዳው ላይ ያለው ልባሽ ሥጋ በአራጁ ተነስቶ ከሆነ ለብራና ሥራው ያስቸግራል። ምክንያቱም አራጆቹና ነጋዴዎች በእጃቸው ቆዳውን ስለሚነካኩት ለብራና መጻፊያ የሚሆነው ቆዳ ላይ የእጅ ምልክታቸው ወይም ቆሻሻ ሊይዝ ስለሚችል አይፀዳም። ካልተገፈፈ ግን በጥንቃቄ በካራ ይነሳል። በካራ ግልፋሬ ሥጋውን ከቆዳው ላይ ለይቶ ለማንሳት እንድችል ቆዳውን በደንብ አድርጌ መወጠር አለብኝ። (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዝያ 28፣ 2000)።

ቆዳው በፀገሩ በኩል ወደ መሬት ተደፍቶ በካራ ግልፋሬ ቆዳው በሚነሳበት ጊዜ ቆዳው በደንብ ሊወጠር ይገባል። ካልተወጠረ ካራው ቆዳውን ሊቀደው ወይም ሊሸረክተው ይችላል። ቁስ እያሱ በካራ ስጋውን ሲገፉ እንደተመለከተኩት አንድ እግራቸውን አጠፍ አድርገው ሌላውን እስከ ጉልበታቸው ድረስ አጥፈው ተቀምጠው ነው። ከዚያም በሁለት እጃቸው ካራውን በመያዝ ግልፋሬ ቆዳውን በመሰቀሰቅ እንዲነሳ አድርገውታል። በዚህ ሂደት ላይነሳ የቀረ ትርፍ ሥጋ ከቆዳው ላይ ከተገኘም በካራው ተቆርጦ ይጣላል።

ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ ደግሞ በመኖሪያ ቤታቸው እያዘጋጁ ስላለው ቆዳ ከወጠሩት በኋላ ስላለው ሂደት እንዲህ ያስረዳሉ።

አራት ጉማጅ እንጨቶች ወይም አራት ድንጋዮች መሬት ላይ አድርጎ በፀጉሩ ገጥ ቆዳውን እደፋለሁ። ከዚያም ስለት ባለው ካራ ስጋውን ሰቅስቄ አነሳለሁ። ለፅሁፉ ሥራ አመቺ የሆነው ነጭ ብራና የሚገኘው ይህ ግልፋፊ ሥጋ ተገፎ ሲነሳ ነው። ቆዳውን ካፀዳሁ በኋላ ንጹህ ውሀ በቆዳው ላይ በማፍሰስ መረመሚያ በሚባል ሻካራ ድንጋይ አሸባለሁ። ድንጋዩም ሻካራነት ስላለው ከቆዳው ላይ ቀሪውን ልፋጭ ይጠርገዋል። (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ሥዕል 2 ቀኝ ጌታ የኋላ ቆዳውን በመሳጨትና በመረመሚያ በማሸት ላይ እንዳሉ

ብራና የማውጣት ሥራን ከባድና አድካሚ የሚያደርገው ሥራው በተደጋጋሚ የሚሰራ በመሆኑ ነው። በአራት ማዕዘን እንጨት ላይ የተወጠረው ቆዳ በፀጉሩ በኩል ወደ መሬት ተደፍቶ በካራ ግልፋፊ ሥጋው ከተነሳ በኋላ በመረመሚያ ድንጋይ ውሀ እየተጨመረ ይታሻል። ይህ ሂደት ቢያንስ ሁለትና ሶስት ጊዜ መካሄድ አለበት። ከቆዳው ላይ በሚገባ ግልፋፊው ተነስቶ እስኪፀዳ ድረስ በደንብ ካልታጠበ (ካልታሸ) ቆዳው ብራና ሆኖ መፅሐፍ ሊፃፍበት አይችልም። ቢፃፍበትም የመሸተት ባህሪ ሊያመጣ ይችላል።

ብራና የማውጣት ሥራ ላይ በአብዛኛው (እንደውም ሙሉ ለሙሉ ለማለት ይቻላል) የተሰማሩት ወንዶች ናቸው። ለዚህም እንደምክንያት የሚጠቀሰው ሴቶች ቆዳውን በማፅዳት ሂደት ጉልበት ያንሳቸዋል የሚል ነው። ወንዶችም ቢሆኑ ሙያ የሌላቸው ከሆኑ በሚፈለገው ሁኔታ የፀዳ ብራና ሊያወጡ አይችሉም።

ብራና የሚዘጋጀው ፀሐይ ባለበት ወቅት መሆን አለበት። ከመስከረም እስከ ግንቦት መጨረሻ ድረስ ለብራና ስራ አመቺ ጊዜ ነው። በክረምት ብራናን ለማዘጋጀት ቢሞክር ቶሎ ስለማይደርቅ ስራ እንደሚያስፈታቸው ባለሙያዎቹ ይገልጻሉ። ቆዳው በስጋው በኩል በሚገባ ታሽቶ ከፀዳ በኋላ እንዲደርቅ ፀሐይ ላይ ይቀመጣል። ከአንድ ቀን በኋላ በውጪ በኩል ያለው ፀጉር ይላጫል። ይህንን ሂደት በተመለከተ ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ እንዲህ ያብራራሉ።

ቆዳው ከደረቀ በኋላ ፀጉሩን ከላይ ወይም ከመሀል ጀምሮ በመጥረቢያ እላጩዋለሁ። ጸጉሩ ከወረደ በኋላ እደግመዋለሁ። መጥረቢያው ሲደንዝ ሎጩ በሚባል መሳያ ድንጋይ እስለዋለሁ። ይህ የሚደረግበት ምክንያት ከፀጉሩ ስር ስግላጥ የሚባል ሌላ ስብ መሳይ ቆዳ ስላለ በደንብ መላጩት ያስፈልጋል። እሱ ሲነሳ ነው ለፅሁፍ ሥራ የሚሆነው ነጭ ብራና የሚገኘው (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)።

ባለሙያው ፀጉሩን የሚላጩው ቁጢጥ ብሎ ወይም ቆሞ ከወገቡ ጎንበስ ብሎ በሁለት እጁ መጥረቢያውን ይዞ ነው። ቁስ እያሱ በመኖሪያ ቤታቸው ሲላጩ እንደተመለከትኩት ከሆነ የተወጠረውን ቆዳ በፀጉሩ ገፅ ቋሚ ነገር ላይ ካስደገፉት በኋላ መጥረቢያውን በሁለት እጆቸው ይዘው እያመሳቀሉ ጸጉሩን ይላጩታል። መጀመሪያ በአግድመት የላጩ ከሆነ ሲመለሱ በቁመቱ ነው የሚመለሱበት። ይህን የሚያደርጉት ፀጉሩና ስግላጡ በአንድ ጊዜ ለቆ እንዲወርድ ነው። ቆዳው በደንብ ከደረቀ ጸጉሩ ሲላጭ አያስቸግርም። ካልደረቀ ግን መጥረቢያውን ሊይዘው ይችላል። ከዚህም አልፎ ቆዳውን ሊቀደው ይችላል።

ፀጉሩ ከተላጩ በኋላ ያለው ቀጣዩ ሂደት ልክ በሥጋው በኩል ተደርጎ እንደታጠበው እንደገና በመረመሚያ ድንጋይ እየታሸ ይታጠባል። በዚህ ጊዜ ከፀጉሩ ስር ያለው ስግላጥ ይለቃል። ይህ የሚደረገው መጥረቢያው ከፀጉሩ ሥር ያለውን ስግላጥ ቢያነሳውም ስግላጡ የቅባትነት ባህሪ ስላለው ካልታጠበ ስለማይፀዳ ነው። ሲታጠብ ግን ድንጋዩ በቆዳው ላይ ያለውን ስግላጥና ቅባት እያሸ ያወጣዋል።

የቆዳው ፀጉር መላጩት ያለበት መጀመሪያ በሥጋው ገፅ ከፀዳ በኋላ መሆን አለበት። ያለበለዚያ መጀመሪያ በሥጋው ገፅ ሳይፀዳ ከተላጩ ብራናው ሲባናበት የመደብዘዝ ሁኔታ ያሳያል። ቆዳው በዚህ መልኩ ታሸቶ ስግላጡ እንደለቀቀ ሁለት ሶስቴ ከታጠበ በኋላ ፀሀይ ላይ እንዲደርቅ ይተዋል። ከዚህ በኋላ ነው እንግዲህ ቆዳው ብራና የሚባለው።

ብራናው ከደረቀ በኋላ ቀጣዩ ሂደት በሚፈለገው ልክ እየለከ ቆርጦ ማውጣት ነው። ቁስ እያሱ ቀጣዩን ሂደት እንዲህ ያብራራሉ።

ብራናው ከደረቀ በኋላ እንደምፈልገው መጠን እየለካሁ በወስሬ ዳርና ዳሩ ላይ በወግ ምልክት አደርጋለሁ። ከዚያም ወጉን ተከትቼ በብረት ዘንግ ዙሪያውን አሳምርና በመቀስ ወይም በካራ ቅጠሉን ቆርጬ አወጣዋለሁ። ከአንድ ፍያል የሚወጣው የብራና ቅጠል እንደትፅዕዙ ይለያያል። ለትላልቅ መፅሐፍ ከሆነ አንድ ወይም ሁለት፣ ለትናንሽ ከሆነ ሶስት አራትም ሊወጣ

ይችላል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዝያ 28፣ 2000)።

ብራናውን የሚያዘጋጁት ባለሙያዎች ለራሳቸው ከሆነ በሚፈልጉት መጠን ያወጣሉ። በትዕዛዝ ለሌላ ሰው የሚያዘጋጁ ከሆነ ደግሞ የትዕዛዙ ልክ በላስቲክ ወይም በብራና ቅጠል ልክ አዘጋጅተው ነው የሚቆርጡት። እኔ ሲዘጋጅ የተመለከትኩት የብራና ቅጠል በትዕዛዝ የተዘጋጀ ሲሆን ከአንድ ፍየል ላይ የወጣው ሁለት እኩል መጠን ያላቸው የብራና ቅጠሎች ናቸው። መጠናቸውም 50 ሳንቲ ሜትር በ45 ሳንቲ ሜትር እንደሆነ በመለካት አረጋግጫለሁ። ይህ ብራና የተዘጋጀው ለተአምረ ማርያም መጻፊያ እንደሆነ ቁስ እያሱ ገልጸውልኛል።

ሥዕል 3 ቁስ እያሱ ብራናውን ቅርጠው ሰማውጣት ሲሰኩ

ከአንድ ፍየል ቆዳ ላይ አንድም ሶስትም አራትም የብራና ቅጠል ተቀርቦ ሊወጣ እንደሚችል የሚገልጸው ዲያቆን ጌታሰው የኋላ ደግሞ እንደ ገድላትና ቅዱስ መጻሕፍት አይነቶች ትናንሽ ከሆኑ ሶስት ቅጠል ማውጣት ይችላል። ሀይማኖተ አበውና ስንክሳር ለሚጻፍበት ደግሞ የፍየሉ ቆዳ መጠን ታይቶ አንድ ብቻ የሚወጣበት ሁኔታ ይኖራል።

ብራናው ተቀርቦ ከወጣ በኋላ እኩል ሁለት ቦታ ይታጠፍና መሀሉ ላይ ተበስቶ በሲር ሲያያዝ ተመልክቻለሁ። ሲር ማለት ብራናው ከተወጠረበት ተቆርጦ ከወጣ በኋላ ዳርና ዳር ካሉት ትርፍ ብራናዎች በቀጭኑ ተተልትሎ ለማሰሪያነት የሚያገለግል ቆዳ ሲሆን በሲር የተዘጋጁት ብራናዎች አንድ ላይ በወስፌ ተሰፍተው ለፅሁፍ ስራ ይዘጋጃሉ ማለት ነው።

4.2.2. የቀለም አዘገጃጀት

ለብራና ፅሁፍ ሥራ የሚያስፈልጉት ዋና ዋናዎቹ የቀለም አይነቶች ጥቁር እና ቀይ ቀለም እንደሆኑ ቀደም ብሎ ተገልጿል። የቀለማቱን አዘገጃጀት ቀጥሎ እንመለከታለን።

የብራና መጻሕፍትን ለመጻፍ በአብዛኛው ጥቅም ላይ የሚውለው የቀለም አይነት ጥቁር

ቀለም ነው። ጥቁር ቀለም ሲዘጋጅ ከመጀመሪያው ጥሬ ዕቃ ስብሰባ ጀምሮ እስከመጨረሻ ውጤት ድረስ ከሶስት ወር እስከ መንፈቅ አንዳንዴም እስከ ዓመት ጊዜ ሊወስድ ይችላል። በመሆኑም እስክ በነበርኩበት ወቅት የተመለከትኩት የጥቁር ቀለም የጥሬ ዕቃዎች ውህደት ሲደረግ ብቻ ነው። ጥቁር ቀለም ሲዘጋጅ ረዥም ጊዜ የሚወስድ በመሆኑ አንዴ ሲዘጋጅ ለብዙ ጊዜ እንዲያገለግል ለመጻፍ የታሰበውን መፅሐፍ የሚያስጨርስ መሆን ይኖርበታል። ጥቁር ቀለምን ለማዘጋጀት የሚያስፈልጉ ጥሬ እቃዎችን በተመለከተ እማሆይ መለሰች ምትኬ ሲያብራሩ፤

ጥቁር ቀለም የሚዘጋጀው ከላምባ ጥላት ወይም ከምጣድ ፍቅፋቂ ሲሆን ተሰብስቦ በአንድ ጎድጓዳ ሳህን ወይም ድስት ውስጥ ይጠራቀማል። ከዚያም ገብስ ወይም ማሽላ ወይም ዳጉሳ ከተቆላ በኋላ ይቀቀላል። የእህሉና የፈላው ውሀ ቅልቅል ሐሩር ይባላል። ከዚያም ከላምባ ጥላቱ ጋር ደባልቆ የተቀቀለውን ውሀ (ሐሩሩን) በመጨመር ይታሻል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዝያ 28፣ 2000)።

በተደጋጋሚ የሚታሸው ቀለም የጊዜ ርዝመቱ ከቀለሙ የጥራት ደረጃ ጋር ግንኙነት ይኖረዋል። ጥቁር ቀለም መዘጋጀት ያለበት ፀሐይ በሚኖርበት ጊዜ መሆን አለበት። መታሸት ያለበትም ፀሐይ ላይ ነው። ዝናብ ከነካው ቀለሙ ይበላሻል። ፀሐይ ካልተገኘ በጥንቃቄ እያሹ እሳት ላይ መጣድ ይቻላል። ከዚህ ሌላ ቀለሙ ቶሎ እንዲደርስ ለማድረግ የግራር ሙጫ ወይም የክትክታ ቅጠል መጨመር ጠቃሚ ነው። ቀለሙ በየዕለቱ እየታሸ ፀሐይ የሚያገኝ ከሆነ ቶሎ ሊደርስ ይችላል። አለበለዚያ የክትክታ ቅጠል ወይም ኑግ ወይም የግራር ሙጫ ወይም የቆዳ ፍቅፋቂ ስግላጥ አሳርሮ ቢጨመርበት ቅባትነት ስለሚያገኝ ቶሎ ሊደርስ ይችላል

ሥዕል 4 የጥቁር ቀለም ማዘጋጃ ጥሬ እቃዎች፣ የላምባ ጥላትና የዳጉሳ ሀረር

ለጥቁር ቀለም የሚሆነውን የላምባ /ኩራዝ/ ጥላት ብዙዎቹ ከቤታቸው ነው የሚያገኙት። እስክ መብራት ስለሌለ ሁሉም ሰው የሚጠቀመው ላምባ ነው። የላምባውን መብራት ጭስ በጭቃ በመገደብ ጥላቱ ከላይ በተገደበው ጭቃ ላይ እንዲጠራቀም ያደርጉታል።

ከዚያም ከሶስት እስከ ስድስት ወር ጊዜ ውስጥ ቀለሙን ያዘጋጃታል። ቁስ እያሱ የኋላ የጥቁር ቀለም አዘገጃጀትን እንደሚከተለው ይገልጻል።

በመጀመሪያ የላምባ ጥላቱን በጎድጓዳ ድንጋይ ውስጥ እጨምርና የዳጉሳ ወይም የገብስ ወይም የስንዴ ሐሩር እየጨመርኩ በደንብ አድርጌ አሸዋለሁ። ፀሐይ በደንብ ካገኘ ቶሎ ይደርሳል። ፀሐይ ካገኘው ግን ይቆያል። ዝናብ ካገኘው ስለሚበላሽ ብርቱ ጥንቃቄ ማድረግ ያስፈልጋል። አባቶቻችን ቶሎ እንዲደርስ የፍያል ስግላጥ (የቆዳውን ስጋ ፍቅፋቂ) አሳርረው ቢጨምሩበት ጥሩ ነው ይላሉ። እኔ ግን አልሞክርኩትም። ቀለሙ ከደረሰ በኋላ መፅሀፍ እስኪገፍና እስኪደርቅ ድረስ ፀሐይ ላይ ሲቀመጥ ዝንብ እየመጣች ቀለሙን በመላስ እንዳታበላሽው እንቧይ ቀለሙ ላይ እየተጨመረ ከታሽ ዝንቧን ወዲያውኑ ይገላታል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ቀለሙ ለፅሁፍ ሥራ መድረሱን ባለሙያዎቹ የሚያውቁበት የራሳቸው መንገድ አላቸው። እማሆይ መለሰች ቀለሙ ሲደርስ በላዩ ላይ እንደ ስልባቦት ነገር የሚያሳይ መሆኑን፣ ቁስ እያሱ ደግሞ ጠቀስ አድርገው በእጃቸው አውራ ጣት ጥፍር ላይ ሲያስነኩት ከወረዛ መድረሱን እንደሚያውቁ ነግረውኛል። በጥፍር ላይ መድረሱን ለማወቅ በአውራ ጣት ብቻ ሳይሆን በማንኛውም ጣት ጥፍር ላይ ማድረግ የሚቻል ሲሆን ቁስ እያሱ የአውራ ጣታቸውን ጥፍር የሚመርጡት ሰፊ ስለሚል መወርዛቱ በደንብ እንዲታያቸው መሆኑን ነግረውኛል።

በጥሩ ሁኔታ የተዘጋጀ ጥቁር ቀለም ልብስ ላይ ከነካ ቶሎ እንደማይለቅና በጋዝ ካልታሽ በቀር ልብስ እንደሚያበላሽ ባለሙያዎቹ ይናገራሉ። ባለሙያዎቹ ጥቁር ቀለምን ካዘጋጁ በኋላ እንዲደርቅ አድርገው በላስቲክ አስረው በማስቀመጥ ለፅሁፍ ሥራ በሚፈልጉበት ወቅት ትንሽ ትንሽ እየቆረሱ በመበጥበጥ የሚጠቀሙ መሆኑን ገልፀዋል።

የቀይ ቀለም አዘገጃጀትን በተመለከተ ከሚያውቁ አባቶች ሲነገር ሰማን ያሉትን ባለሙያዎቹ ነግረውኛል። እማሆይ መለሰች ምትኬ እንደሚሉት «ቀይ ቀለም የሚዘጋጀው ከቀይ ሌፎና ከቀይ ተክል /አበባ/ ነው። እነዚህን ውህዶች አንድ ላይ በማድረግ በድስት ላይ ውሀ ጨምሮ ጥዶ ማንተክተክና አውጥቶ ማሸት ያስፈልጋል» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ቁስ እያሱ የኋላ ቀይ ቀለምን በአሁኑ ወቅት የሚጠቀሙት ከሱቅ ዱቁቱን ገዘተው ሲሆን ጥንት አባቶቻችን ያዘጋጁ የነበረው ከምንና እንዴት እንደሆነ ያስረዳሉ «ቀይ ቀለምን

ከእንጨት ሙጫና ከቀይ አፈር ወይም ሸክላ አፈር፤ ከአክርማ ቅጠል እንደሚዘጋጅ አባቶቻችን ተናግረዋል። እነዚህን ነገሮች አንድ ላይ አድርቆና ደቁሶ በማዋሀድና በማሸት ቀይ ቀለም ማግኘት ይቻላል» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

አቶ ቸርነት ኑርልኝም «ጥንት አባቶቻችን ቀይ ቀለምን ከተለያዩ እዕዎት ያዘጋጁ እንደነበር ሲነገር እንሰማለን አሁን ግን ከሰቅ ቀይ ቀለም እየገዛን ነው የምንጠቀመው» በማለት ስለ ቀይ ቀለም አዘገጃጀት የሚያውቁት ነገር እንደሌለ ተናግረዋል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)።

የአካባቢው ሰዎች በአሁኑ ወቅት ቀይ ቀለምን የሚጠቀሙት ከገበያ እየገዙ ነው ። ስለ ቀይ ቀለም አዘገጃጀት የሚያውቁት ወይም ከአባቶቻችን ሰማነው ካሉ ሰዎች በቀር ቀይ ቀለምን ሲያዘጋጁ ያገኘሁት ሰው አላጋጠመኝም። ይህም ምናልባት ቀይ ቀለምን ለማዘጋጀት የሚያስፈልገው ጥሬ እቃ በአካባቢው ከመጥፋቱና ከሚወስደው ጊዜ ጋር ሊያያዝ ይችላል። ከዚህ ሌላ በፋብሪካ ተመርቶ በገበያ ላይ የሚቀርበው የቀይ ቀለም ዱቄትም በቀላሉና በርካሽ ዋጋ መገኘቱ ምናልባት የቀይ ቀለም ዝግጅትን ሳያዳክመው እንዳልቀረ መገመት ይቻላል።

4.2.3. የብዕር አዘገጃጀት

የብራና መገኛትን ለመጻፍ የሚያገለግለው ብዕር የሚዘጋጀው ከሸንቦቆ ወይም ከቀርከሃ ነው ። «ሸንቦቆ በቆላና በወይና ደጋ የሚበቅል አንድ ወጥ የሆነ ባለ ብዙ አንን ተክል ነው» (ቀሲስ ክፍያለው፣ 1986)። በመሆኑም ለብዕር የሚሆነውን ሸንቦቆ በደንብ ተመልክቶ መቁረጥ ይገባል። ለብዕር የሚሆነው የሸምቦቆ አይነት ውስጡ ወፈር ያለ ድርጅት / ጥንካሬ/ ያለው መሆን አለበት። ይህንንም ቆርጦ ዙሪያውን በመመልከትና ጫን ጫን በማድረግ ጥንካሬውን መለየት ይቻላል። ስለ የሆነ ሸምቦቆ ሲጫኑት ስንጥቅ ይላል።

ሸምቦቆ በእስቴ በስፋት የሚበቅል ተክል ነው። በመሆኑም ባለሙያዎቹ ለቤት መስሪያ የሚሆን ሲቆርጡ ለብዕር የሚሆነውን ለይተው ቀጭኑን ያስቀራሉ። ሁለት አይነት የብዕር አይነቶች እንዳሉ ቀደም ባለው ምዕራፍ ጠቅሰናል። የመጀመሪያው ጉልህ ብዕር ሲሆን ሌላው ረቂቅ የብዕር አይነት ነው። ለረዥም ጊዜ የሚያገለግል ብዕርን ከሸምቦቆ ለማዘጋጀት ሲፈለግ መጀመሪያ ሸምቦቆ ቆርጦ ጭስ ያለበት ቦታ ላይ መስቀል ብዕሩን የበለጠ ጠንካራ የሚያደርገው ሲሆን ለረዥም ጊዜ ሳይርስ እንዲጸፍ ያደርገዋል። ባለሙያው ብዕሩን ከመቅረፁ በፊት ለማዘጋጀት ያሰበውን የብዕር አይነት መወሰን አለበት። ምክንያቱም የብዕሩ አይነት የሚጻፈውን የመዕረፍ አይነት ማለትም የዜማ ወይም የንባብ መገኛት

መሆናቸውን ለማወቅ ያግዛል።

ይህ ከተለየ በኋላ ሽምብቆው ወይም መቃው በምላጭ ወይም በሰንጠ ይገረዛል። ከዚያም ብዕሩን የሚቀርፀው ሰው በሚፈልገው ልክ በአንን በአንን ከርክም ካዘጋጀ በኋላ በሰንጠ ወይም በካራ ጫፉን ወደ መዳፉ አድርጎ እንደ ብዕሩ አይነት ይከረክመዋል። አከራከሙ የፅሁፉ አይነት ቀጭን ወይም ወፍራም እንዲሆን ሊያደርገው ይችላል። ከዚያም መሀሉ የፈረስ ጭራ መስሎ በቀጭኑ ይሰነጠቃል። የብዕር አዘገጃጀት ብርቱ ጥንቃቄ እንደሚያስፈልገው የሚናገሩት እማሆይ መለሰች አሰነጣጠቁ በባለሙያ ካልተሰራ ፅሁፊቱ እንደሚበላሽ ይናገራሉ። «የብዕር አሰነጣጠቅ እጅግ ብርቱ ጥንቃቄና ጥበብ ባለው ሰው መከናወን አለበት። ያለበለዚያ ስንጥቁ ጎልቶ አፉን የከፈተ እንደሆነ ቀለም ተጠቅሶበት ሊፃፍ ሲል ቶሎ ቶሎ ቀለሙን ስለሚያፈስና ስለሚያወርደው ብራናውን ያጨቀየዋል» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)።

ጉልህ፣ ረቂቅም ሆነ የረቂቅ ረቂቅ ብዕር አዘገጃጀት ተመሳሳይ እንደሆነ የሚገልጹት መሪ ጌታ ገ/ህይወት ለብዕር የሚሆን ሽምብቆ /መቃ/ ከተቆረጠ በኋላ ስለ አዘገጃጀቱ እንዲህ ያብራራሉ።

ሽምብቆው ተመርጦ በእጅ ወይም በማጭድ ከተቆረጠ በኋላ ጭስ ያለበት ቤት ላይ ይሰቀላል። ጭስ ሲጠግብ ጥንካሬ ይኖረዋል። ጥንት አባቶቻችን የቤት ማገር አድርገው እስከ 20 እና 30 ዓመት ድረስ ጭስ እንዲጠጣ አድርገው ቤቱ ሲፈረስ ነው ለብዕር የሚያውሉት። ይህን ያህል ጊዜ ጭስ ላይ የኖረ ብዕር ቀለም ይይዛል፤ ለረዥም ጊዜ ሳይርስ ለፅሁፍ ሥራ ያገለግላል። ሽምብቆው ከቅልጥሙ በታች ከተቆረጠ በኋላ በከተር አግድመቱን

ሥዕል 5 መሪ ጌታ ገ/ህይወት ሽምብቆ ቆርጠው ብዕር ሲያዘጋጁ

እቀርፀዋለሁ። ለጉልህ ብዕር ከሆነ ጫፉን ወፈር አደርገዋለሁ። ለረቂቅ ከሆነ ቀጠን አደርገዋለሁ፤ ለረቂቅ ረቂቅ ከሆነ ደግሞ በጣም ቀጠን አደርገውና ጫፉን የክብት አጥንት ላይ አድርገን በከተሩ እቆርጠዋለሁ። ከዚያ መሀሉን ጠብቄ እሰነጥቀዋለሁ። መሀሉ እኩል ለእኩል ካልተሰነጠቀ ቀለም በትክክል አያወርድም (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

በብዕር አቀራረብ ወቅት ሁለት አይነት ስልት መከተል ይቻላል። አንደኛው ቀጥ በማድረግ የሚቀረፅ ሲሆን ሌላው ዘንበል ተደርጎ የሚቀረፅ ነው። ቀራጪው የግራውን ክንፍ /ጎን/ ከቀኙ ክንፍ/ጎን/ ዛነፍ አድርጎ የቆረጠው እንደሆነ የሚገፈው ፊደል መልክና ውበት ይኖረዋል። ቀለም ሲጠቀስበትም ቀለሙን ቶሎ አይለቀውም፤ ይዘት ይቆያል።

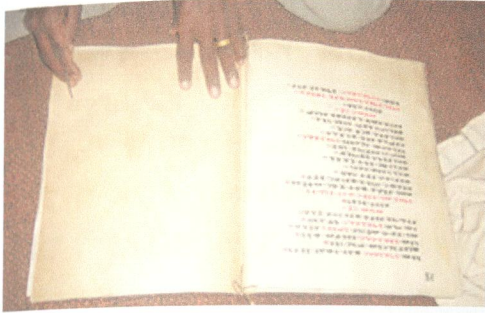
ለአንድ የብራና መፅሐፍ መጻፊያ ቢያንስ ሁለት የብዕር አይነቶች ያስፈልጋሉ። አንዱ ለጥቁር ቀለም ሲሆን ሌላው ለቀይ ቀለም መጻፊያ ነው። የሁለቱም ቅርፅ ግን ተመሳሳይ መሆን አለበት።

4.3 የብራና መጻሕፍት አፃፃፍ

ብራናው በሚፈለገው ልክ ተቆርጦ የፅህፈት ሥራ ከመጀመሩ በፊት የውግ እና የመስመር ማውጣት ሥራ ይከናወናል። ውግ የሚደረገው የሚገፈው መፅሐፍ ምን አይነት እንደሆነ ከታወቀ ወይም ከተወሰነ በኋላ ነው። መሪ ጌታ ገ/ህይወት ምስጋናው ቀጣዩን የፅህፈት ሂደት እንዲህ ያስረዳሉ፤

ውግ በብራናው ላይ የሚገፈውን ዕሁፍ መስመር ስፋትና ጥበትን የሚወስን ሲሆን ውግ የሚከናወነው ብራናውን መሬት ላይ በማድረግ የተወጋ ናሙና ብራና ከላዩ ላይ ተደርጎ በወስፌ ምልክት በማድረግ ነው። ብራናው ሲወጋ ከስፍ ጠንካራ ሆኖ ወስፌውን እንዳይሰብረው በ-ሽ እንጨት ወይም ጨርቅ ቢሆን ይመረጣል። ውግ በግራና ቀኝ ከተደረገ በኋላ ማስመሪያ ተደርጎ በመሳፈቻ ይሰመራል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

ውግ ምንገዜም ምልክት የሚደረገውና የሚሰመረው በስተ ሥጋው ገፅ መሆን አለበት። በስተ ፀጉሩ ገፅ ምልክቱ ስለሚታይ ያለምንም ችግር መስመሩን ተከትሎ በጀርባው ለመጻፍ ይቻላል። የሚገፈው የዜማ መፅሐፍ ከሆነ ዕሁፉ ረቀቅ ብሎ እንዲጻፍ ውግ ቀረብ ቀረብ ያለ ይሆናል። ነገር ግን መፅሐፉ የንባብ መፅሐፍ እንዲሆን ከተፈለገ ውግ ራቅ ራቅ ብሎ ፊደሎቹ የጎሉ እንዲሆኑ ይደረጋል ማለት ነው።

ሥዕል 6 መሪ ጌታ ገ/ህይወት ብራናው ላይ ዉገ ስድርገው ሲያሰምራ

ብራናው ላይ መስመሮቹ መሳፈቻ በሚባል መሳሪያ ተሰምረው ከተጠናቀቁ በኋላ የሚፃፈው መፅሐፍ በስንት ዓምድ /Colon/ መከፋፈል እንዳለበት ይለያል። ከዳዊት በቀር አብዛኛዎቹ የብራና መፃሕፍት ከአንድ በላይ በሆነ ዓምድ የሚፃፉ ሲሆን የዓምዱ ሁኔታ የሚወሰነው እንደብራናው መጠን ነው። ብራናው ትልቅ ከሆነ በሶስት ወይም በአራት ትንሽ ከሆነ በሁለት ዓምድ ሊፃፍበት ይችላል። ብዙ ጊዜ ተአምረ ማርያምና ስንክሳር በሶስት ገድላትና ድርሳናት በሁለት ዓምድ ነው የሚፃፉት።

ብራናው ከተሰመረ በኋላ ቀጣዩ ሂደት መድመፅ በሚባል ነጭ ሸክላ ድንጋይ ብራናው ይታሻል። ብራናው በመድመፅ ድንጋይ የሚታሸው ቀለም እንዲቀበል ለማድረግ ነው። መድመፅ ለስላሳ በመሆኑ ቆዳውን በማለስለስ ቀለሙ ከልል ብሎ እንዲወርድበት ያደርጋል።

ፀሐፊዎቹ /መሪ ጌታ ገ/ህይወት፣ ቄስ ንብረተና ቀሲስ ሀይለየሱስ/ የፅሕፈት ሥራቸውን ከመጀመራቸው በፊት ፀሎት ሲያደርጉ ተመልክቻለሁ። ዘወትር ሥራ ከመጀመራቸው በፊት አቡነ ዘበሰማያትና ውዳሴ ማርያምን የሚደግሙ ሲሆን የዕለቱን ሥራቸውን ሲያጠናቅቁም «ስብሐት ለአብ፤ ስብሐት ለወልድ፤ ስብሐት ለመንፈስ ቅዱስ» ብለው ነው የሚነሱት። ከዚህ ሌላ አዲስ መፅሐፍ ለመፃፍ ሲዘጋጁ የመጀመሪያው ቀን «ፀሎተ ማርያም» የተሰኘ ፀሎት በግዕዝ ይፀልያሉ። መሪ ጌታ ገ/ህይወት እንደሚሉት «ፀሎተ ማርያም እመቤታችን ጌታ በገባላት ቃል ኪዳን መሰረት ሥራችንን በሰላም አስጀምራ በሰላም እንድታስጨርሱን የምንማፀንበት ፀሎት ነው» ብለውኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

ፀሎት አድርጎ የፅሕፈት ሥራውን ፀሐፊው ሲጀምር መሬት ላይ ይቀመጣል። የሚገለበጠውን መፅሐፍ በስተቀኙ ባለው የመፅሐፍ ማስቀመጫ /አትሮንስ/ ላይ ያደርጋል። ከዚያ ጉልበቱ ስር ማስደገፊያ የብራና ገበር ያደርግና መፃፍ ይጀምራል። ገበሩ ዋናው ብራና እንዳይጎዳና እንዳይዋልል የሚያደርገው ሲሆን ላቦት እንዳያበላሸውም ያግዛል።

ብዙዎቹ መጻሕፍት «በስመ አብ ወወልድ ወመንፈስ ቅዱስ አሐዱ አምላክ አሜን!» ብለው የሚጀምሩ በመሆኑ ይህ ዓረፍተ ነገር የሚጻፈው በቀይ ቀለም ነው። «በስመ አብ» ብለው የማይጀምሩ መጻሕፍት ካለም የመጀመሪያ አረፍተ ነገራቸው የሚጻፈው በቀይ ቀለም ነው። መሪ ጌታ ገ/ሀይወት «ለምሳሌ የዳዊት መዝሙር ሲጀምር የሀጥአንና የዓድቃንን ግብር የሚናገር ዳዊት በመዝሙሩ የተናገረው ይህ ነው፤ ብሎ ነው የሚጀምረው። ይህ ዓረፍተ ነገር የሚጻፈው በቀይ ቀለም ነው» በማለት ገልፀውልኛል። (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

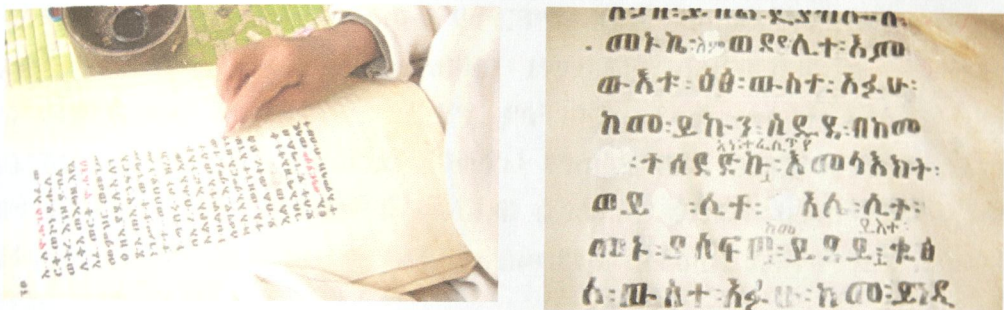
ፀሐፊዎቹ ምን ጊዜም አዲስ ምዕራፍ ሲጀምሩ ሁለት ወይም ሶስት መስመሮችን ለቀው ነው ዕሑፋቸውን የሚጀምሩት። ይህ ለምን እንደሆነ «ገድለ ተክለሃይማኖትን» ሲፅፉ ያገኘ ጁቸው ቀሲስ ሀይለየሱስ እንዲህ ይላሉ።

አዲስ ምዕራፍ ሲጀምር ምን ጊዜም እስከ ሶስት መስመሮች ድረስ ዘልዬ ነው የምጀምረው። ባዶ መስመሮቹ ለሐረጎች መሳያ የሚተው ናቸው። አሁን እየጻፍኩ ያለሁትን ገድለ ተክለሃይማኖት መዕሐፍ ጎላ ጎላ አድርጌ የምዕረው በመሆኑ ሶስት መስመር ነው ለሐረግ መሳያ ዘልዬ የጀመርኩት። አነስተኛ መጻሕፍት ከሆኑ ሁለትም አንድም መስመር ዘሎ መሄድ ይቻላል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

የጥቁር ቀለም ቀንዱና የቀይ ቀለም ብልቃጡ ከፀሀፊው በስተቀኝ በኩል የሚቀመጥ ሲሆን ብዙ ጊዜ አፈር በተሞላ የቀለም ቆርቆሮ ላይ ነው የሚቀመጠው። የቀለም ቀንድ የሚዘጋጀው ከክብት ቀንድ ነው። ቀጥ ያለው ቀንድ ተመርጦ ተጠርቦ ነው የሚዘጋጀው። በቀድሞው ዘመን ለጥቁርም ሆነ ለቀይ ቀለም መያዣ የቀለም ቀንድ ጥቅም ላይ ይውል የነበረ ሲሆን በአሁኑ ወቅት ግን የቀለም ቀንድ አገልግሎት እየሰጠ ያለው ለጥቁር ቀለም መያዣ ብቻ ነው። አብዛኛዎቹ ፀሐፊዎች ቀይ ቀለምን በብልቃጥ ነው የሚይዙት። ይህንን በተመለከተ ቁስ ንብረቱ እንዲህ ይላሉ። «ቀደም ባሉት ዘመናት አባቶቻችን ቀይ ቀለምን ከተለያዩ እዕዋት ነበር እያዘጋጁ የሚጠቀሙት፤ አሁን ግን እነዚህ እዕዋት በቅርብ ስለማይገኙ ለዕሕራት ሥራ የምንጠቀመውን ቀይ ቀለም የምናገናኘው ከከተማ ሱቅ ዱቄቱን ገዝተን ነው። ከከተማ የሚገዛው የፋብሪካ ቀይ ቀለም ደግሞ ተበጥብጦ በቀለም ቀንድ ሲቀመጥ እየረጋ የዕህራት ሥራውን ስለሚያውክ በብልቃጥ ነው በጥብጠን የምንጠቀመው (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

የቀም ዕሑፍ ሙያ ራሱን የቻለ ሙያ በመሆኑ የራሱ የሆኑ ሙያዊ ህግጋት አሉት። የዚህ ጥናት ትኩረት ምንም እንኳን የቀም ዕህራትን ሙያ ህግጋት ማሳየት ባይሆንም የብራና ፀሐፊዎች የሚያተኩሩባቸውን ዋና ዋና ሂደቶች መመልከቱ ተገቢ ይመስለኛል።

ፀሐፊዎቹ ሲጻፉ የሚያጋጥሟቸውን ግድፈቶች የሚያርሙበት የራሳቸው ስልት አላቸው። ሁለት አይነት የፅሁፍ ማረሚያ ስልት ያለ ሲሆን የመጀመሪያው ግድፈቱ የተፈጸመው እየተጻፈ ሳይደርቅ ከሆነ ግድፈት ያለባትን ቀለም /ፊደል/ በምራቅ እያስነኩ ሲጠርጠር ወዲያውኑ ትነሳለች። ከዚያ ትንሽ ቆይቶ ግድፈቱ የነበረበት ቦታ በመድመፅ ሲታሽ ተመልሶ ብራናው ቦታውን ይይዛል። ከዚህ ሌላ ግድፈቱ የታወቀው ከተጻፈና ከደረቀ በኋላ ከሆነ በከተር ወይም በምላጭ ብራናው ሳይጎዳ ፈቅፍቆ በማንሳት ተፈላጊውን ቀለም መጻፍ ይቻላል። ግድፈትን በፅሁፍም ማረም ይቻላል። ግድፈቱ አንድ ቀለም ከሆነና አጥፍቶ ለመጻፍ ቦታ የሚጠብ ከሆነ በረቂቅ ረቂቅ ብዕር ከቀለማቱ አናት ላይ የተገደፈችውን ቀለም በትንሹ መጻፍ ይቻላል። አንባቢውም ሲያነብ ፊደሏን ጨምሮ ያነባታል።

ሥዕል 7 የፊደል ግድፈት ሲታይም

ብራና ፀሐፊዎች አብዛኛዎቹ (ሁሉም ለማለት ይቻላል) ከብራና ላይ ወይም ከታተመ መፅሐፍ ላይ ነው ፅሁፍ የሚገለበጡት። ከራሳቸው አፍልቀው የሚፅፉት ፅሁፍ እንደሌለ ቁስ ንብረቱ ይናገራሉ፤

የምንፅፈው ቀደም ሲል በአባቶቻችን ከተጻፉ የጥንት የብራና መጻሕፍት ወይም ከታተሙ መጻሕፍት ላይ ነው። የማባዛት ሥራ ነው የምንሰራው። ከራሳችን ፈጥረን የምንፅፈው ነገር የለም። የምንፈጥር ከሆነ ድርሰት ነው የሚሆነው። የጥንት አባቶች ግን ጌታ በፈቃዱ የገለፀላቸውን ነው በቃላቸው ፅፈው ያወረሱት። ለምሳሌ ቅዱስ ያጌድ እግዚአብሔር በአዕዋፋት አንደበት የገለፀለትን የዜማ ድርሰት ነው ፅፎልን ያለፈው። ከእሱ በፊት ያ ድርሰት አልነበረም። ከእሱ በኋላ ግን የሚጻፉ የዜማ መጻሕፍት ያንን መሠረት አድርገው ነው የሚገለበጡት (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ሁሉም የብራና ፀሐፊዎች የተጻፈ ነገር የሚገለበጡ ይሁኑ እንጂ አንዳንድ የዜማ መጻሕፍትን ዜማ የተማሩ ሊቃውንት መፅሐፉን ሳይመለከቱ በቃላቸው ያጠኑትን እያስታወሱ በብራና

ላይ ሊፀፉ የሚችሉበት ሁኔታ እንዳለ መሪ ጌታ ገ/ሀይወት ይናገራሉ። ያም ሆኖ ግን ፀሐፊዎቹ ለጊዜው የተጻፉ መጻሕፍትን እየተመለከቱ አይሳፉ እንጂ ቀደም ሲል የተጻፈ ፅሁፍ የሚፅፉ በመሆኑ ዞር ዞር የመገልበጥ ሥራ እንደሆነ ነው የሚያምኑት። «እግዚአብሔር ገልጻልቸው የሚደርሱ ሊቃውንት አልፈዋል። አሁን ስምንተኛው ሺህ ስለገባ የሚደርስ የለም፤ ቅኔ ብቻ ነው ዛሬ በየዕለቱ የሚደረሰው» በማለት በአፅንኦት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

የብራና ፅሕፈት መ.ያ ቀደም ሲል የተጻፈን መፅሐፍ መገልበጥ ቢሆንም ፀሐፊው የግዕዝ ቋንቋ እውቀት ሊኖረው ግድ ነው። ግዕዝ የማያውቅ ከሆነ ብራና ልሃፍ ቢል ይቸገራል። መፅሐፉ የተገደፈ ነገር ካለው የሚገለብጠው ከነግድፈቱ ነው። ከጻፈ በኋላ ድጋሚ አንብቦ እንዳያርመው እውቀቱ አይኖረውም። «ፀሀፊው የፊደሎችን ልዩነት በሀ እና በሐ፣ በሠ እና በሰ፣ በዐ እና በአ መካከል ያለውን የትርጓሜ ልዩነት ካላወቀ መፅሐፉን ከግድፈት ፀሐፊውንም ከድክመት አያድነውም/ አበባው፣ 1999፣ 54/። ስለዚህ ፀሐፊው ተመሳሳይ ድምፅ ያላቸው ነገር ግን የተለየ ትርጓሜ ያላቸውን ፊደላት መለየት አለበት። ከዚህ በተጨማሪም በግዕዝ የሴትና የወንድ አንቀፅን፣ የነጠላና ብዙ፣ ገቢርና ተገብሮን ልዩነት መለየት አለበት። የብራና ፀሐፊዎቹ መፅሐፍ ሲገለብጡ ግድፈት ካጋጠማቸው እንዳለ አይፅፉትም። አስተካክለው ነው የሚፅፉት። በመሆኑም በተወሰነ ደረጃ የማረም ሀላፊነት አለባቸው ማለት ነው።

ፀሐፊዎቹ የሚገለብጧቸው መጻሕፍት በአብዛኛው በግዕዝ ቋንቋ የተጻፉ ቢሆኑም በአማርኛ የተጻፉ መጻሕፍትም እንዳሉ ተመልክቻለሁ። ለምሳሌ እንደ አክሲማርስ፣ ህማማተ መስቀል፣ ተአምረ ማርያምና መፅሐፈ ሄኖክ አይነት መጻሕፍት በአማርኛና በግዕዝ የተጻፉ ናቸው። ፀሐፊዎቹ ለፅሁፍ የሚቀላቸው አማርኛው ሳይሆን ግዕዙ እንደሆነ ነው የሚናገሩት። ቀሲስ ሃይለየሱስ «በበኩሉ ለመጻፍ የሚቀለኝ ግዕዙ ነው። የተማርኩትም በደንብ የማውቀውም ግዕዙን በመሆኑ ግድፈት ቢኖር እንኳን እያረምኩ ለመጻፍ አልቸገርም። በአማርኛ ግን ከግዕዝ ውስጥ የሌሉ አንዳንድ ቃላት ለምሳሌ እንደ ጩ፣ ቸ፣ ጀ፣ አይነት ቀለሞች ስላሉበትና ቅጥያም የሚበዛባቸው ፊደላት ስላሉ ይከብደኛል» (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

በብራና መጻሕፍት ውስጥ የእግዚአብሔር የአመቤታችን የሌሎች ጻድቃን ስሞች ለክብራቸው መግለጫ ሲባል በቀይ ቀለም እንደሚጻፉ ቀደም ሲል ጠቅሰናል። በተቃራኒው በመጻሕፍቱ ውስጥ የሰይጣን ስም ቢመጣስ ብዬ ጠይቄአቸው ቁስ ንብረቱ «የሰይጣን ስም በመፅሐፉ ውስጥ ቢመጣ እንዳለ አይሳፍም፤ ፊደላቱ ቁልቁል ተገልብጠው ነው የሚጻፈው። ጻድቃን ሲከብሩ እሱ ሁሉ መዋረዱን ለማመልከት ሲባል ነው ተገልብጦ የሚጻፈው» ብለውኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ፀሐፊዎቹ የፅሕፈት ሥራቸውን ሲያከናውኑም ሆነ ፊጽመው አንድ መፅሐፍ ሲያጠናቅቁ

ስማቸውን በመዕረፍ ላይ ያሰፍራሉ። በመዕረፍ መሀል ላይ ደግሞ የፀሐፊዎቹ ስም ብቻ ሳይሆን የአሳሳቢውና የአፃፊው ሰው የክርስትና ስምም የሚፃፍበት ሁኔታ አለ። ቁስ ንብረቱ ስለዚህ ሁኔታ ሲገልፁ፤

የሚጻፈው ገድል ወይም ተአምረ ማርያም ከሆነ ስገለብጥ የምጽፈው የሚገለበጠው መዕረፍ ላይ ያሉትን ሰዎች ስሞች ሳይሆን የእኔና የአፃፊዎቹን ስም ነው። ለምሳሌ አሁን የምጽፈው መዕረፍ ተአምረ ማርያም ላይ የእመቤታችን የቅድስት ድንግል ማርያም በረከቷና ክብሯ በአፃፊው በገ/ መደህን በአሳሳቢው ገ/ስላሴና በፀሐፊው ኪዳነ ማርያም ላይ ፀንቶ ይነገር ነበር የሚለው። እኔ ስገለብጠው ግን በረከቷና ክብሯ በአፃፊው በወለተ ፃዲቅ በአሳሳቢው በዘውገ ስላሴና በፀሐፊው ተክለ ኪዳነ ላይ ኑር ብዬነው የምዕፈው። (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

አጻፊው ወጪውን የሚሸፍነው ሰው ነው። አሳሳቢው ደግሞ ሥራውን እንደ አፃፊው ሆኖ የሚከታተለው እንደሆነ ፀሐፊዎቹ ይናገራሉ። ከዚህ አንፃር ፀሐፊዎቹ የተጻፉ መፃሕፍት እንዳለ የመገልበጥ ሥራ ቢሰሩም ገድል ወይም ተአምረ ማርያም ላይ የአሳሳቢው፣ የአፃፊውና የፀሐፊው ስሞች ከመዕረፍ መጽሐፍ እየተቀየሩ እንደሚፃፉ መረዳት ይቻላል።

አንዳንድ ሰዎች መዕረፍን ማን እንደፃፈው እግዚአብሔር እንደሚያውቅ እየታወቀ ስምን መፃፍ ከውዳሴ ከንቱ ጋር ያያይዙታል። ቀሲስ ሀይለየሱስ ግን ይህንን ሀሳብ ፈፅሞ አይቀበሉትም።

የጥንት አባቶቻችን በየዋሻው ውስጥ ሆነው የፃፉትን መፃሕፍት ነው ዛሬም የምንገለገልባቸው። እነዚህ አባቶች በዚያን ጊዜ ያንን ሁሉ ነገር ያደረጉት ለሥጋቸው ጥቅም እናገኝበታለን ብለው ሳይሆን ለነፍሳቸው ድህነት ብለው ነው። ጌታም በቃል ኪዳነ ገድልህን የፃፈ ያጻፈ፣ ያነበበ የተረጎመ ከአንተ ጋር ገነት ይኖራል፤ ብሎ ቃል ለፃድቃን ስለገባቸው ነው ስማቸውን ዕፈው ያለፉት። የሚጽፉትም የመዕረፍ ስማቸውን ነው። የዓለም ስማቸውን አይደለም። ስለዚህ እኛም የጌታን ድህነት ለማግኘት ብለን ስለሆነ ምንዕፈው የመዕረፍ ስማችን መፃፍችን አያስነቅፈንም (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

የሚገለበጠው መዕረፍ ምን ጊዜም የሚቀመጠው በስተቀኝ ነው። መዕረፍ ሲነበብ ሙሉ ለሙሉ አይገለጥም፤ በአንድ አቅጣጫ የሚነበብ ከሆነ በሌላ አቅጣጫ ያለውን ገፅ ፀሐፊው በጨርቅ ይሸፍነዋል። ለዚህ የሚሰጡት ምክንያት መዕረፍ ክብር አለው፤ ሁሉም መፃሕፍት

ቤተመቅደስ ውስጥ እጣን እየታጠኑ የሚነበቡ ናቸው። እኛ እዚህ ውጪ አውጥተን ስንገለበጥ ለክብራቸው ስንል መሸፈን አለብን የሚል ነው።

4.5. የብራና መግለጫ ጥረዛና አደጓጎስ

መፅሐፉ ተፅፎ ካለቀ በኋላ የሚቀጥለው የመጠረዝና የመደጎስ ሂደት ነው። ጥረዛና ድገት በአብዛኛው በአንድ ሰው የሚከናወን ተግባር ሲሆን ሂደቶቹን ከዚህ ቀጥሎ እንመለከታለን።
ሀ. ጥረዛ

መፅሐፉ ለጥረዛ ሲዘጋጅ እንደ መፅሐፉ መጠንና የገፁ ብዛት ከስምንት እስከ አስር ገፅ (ጥራዝ) አንድ ላይ በሲ.ር ይታሰራል። መሪ ጌታ ገ/ሀይወት ለመጠረዝ ያዘጋጁትንና 270 ገፅ ያለውን የአርሴማ ቅድስት መፅሀፍን የጥራዝ ቅደም ተከተል ተመልክቻለሁ። በመጀመሪያ እርስ በእርስ በሲ.ር የተሰፉትን ስምንት ስምንት ገፅ ቅጠሎች በመሰቆሪያ እንጨት ስክተው እርስ በእርስ አያያዟቸው። ከዚያም በጎኑ ላይ አራት ቦታ በእርሳስ ምልክት አድርገው ብራናዎቹን ከመሰቆሪያው እንጨት በማላቀቅ በመርፌ ጀምረው አድርገው ሰፉት። ብራናውን ለመብላት ወስፌ የተጠቀሙ ሲሆን በተባላው ቀዳዳ ውስጥ መርፌውን በማሾለክ ነው ያያዙት።

ጥረዛው ሲከናወን ለሥዕላት መሳያ የተተዉት ባዶ ገፅ ብራናዎችም አብረው ይጠረዛሉ። ጥረዛው ሲጠናቀቅ ስምንቱን ቅጠሎች ለማያያዝ የገባው ሲ.ር ማሰሪያ በካራ ተቆርጦ እንዲወጣ ይደረጋል። ከዚያም ሁለት አነስተኛ የአጣና እንጨት ወይም የጣውላ ስንጣቂ በመፅሐፉ ወገብ ላይ በፕላስቲክ በገመድ ታስረው የብራናው ጫፎች በካራ ይታፈሩሉ። ብራናው ተቆርጦ ሲወጣ የእጅ እልፊት ኖሮበት አጭርና ረጅም የሆነ እንደሆነ የሚስተካከለው በእፍፋት ነው። እፍፋቱ የሚከናወነው በቢላ ወይም በካራ ሲሆን እፍፋቱ በሶስቱም አቅጣጫ ሲደረግ ተመልክቻለሁ።

የማፈፍ ሥራው የሚከናወነው በሁለት ሰዎች ነው። መሪ ጌታ ገ/ሀይወት እና ረዳታቸው ዲያቆን ሀብተማርያም አርሴማ ቅድስት መፅሐፍን ሲያፍፉ ተመልክቻለሁ። ዲያቆን ሀብተማርያም የታሰረውን መፅሐፍ ከስር ደግፎ ሲይዝ መሪ ጌታ ከላይ ያለውን ቁመታቸው ያልተስተካከሉ ብራናዎችን በካራ እየላጉ አስተካክለዋል። የማፈፍ ሥራ ጉልበት የሚጠይቅ ሥራ ነው። መፅሐፉ ታፍፎ ዙሪያው ያሉት የብራና ቅጠሎች እኩል መሆናቸው ሲረጋገጥ ገበታ ይገባለታል። አንድ ሴንቲ ሜትር ውፍረት ያለው ከሞንግ ወይም ከዝግባ እንጨት የሚዘጋጅ ገበታ ነው በልኩ ተቆርጦ የሚገባው።

ሥዕል 8 ፕረዛና ኦፍሩት ሲከናወን

ባለሙያዎቹ ገበታውን ከእንጨት ቤት ነው የሚገዙት። መጠኑን የሚያስተካክሉት ግን ጠራገቶቹ ናቸው። ለፕረዛ የተዘጋጀው ጣውላ ከመፅሐፉ መጠን ስለሚበልጥ ዳርና ዳሩን በመጋዝ መሪ ጌታ ሲቆርጡት ተመልክቻለሁ። ከዚያም መጋዙ ያለፈበትን ጠርዝና ጠርዝ በእንጨት ሞረድ በማለስለስ ገበታውን የታሰረው መፅሐፍ ላይ በማድረግ በተጠረዘው ስፌት አቅጣጫ በእርሳስ ምልክት አድርገዋል። ከዚያም ምልክቱን በወስፌ አውጥተው በአፈ ምሳር መሳሪያ ቦርቡረው ቀዳዳ ካወጡ በኋላ ዳርና ዳር በተተወው የመጠረዥ ገመድ በመጠረዝ አስረውታል።

ገበታው በመፅሐፉ ላይ አራት ቦታ ተበስቶ ከተጠረዘ በኋላ ቀጣዩ ሥራ ዠንዳ ወይም ባህረ ዐረብ ማልበስ ነው። ዠንዳ ከከብት ቆዳ የሚዘጋጅ የገበታ ልብስ ሲሆን ባለሙያዎቹ የቆዳ ሰራተኞች እንደሆኑ መሪ ጌታ ይናገራሉ። «ዠንዳ የምንገዛው ከቆዳ ባለሙያዎች ነው። ባለሙያዎቹ ለብራና ልብስ የሚሆነውን ቆዳ በከብት ሽንት በመዘፍዘፍ ነው ፀጉሩን የሚመልጡት። ከዚያ በምንፈልገው ልክ እየቆረጡ ይሰጡናል» (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ዠንዳው ገበታው ላይ ከመልበሱ በፊት በውሀ ተነክሮ መጠጥ እንዲል ፀሐይ ላይ ይሰጣል። ከዚያም የዠንዳው ፀጉር ገፅ ወደ ላይ ሆኖ የሥጋው ገፅ ወደ ገበታው ይደረጋል። የሥጋው ገፅ ወደ ላይ ከሆነ በኋላ ሲደገስ ምልክቱን አያወጣም። የፀጉሩ ገፅ ከሆነ ግን እሳት ግሎ መድገሱ ሲያርፍበት ቅርጹን ይቀበላል።

ዠንዳው ገበታው ላይ ከለበሰ በኋላ በየማዕዘኑ ላይ ያለው ትርፍ ቆዳ በካራ /በቢላዋ/ ተቆርጦ ይጣላል። እጥፋቱ ትክክል ሲመጣ ኮላ ማጣበቂያ ዙሪያውን ተደርጎ ይጣበቃል። ዠንዳው በገበታው ዙሪያ በደንብ መያያዙ ሲረጋገጥ እንዲደርቅ ፀሐይ ላይ ይቀመጣል። ፀሐይ ከሌለ ቤት ውስጥ ተቀምጦ እንዲደርቅ ይደረጋል።

ገበታው ላይ ዠንዳው ከደረቀ በኋላ ቀይ ቀለም ተበጥብጦ ዠንዳውን ሲቀቡት ተመልክቻለሁ። ዠንዳው ቀይ ቀለም የሚቀጣው ድጉሱ ሲያርፍበት ቅርፁን አሳምሮ እንዲያወጣውና መልክ እንዲሰጠው ነው። ዠንዳው የሚቀጣው ቀይ ቀለም ከሱቅ የተገዛ

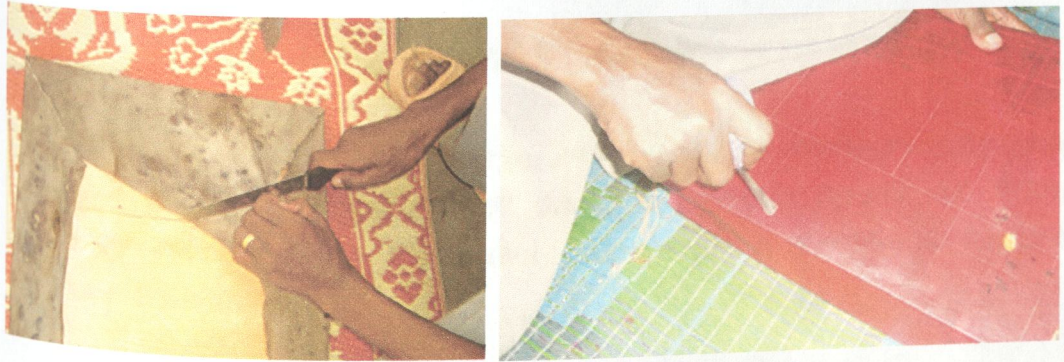
ሲሆን ዱቄቱን በውሀ በጥብጠው ውበት እንዲያመጣ በሚል ትንሽ ቢጫ ቀለም ጠብ አድርገው በጨርቅ እያጠቀሱ ገበታውን ቀብተውታል። ዠንዲው ቀለም ከተቀባና ከደረቀ በኋላ መጽሐፉ ወደ ድጉስ ሥራ ይሸጋገራል ማለት ነው።

ለ. ድጉስ

የጥረዛ ሥራው ከተጠናቀቀ በኋላ የድጉስ ሥራ ይቀጥላል። «ድጉስ ማለት የብራና መፅሐፉ ገበታ ገብቶለት ከተጠረዘ በኋላ በመፅሐፉ ላይ የሚደረግ ጌጣጌጥና ሐረግ ነው» (ቀሲስ ክፍ ያለው፤ 1986፤55)።

መሪይታ ገ/ሀይወት አርሴማ ቅድስት መፅሐፍን የሚደገሱበትን ሂደት ተመልክቻለሁ። ዠንዲው ቀለም ተቀብቶ ፀሐይ ላይ ከደረቀ በኋላ በማስመሪያ መጀመሪያ በጠርዙ አቅጣጫ ሶስት መስመሮችን በመሳፈቻ አስምረው በመሀሉ ላይ የመስቀል ምልክት ሰሩ። በአራቱም ማዕዘን በማስመሪያ ካሰመሩ በኋላ የመድጉስ መሳሪያዎቹን በእሳት እያጋሉ ሲተኩሷቸው የመድጉሶቹ ቅርፆች በጠንዲው ላይ ጎልተው ታይተዋል። መድጉሶቹ በእሳቱ እየጋሉ በጠንዲው ላይ ቅርፅ እንዲያወጡ ሲደረግ ቆዳውን እንዳይጎዱት በውሀ ውስጥ ነከር ይደረጋል።

የመድጉስ መሳሪያዎቹ ከብረት የተዘጋጁ ሲሆን የእንጨት እጀታ አላቸው። መሳሪያዎቹን የአክሱም አንጥረኞች እንደሚያዘጋጁት መሪይታ ገ/ሀይወት ይናገራሉ። በመጀመሪያ በእሳት እየጋለ ዙሪያውን ክፈፍ የሚሰራበት የመድጉስ መሳሪያ ርዕሰ መድጉስ ይባላል። ከዚያም በመስቀል መድጉስ ሁለተኛው ክፈፍ ይሰራል። ሶስተኛው ፍሬም በውሀ እናት መድጉስ ይደረግና በጭራ መድጉስ መጀመሪያ የተሰመሩ መስመሮች ላይ በማስመሪያ ይደረብባቸዋል። በመጨረሻም በአይነ እርግብ መድጉስ በጭራ መድጉስ መገጣጠሚያዎች መሀል መሀል ላይ ክብ ምልክት ይሰራል። ድጉስ ከተጠናቀቀ በኋላ ጌጣጌጦቹ ውበታቸው እንዲጨምር ነጭ ሽንኩርት ወይም ቫርኒሽ ይቀባል።

ሥዕል 9 ገበታውን ቆዳ የማልበስና ድጉስ ሲከናወን

ሐ/ ቶታን

«ቶታን ማለት መፅሐፍ ሲጠረዝ ከቆዳው ላይ በቀጭን ተሸንሸኖ የወጣውን ባህሪ አረብ (ዠንዲ) ትልታይ በትንሽ አፈ ምሳር /መሳፈቻ/ እየተወጋ እንደ ሀረግ እርስ በእርስ እየተጠላለፈ ተጎንጎኖ በመፅሐፍ ራስጌና ግርጌ የሚገባ ጉንጉን ጌጥ ነው» /አባባው ይግዛው፤ 1999፣44/። ቶታን የሚዘጋጀው ዠንዲው ተቆርጦ በሚተርፈው ቆዳ ሲሆን በመቀስ ጫፍ ተተልትሎ መሪጌታ ሲያዘጋጁ ተመልክቻለሁ። የቶታኑ ርዝመት ከ25 እስከ 30 ሳንቲ ሜትር ሲሆን በመሳፈቻ እየተበሳ ይጎነጎናል። ከዚያም ውበት እንዲይዝ በቀይ ቀለም ወይም በነጭ ሽንኩርት ይታሻል። ቶታኑን ለመስፋት በመጀመሪያ ቁርቡቱና የተያያዙት ስምንቱ ቅጠል ብራናዎቻቸው በወስፌ እየተበሱ በመርፌና ጅማት ይሰፋሉ። ቶታኑ ከዠንዲውና ከብራናው ጋር ተያይዞ ሲሰፋ ለመፅሐፍ ጥብቀት ይሰጠዋል። ለክፈፋም ውበት ያጎናፅፈዋል።

ሥዕል 10 ቶታን ሲዘጋጅና ከተሰፋ በኋላ

ቶታን ከተሰፋ በኋላ መፅሐፍ እንደ አስፈላጊነቱ መሸፈኛ ጨርቅ ይለብሳል። ጨርቅ ስለሚለብስበት ምክንያት መሪጌታ እንዲህ ይላሉ «ለሰዎች ለማሳየት ወይም ለማስጎብኘት ሲሆን መፅሐፍ ልብስ ሳይለብስ ሲታይ ነው የሚያምረው። ነገር ግን ለአገልግሎት ሲሆን በእጅ ላቦት ሲነካካ ድጉሱ ይበላሻል። ውበቱም ይጠፋል። ስለዚህ መሸፈኛ ጨርቅ ቢደረግለት የበለጠ ዕድሜ ያገኛል።» (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)። ከዚህ በኋላ መፅሐፍ ለአገልግሎት ከመዋሉ በፊት ሥዕላትና ሐረጎች ይሳሉበታል።

4.5. የብራና መፃሕፍት ሥዕላትና ሐረጎች

የብራና መፅሐፍ ተፅፎ ከተጠናቀቀ በኋላ ሥዕላትና ሐረጎች በሠዓሊያን ይሳሉበታል። ሥዕላቱና ሐረጎቱ አስቀድመው በቁም ፀሐፊዎች በተተዉት ቦታዎች ላይ የሚሳሉ ሲሆን የየራሳቸው አገልግሎት አላቸው። ከዚህ በማስከተል የሥዕላቱንና የሐረጎቱን ተግባራት እንመለከታለን።

4.5.1. ሥዕላት

በብራና መግሕፍት ውስጥ የሚሳሉት ሥዕላት ከመዕረፍ ታሪክ ጋር ተስማሚ የሆኑና ታሪኩን የሚገልፁ ናቸው። ሊቀጠብበት ታዬ ያሁኑ የቤተክርስቲያን የብራና ሥዕሎችንና ሐረጎችን ለ45 ዓመታት ያህል ሲስሉ የኖሩ ሰው ናቸው። ሊቀ ጠብብት ታዬ በብራና ላይ የሚሳሉ ስዕላትን በተመለከተ እንዲህ ይላሉ።

ሥዕላት በብራና መግሕፍት ላይ እንደየመግሕፍቱ አይነት ይሳላሉ። በመጀመሪያ የቁም ፀሐፊው ወይም ሥዕሉን ማሳል የፈለገው ሰው የገፈውን መዕረፍ ይዞ ይመጣና ያሳያኛል። መዕረፉን ስመለከተው ለሥዕላት መሳያ የተዘለለ ባዶ ቦታዎችን በመመልከት ምን መሳል እንዳለበት አረዳለሁ። ለምሳሌ መዕረፍ አርባአቱ ወንጌላት ከሆነ አራቱ ወንጌላውያን የገፉት የጌታ ታሪክ ነው የያዘው። በመሆኑም እያንዳንዳቸው ወንጌላውያን ስለ ጌታ የገለፁትን ታሪክ በመከተል በተተወዉ ባዶ ቦታ ላይ ስለ ልደቱ የሚተርክ ከሆነ ውልደቱን የሚያሳይ፣ ስቅለቱን የሚተርክ ከሆነም ስቅለቱን የሚያሳይ፣ ዕርገቱን የሚተርክ ከሆነም ስለ ዕርገቱ የሚያሳይ ሥዕል እስላለሁ። የሚሳለው ሥዕል በፅሁፍ ከቀረበዉ ታሪክ ጋር የተስማማ መሆን አለበት። ማንኛውም ማንበብ የማይችል ሰው መግሕፍቱን ከፍቶ አንብቦ መረዳት ቢያቅተው ሥዕላቱን ተመልክቶ ታሪኩን ማወቅ እንዲችል ነው ሥዕላቱ ከታሪኩ ጋር ተያይዘው የሚሳሉት (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ሥዕላት በብራና መግሕፍት ላይ የሚሳሉት የቀረበውን ታሪክ ለማገላትና ምስል ለመፍጠር ነው። መግሕፍቱ ተአምራ ማርያም፣ አርባአቱ ወንጌላት፣ የጳውሎስ መልዕክታት፣ ገድለ ተክለሀይማኖት፣ ድርሳነ ሚካኤል፣ ድርሳነ ገብርኤል፣ ስንክሳር ወዘተ ሊሆኑ ይችላሉ። በመሆኑም የሚሳሉት ሥዕላት እንደየመግሕፍቱ አይነትና ታሪክ ይለያያሉ።

ሠዓሊ መሀሪ ሙሉዓለም ከሊቀ ጠብብት ታዬ ጋር ለ16 ዓመታት ያህል አብሯቸው ሰርተዋል። ሠዓሊ መሀሪ ሥዕላቱን የምንስለው ታሪኩን አንብቦን ከተረዳን በኋላ ነው ይላሉ።

የሚሳሉ ሥዕሎችን ምንነት ከተተዉት ባዶ ቦታዎች አጠገብ ያለውን ታሪክ በማንበብ ማወቅ ይቻላል። በብዙ የብራና መግሕፍት ላይ የጌታና የእመቤታችን ሥዕል የሚሳል ሲሆን በሌሎች መግሕፍት ገድለ ጊዮርጊስ ከሆነ የመጀመሪያው ገዕ ላይ የእመቤታችን ሥዕል ከጌታ ጋር ሲሳል ይቻላል። ከዚያ በኋላ ባሉት ክፍት ቦታዎች ግን የጊዮርጊስን ገድል የሚያሳዩ ሥዕላትን እንስላለን። ድርሳነ ገብርኤል ላይ ገብርኤል ለእመቤታችን ጌታን ፀንሳ

እንደምትወልድ የሚያበስርበት ታሪክ ስላለ ይህንን በስዕል እንሰላለን። በተአምራ ማርያም ላይም እመቤታችን ጌታን ይዛ ስትሰደድ የሚገልፅ ታሪክ ስላለ ይህንን ሥዕል እንሰላለን (ቃለ መጠይቅ፣ግንቦት 4፣2000)።

ሠዓሊያኑ ከቁም ፀሐፊው ጋር በግንባር ሳይገናኙ ስለሚሳለው ሥዕል ምንነት ማወቅ ይችላሉ። የተጻፈውን መፅሐፍ ታሪክ አንብበው (ግዕዙን) መረዳት የሚችሉ በመሆናቸው ፀሐፊው የተወደደበት ገደ ገፅ በመመልከት ብቻ ምን ሥዕል እንዲሳልበት ባዶ ቦታውን እንደለቀቀው ማወቅ ይችላሉ። ሠዓሊያኑ የሚሳሉ ገፀ ባህሪያትን (መላዕክትን፣ ሰማዕታትን፣ ባድቃንና ሐዋርያትን ወዘተ) መልክ ለመሳል ስለ ቅዱሳን የተጻፉ መጻሕፍትን (እንደ ግብረ ሐዋርያት አይነት) በማንበብ ወይም ቀደም ባሉ አባቶች የተሳሉ ስዕላትን በመመልከት ነው የሚሰሉት። በአሳሳል ዘይቤ መጠነኛ የፈጠራ ሁኔታ ቢታይም አብዛኛዎቹ የሚሳሉት ሥዕሎች በቀደምት አባቶች ከተሳሉት ጋር ተመሳሳይ እንደሆኑ ሠዓሊ መሀሪ ይናገራል።

ሥዕል 11 ገደስ ተከላይማኛትና አርባአቱ ወንጌላት መጻሕፍት

በብራና መጻሕፍት ውስጥ የሚሳሉት ሥዕላት ታሪኩን ወደፊት የሚያራምዱና ቅደም ተከተሉን የጠበቁ መሆን እንደሚኖርባቸው ሠዓሊያኑ ያምናሉ። ሊቀጠብበት ታዩ ይህን በተመለከተ፤

መፅሐፉት አርባአቱ ወንጌላት ከሆነ መጀመሪያ የጌታን ውልደት ተሰሎ ፅርገቱ ቀጥሎ አይሳልም። ወይም ደግሞ የእመቤታችን ብስራት ተሰሎ ቀጥሎ ስቅለቱ አይሳልም። መሳል ያለበት ከብስራቱ ጀምሮ እስከ እርገቱ ብሎም እስከ ምዕአት ቀን ድረስ ያለው ታሪክ በቅደም ተከተል መሆን አለበት። ያለበለዚያ ታሪኩን ተከትሎ ለመረዳት የሚፈልግ ሰው ይቸገራል (ቃለ መጠይቅ፣ግንቦት 4፣2000)።

በብራና መጻሕፍት ላይ ሥዕላት በአብዛኛው የሚሳሉት የምዕራፍ መክፈቻ ካልሆነ በስተቀር በስተቀኝ ገፅ ላይ ሲሆን አልፎ አልፎ በስተግራ ገፅ ላይ ይሳላሉ። ሥዕሉ በተሳለበት ገፅ በስተጀርባ ምንም አይነት ፅሁፍም ሆነ ሌላ ሥዕል አይሳልበትም። በጀርባው ሥዕል የማይሳለው በፊት ለፊት ገፅ የሚሳለው ሥዕል ቀለም በጀርባ በኩል ሊሰርፅ ስለሚችል

ነው። ከዚህ ሌላ ሥዕላት በብራና መጻሕፍት ላይ ግራና ቀኝ ብዙ ጊዜ አይሳሉም። ቀደም ሲል በሠዓሊ አብዬ ወንድሙ በተባለ ባለሙያ ከተሳሉትና ከተመለከትኳቸው መጻሕፍት መካከል ግን «ሲኖዶስ» በተሰኘው መዕረፍ የመጀመሪያውና ተከታዩ ገዕ ላይ የእመቤታችንና የቅዱስ ጊዮርጊስ ሥዕላት ተስለው ተመልክቻለሁ።

ለብራና መጻሕፍት ሥዕላት መሳያ አገልግሎት ላይ የሚውሉ አብይ ቀለማት አረንጓዴ ቢጫ፣ ቀይ፣ ሰማያዊና ጥቁር ሲሆኑ ቀለማቱን ጥንት አባቶች ከተለያዩ እዕዋት ያዘጋጁት እንደነበር ሊቀ ጠበብት ታዬ ይገልጻሉ። «ጥንት አባቶቻችን ለብራና መጻሕፍት ሆነ ለአብያተ ክርስቲያናት ግድግዳ ማስጌጫ የሚጠቀሙበትን ቀለማት ከተለያዩ ፍራፍሬና የአፈር አይነቶች ነበር የሚያዘጋጁት። አሁን ግን ጥቁር ቀለምን ከላምባ ጥላትና ከገብስ አሻር ከማዘጋጀት ውጪ ሌሎቹን ከፋብሪካ በመግዛት ነው የምንጠቀመው» (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ሠዓሊ መሀሪ ለብራናና ለቤተክርስቲያን ሥዕላት መሳያ የሚጠቀምበት የቀለም አይነት የተለያዩ እንደሆነ ይገልጻል።

ለቤተክርስቲያን ግድግዳ ላይ መሳያ የምንጠቀመው የፋብሪካ ቀለሞችን ነው። ለብራና መጻሕፍት ግን መምህራ ለረዥም ጊዜ እንዲሆነኝ የሰጡኝ ዱቄት ቀለማት ስላለኝ በቁጠባ ነው የምጠቀመው። ዱቄት ቀለማቱ በፋብሪካ የተዘጋጀ ይሁኑ ወይም በቤት ውስጥ ይዘጋጁ የማውቀው ነገር የለም። ነገር ግን የዱቄቱን ቀለማት ትቼ የብራና መጻሕፍትን በፋብሪካ ቀለማት ስስል መልካቸው በትክክል አይመጣልኝም። በመሆኑም የዱቄቱን ቀለም እየቆጠብኩ ነው የምጠቀመው። ሲያልቅብኝ ምናልባት ወደ ፋብሪካ ቀለም እመለስ ይሆናል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ስዓሊ መሀሪ መምህራ የሚሏቸው ሊቀጠበብት ታዬን ነው። ሊቀጠበብት ደግሞ ስለ ቀለማቱ ዱቄት ምንጭ ጠይቁቸው የሰጡኝ ምላሽ የሚከተለው ነው። «የቀለማቱን ዱቄት ያገኘሁት ሥዕላትንና የብራና መጻሕፍትን ለመሸጥ ወደ አክሱም በምሄድበት ወቅት ከኤርትራ ከመጡ ሰዎች ነው። ሰዎቹ እንደነገሩኝ ቀለማቱን የሚያዘጋጁ ሰዎች ኤርትራ ውስጥ አሉ። የብራና መጻሕፍትንና ሥዕላትን መሳል ስለማይችሉ ግን ዱቄቱን አዘጋጅተው ይሸጡታል። መዕረፍ ነጋዴዎቹ የሚያመጡት ከነሱ ነው» (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ከዚህ የምንረዳው ይህ የተባለው የሥዕል መሳያ ዱቄት በፋብሪካ የተዘጋጀ ይሁን ወይም በትክክል ሰዎች በቤታቸው ያዘጋጁት ለመሆኑ የተረጋገጠ መረጃ የለም። ዋናው ነገር ግን ይህ ለብራና መሳያ የሚያገለግለው ዱቄት ቀለም የግድግዳ ስዕል በሳልበት ጥሩ መልክ እንደማይመጣና በፋብሪካ ቀለምም የብራና መዕረፍ ሲሳል ተገቢውን ውበት ማግኘት

እንደማይቻል ነው።

ሠዓሊያነት በብራና መግራት ላይ መሳል ያለበትን ሥዕል ከወሰነ በኋላ በቅድሚያ በከሰል እርሳስ ንድፍ ያወጣሉ። ንድፍ ማውጫው እርሳስ የሚዘጋጀው ከምን እንዴት እንደሆነ ሊቀጠብበት ታዩ «ለንድፍ ማውጫ የምንጠቀምበት ከሰል የሚዘጋጀው ከወይራ ወይም ከቀረፍ እንጨት ነው። እንጨቶቹ በአንድ ላይ ታስረው በተቆራረጡ ጉድጓድ ውስጥ ይጨመርና በእሳት እንዲያያዝ ተደርጎ ሲነድ አፈር በላይ ላይ ይመለሳል። ከአንድ ቀን በኋላ አፈሩ ሲገለጥ ጥሩ ከሰል ይወጣል» በማለት ገልጸውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

በዚህ መልኩ በተዘጋጀው ከሰል ባለሙያዎቹ የብራና መግራት ሥዕላትን ንድፎች ያወጣሉ። ንድፎቹ ከተሰሩ በኋላ ቢያንስ ሁለትና ሶስት ቀን አይነኩም። ምክንያቱም የተረሳ ነገር ካለ ተኝቶ ማንሳሳት ጊዜ ያስፈልጋል። ንድፎቹን በቀለም ወደ ሥዕል ከመቀየር በፊት የቀሩ ነገሮች ካሉ ለማረም ይጠቅማል። ንድፍ ከተሰራ በኋላ ቀጣዩ ሂደት ቀለማቱን በጥብጦ መሳል ነው። ቀለማቱን ለመበጥበጥ ጥቅም ላይ የሚውለው ማቅጠኛ የሚዘጋጀው ከከብት ቆዳ ሲሆን ስለ አዘገጃጀቱ ሠዓሊ መሀሪ «የከብት ቆዳ (የላም ወይም የበሬ) በፈላ ውሀ ይቀላል። ቆዳው በደንብ እሳት ሲያገኝ ይሞክካል፤ ይቀልጣል። ከዚያም ተጠሎ በአቃ ላይ ይገለበጥና እንዲረጋ ይደረጋል። ከደረቀ በኋላ በሚፈለገው መጠን በትንሽ በትንሹ እየቆረጠ እንደገና በመቀቀል ወደ ፈሳሽነት ሲለወጥ እንደማቅጠኛ እያደረጉ ቀለማቱን መበጥበጥ ነው» በማለት አብራርተዋል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

የቀለም ማቅጠኛው ወይም መበጥበጫው እንደ ፋብሪካው ኮላ የማጣበቅ ባህሪ ያለው ሲሆን ቀለሙን በሚገባ እንዲሞህድ ያደርገዋል። በዚህ ኮላ ተብጥብጦ የተዘጋጀ ቀለም ብራናው ላይ ሲሳልበት ቶሎ መልክ ይይዛል። ቀለማቱ በውሀ ብቻ ቢበጠበጠ ግን ሥዕሎቹ ሲደርቁ እላያቸው ላይ አመድ ይታያል። ሲጠርጉትም ስዕሉ ይጠፋል። በዚህ የከብት ቆዳ በተዘጋጀ መበጥበጫ ኮላ የተበጠበጠ ቀለም ክፍቱን ቢያድር እንኳን የመድረቅ ባህሪ እንደማይኖረው ሠዓሊ መሀሪ ይገልጻሉ። በውሀ የሚበጠበጥ ቀለም ግን የግድ የዕለቱ በዕለቱ ተስሎበት ማለቅ አለበት። አለበለዚያ ያደረ እንደሆነ ይደርቅና ይጣላል።

ሌላው ቀለሙ ከተዘጋጀ በኋላ ለመሳያነት የሚያገለግሉ ብሩሾች አሉ። ለአንድ ሥዕል የተለያዩ መጠን ያላቸው እስከ 50 ያህል ብሩሾቹ ጥቅም ላይ ሊውሉ የሚችሉ ሲሆን የብሩሾቹን አሰራር በተመለከተ ሊቀጠብበት ታዩ እንደሚከተለው ነግረውኛል፤

ብሩሹን ለማዘጋጀት ሽምቦቶና የፈረስ ወይም የአህያ ጋማ ያስፈልጋል። መጀመሪያ ሽምቦቶ ወይም መቃ ይቆረጥና ይገረዛል። ከዚያም የፈረስ ወይም የአህያ ጋማ በብዛት ተላጭቶ በሰም ውስጥ ይነክርና በሽምቦቶ

ውስጥ እንዲገባ ይደረጋል። የፈረስ ጋማ በደንብ ከተጠቀጠቀ በኋላ በክር ዙሪያው ተጠምጥሞ ይታሰራል። ከዚያም ዙሪያው ሰም እንዲጠጣ ተደርጎ ለስዕል ሥራ ይዘጋጃል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

በዚህ መልኩ የተዘጋጁት ብሩሾች ቀለም ለመጥቀስም ሆነ ለአያያዝ እጅግ አመቺ እንደሆኑ የሚገልጹት ሊቀጠብብት የፈረስ ጋማ እንደልብ ስለማይገኝ አሁን አሁን በፋብሪካ ተዘጋጅተው የሚመጡ ብሩሾችን እንደሚጠቀሙ ነግረውኛል።

ሠዓሊያን የሚሰሉት መንፈሳዊ ሥዕላት በመሆኑ ጥብቅ ሀይማኖታዊ እምነት አላቸው። የጥንት አባቶች ማቅ ለብሰው አመድ ነስንሰው፣ የመው፣ ሰግደውና አልቅሰው ሥዕል ይሰሉ ስለነበር በእግዚአብሔር ቸርነት የሚያውቁትን ታሪክ ብቻ ሳይሆን የማያውቁትንም ታሪክ ገልጾ አሳይቶ እንዲሰሉ ያደርጋቸው ነበር በማለት የእምነታቸው ስፋት ያስረዳሉ። ከዚህ ጋር በተያያዘ ሠዓሊዎቹ ሥዕላቱን ብራና መግለጻት ላይ መሳል ከመጀመራቸው በፊት በየዕለቱ ፀሎት ያደርጋሉ። ፀሎቱ «መልካ ሥዕል» የሚባል ሲሆን ታሪኩን ተረድተው የሚሰሉትን ሥዕል በሚገባ እንዲሰሉት የማነሳሳት መንፈሳዊ ሀይልን ያጎናፅፈናል ብለው ያምናሉ።

የሥዕል ስራ ከፈጠራ ሥራ ጋር ተያያዥ በመሆኑ አልፎ አልፎ ለሚያጋጥም የስሜት መደበት ፀሎቱ መፍትሔ እንደሆነ ሠዓሊ መሀሪ ይገልጻሉ። «የመስራት ፍላጎቴ ሲቀንስ በፀሎት ነው ፍላጎቴን የምመልሰው። ሳልፀልይ ሥራ አልጀምርም። ሳልፀልይ ጀምራ ቢሆን እንኳን የተወሰነ ደቂቃ ከሳልኩ በኋላ የምሰራው ይጠፋብኛል። ስፀልይ ይለቀኛል» በማለት ሥዕላቱን እንዳይሰል የሚፈታተነውን መጥፎ መንፈስ በፀሎት እንደሚቋቋሙት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ሥዕል በሚሳልበት ወቅት የመሳሳት ሁኔታ ሊያጋጥም ይችላል። ስህተት ሲኖር ስህተቱን በሁለት መልኩ ማረም ይቻላል። የመጀመሪያው ሲደርቅ ጠብቆ በሌላ ቀለም በላይ ላይ ደርቦ መሳል ሲሆን ሁለተኛው ብራናው እንዳይጎዳ ተጠንቅቆ በምላጭ ፈቅፍቆ ቀለሙን ማንሳት ነው።

4.5.2. ሐረጎች

«ሐረግ የሚባለው በመዕሐፉ እርዕስት አንዳንድ ጊዜም በሐውልቱና በግሉቱ እንዲሁም በምስግኑ ላይ መዕሐፉ ሲጀመር በልዩ ልዩ ቀለም ተጊጦና ተውቦ የሚታየው ዝምዝም ስዕል ነው» (አበባው ይግዛው፣ 1999፣ 55)። ሐረጎች በብራና መግለጻት ውስጥ በተለያዩ ቅርፅና መጠን ሊሳሉ ይችላሉ። የሐረጎችን አገልግሎት በተመለከተ ሊቀጠብብት ታዩ

«ሐረጎች በብራና መፅሐፍ መክፈቻ ላይ ነው በብዛት የሚሳሉት። አገልግሎታቸውም እንደ ምዕራፍ መክፈያ ሲሆን ለውበትም ይጠቅማሉ፤ መፅሐፉ ሲነበብ ሐረጎች ካሉ አይን ይስባል፤ አያሰለጥኑም» በማለት ጠቀሜታቸውን ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ሥዕል 12 ገድሰ ተክለሃይማኖትና ሲኖዶስ መጻሕፍት ላይ ያሉ ሐረጎች

ቁም ፀሐፊዎች ለሥዕላት መሳያ ባዶ ቅጠል ብራና ትተው እንደሚያልፉት ሁሉ ለሐረጎች መሳያም ከየምዕራፍቹ መጀመሪያ ላይ አንድ መስመር ዘለው ነው ዕሑፋቸውን የሚጀምሩት። በዚህ ቦታ ላይም እንደ አምዱ ክፍፍል ባለ ሁለት ወይም ባለ ሶስት ሐረጎችን ይስላሉ። ሐረጎችን እንደ ስዕላት ሁሉ በከሰል እርሳስ ንድፍ ወጥቶላቸው ነው የሚሳሉት። ሠዓሊ መሀሪ ስለዚህ ጉዳይ እንዲህ ይላሉ። «መጀመሪያ እንደ አምዱ አይነት ባለ ሁለት ወይም ባለ ሶስት አልፎ አልፎም ባለ አራት ዓምድ ላለው ብራና እንደ አምዱ ብዛት ሐረጎች ለመሳል ንድፍ እናወጣለን። ከዚያም በጥቁር ቀለም ዙሪያውን ይነቀሳል። ከጥቁር ቀለም ቀጥሎ እንደ አስፈላጊነቱ በተለያዩ ቀለማት ማለትም በቀይ ፣ በቢጫ ፣ በአረንጓዴና በሰማያዊ ይዋባል» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

ሐረጎች ምንጊዜም የሚሳሉት በስተቀኝ ገፅ ላይ ነው። ሐረጎቹ የተለያዩ ቅርፅ ያላቸው ሲሆን አብዛኛውን ጉንጉን ሐረጎች ከአበቦችና ከመላዕክት ስዕል ጋር ይሳላሉ። ሠዓሊ መሀሪ እንደሚሉት የሐረጎቹ ዓላማ ብራናውን ማስዋብና ለንባብ እንዳይሰለጥ ማድረግ በመሆኑ የመላዕክቱንም ሆነ የአበቦችን ቅርፅ መቀያየር እንደሚቻል በመሳል ላይ ባለው የገድለ ተክለሃይማኖት መፅሐፍን ላይ አሳይተኛል።

ሥዕላትንና ሐረጎችን የሚስሉ ሠዓሊያን ብዙ ጊዜ ማንነታቸውን በሥዕሉ መጨረሻ አይፅፉም። ሙሉ የዜተክርስቲያን ግድግዳ ላይ ሥዕላትን የሚስሉ ሰዎች ግን ከቅርብ ኅመታት ወዲህ ስማቸውን መሳፍ ጀምረዋል ያሉት ሠዓሊ መሀሪ ብራና መጻሕፍት ላይ አብዛኛው ሰዓሊ ስሙን አይፅፉም። «ማን እንደሳለው እግዚአብሔር ያውቃል፤ ከዚህ አልፎ ስም መሳፍ እንደ ውዳሴ ከንቱ ነው የሚቆጠረው። በሐይማኖቱ ግን ስማችሁን ዓፋ

አትገፉ የሚል ነገር የለም፤ በሠዓሊው ፍላጎት ነው የሚወሰነው» ብለውኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)።

4.5. የብራና መግለጫ ማዘጋጃ መሣሪያዎችና ቁሳቁስ

የብራና መግለጫን ለማዘጋጀት የተለያዩ መሣሪያዎች ጥቅም ላይ ይውላሉ። መሣሪያዎቹ ለብራና ማውጫነት፣ ለቀለም ማዘጋጃነት፣ ለብዕር መቅረጫነት፣ ለጥራዝና ለድጉስ መስሪያነት እንዲሁም ለሥዕላትና ሐረጎች መሳያነት የሚያገለግሉ መሣሪያዎች ናቸው። ከዚህ ቀጥሎ የእያንዳንዳቸውን ምንነትና አገልግሎት እንመለከታለን።

ሀ/ የብራና ማውጫ መሣሪያዎች

- ጎራስ (ገንቦ)፡- ለቆዳ መዘፍዘፊያ የሚያገለግል ከሸክላ ወይም ከእንጨት የሚሰራ አፈ ሰፊ እንስራ፤
- ካራ (ማፈፊያ) መቃድ፡- ከብረት የሚሰራ ከጫፉ በኩል የተቆለመመ ስለት ያለው በቆዳው ላይ ያለውን የተጣበቀውን ቅርፋሬ ሥጋ ስቅስቆ ለማንሳት የሚያገለግል ቢላ መሠል ዕቃ፤
- ስሚዛ/መስንቆሪያ፡- ቆዳውን በዳር በዳር ለመብሳት (ለመብጣት) ከስር ለመደገፊያነት የሚውል ከእንጨት የሚዘጋጅ ዘንግ፤
- ለበቅ (ጨንገር)፡- በተበሳው ቆዳ ቀዳዳው ውስጥ ወጣ ገባ እየሆነ በመግባት ለመወጠር የሚያስችል ቀጥ ያለ ዘንግ (በግምት 1 ሜትር የሚረዝም)
- መሮ፡- ከብረት የሚሰራ ጠፍጠፍ ብሎ ጫፉ ስለት ያለው ለእንጨት መብሻ የሚያገለግል መሣሪያ፤
- መወጠሪያ እንጨት፡- አራት ማዕዘን እንጨት ሁለቱ ጫፋቸው በመሮ ተቦርቡሮ ሁለቱ አገዳሚ ሆነው ሾለው በመዋደድ ለቆዳ መወጠሪያ የሚያገለግል መገተሪያ፤
- ቃጫ/ ገመድ፡- ከፈረስ ጭራ፣ ከቃጫ፣ ከገመድ መሠል ክሮች በቀጭኑ ተፈትሎ ቆዳውን በመወጠሪያ እንጨቱ ዙሪያ ለመከተር የሚያገለግል፤
- መረመሚያ፡- በቆዳው በኩልም ሆነ በጸገሩ ገጥ ያለውን ግልፋሬ የሥጋ ቅሪት አሸቶ የሚያፀዳ ሻካራ የሆነ የድንጋይ አይነት፤
- መጥረቢያ፡- ከብረት ተሰርቶ የእንጨት እጅታ ያለው ጎበጥ ያለና ከቆዳው ላይ ያለውን ፀጉርና ስግላጥ ለመላጨት የሚያገለግል፤
- ማስመሪያ፡- ብራናውን ከመወጠሪያው እንጨት ላይ ቆርጦ ከማውጣት በፊትና ለዕሑፍ ሥራ መስመር ለማውጣት በሚፈለገው ልክ በወስሬ ምልክት አድርጎ ለማስመሪያነት የሚያገለግል ከብረት ወይም ከእንጨት የሚዘጋጅ ቀጥ ያለ ዘንግ /በግምት 80 ሳንቲ ሜትር/

- ወስፌ :- ከሽቦ ወይም ከቀጭን ብረት የሚዘጋጅ ጫፉ ሹል የሆነ በብራናው ላይ የወገ ምልክት ለማድረግ የሚያገለግል ሹል እቃ፤
- ሲር:- ከብራና ትልታይ የሚዘጋጅ ቀጭን ሲባጎ መሰል የብራና ቅጠሎች ማሰሪያ ገመድ መሠል ነገር፤
- መቀስ:- ብራናውን ከመወጠሪያ እንጨት ላይ ለማላቀቅ እና በሚፈለገው ልክ ከርክም ለማውጣት የሚያስችል ከብረት የሚዘጋጅ መቁረጫ፤
- ጅማት:- ለብራና መጠረዣ የሚያገለግል ከከብቶች እግር ወይም ሽንጥ የሚወጣ ጠንካራ ገመድ መሰል የሥጋ ክፍል፤
- ሎጤ:- ፀጉር ለመላጨት የሚያገለግለው መጥረቢያ ስለቱ ሲደንዝ ለመሳያነት የሚያገለግል ድንጋይ፤
- መድመፅ:- ብራናው ላይ የፅሕፈት ሥራ ከመጀመሩ በፊት ቆዳው ቀለም እንዲቀበል ለማለስለስ የሚረዳ ነጭ የሸክላ ድንጋይ፤

ለ/ የቀለም ማዘጋጃ መሣሪያዎች

- ጣሳ:- የላምባ ጥላቱን ለማጠራቀሚያነት የሚያገለግል ዕቃ፤
- ድስት /ጎድጓዳ ድንጋይ:- የላምባ /ኩራዝ/ ጥላቱን ሐሩሩን ደባልቆ ለማሸት የሚያገለግል ጎድጎድ ያለ እቃ፡፡
- ማማሰያ /ዱላ:- ቀለሙን ለማማሰልና ለማሸት የሚያገለግል ቀጥ ያለ ዘንግ / በገምት 50 ሳንቲ ሜትር/
- የቀለም ቀንድ:- ለጥቁር ወይም ለቀይ ቀለም መያዣ የሚያገለግል ከከብቶች ቀንድ የሚዘጋጅ መሬት ላይ ለመተከል የሚችል ጫፉ ሹል የሆነ ቀንድ፤

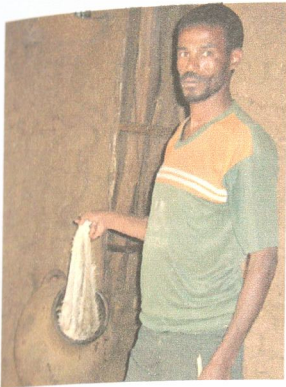
ሐ/ የብዕር መቅረጫ መሣሪያዎች

- ከተር/ምላጭ:- ብዕር ለመቅረፅ ወይም ለመከርከም እንዲሁም ብራናውን ከመወጠሪያ ላይ ለማላቀቅ የሚያስችል፤ ስለት ያለው ከብረት የሚዘጋጅ መሳሪያ፤
- አጥንት:- የተቀረፀውን ብዕር ጫፍ ለመቁረጥ ብዕሩ የሚረገጥበት የከብት አጥንት፤
- መጋዝ:- ሽምብቆ ከመስክ ላይ ለመቁረጥና ለማሳጠር የሚያገለግል መሳሪያ፤

መ/ የመጠረዣና መደጎሻ መሳሪያዎች

- ገቡቴ (ገቡታ):- ከሞንዛ፤ ከኮሶ፤ ከዝግባ ወይም ከቀረሮ እንጨት ተጠርቦ ለመዕረፍ ሽፋን የሚውል ሰፊና ዝርግ እንጨት፤

የብራና መጻሕፍት ማዘጋጃ መሣሪያዎች

ገራስ (ገንዘብ)

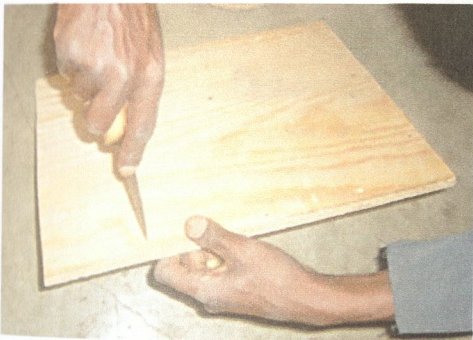
መጥረቢያ

ካራ (ማፈፊያ) መቃድ

ማስመራያ፣ ወስፌ፣ መሳፈቻ

መር

መቀስ

መወጠሪያ እንጨት

ሱጢ

መረመሚያ

መደመፅ

- ጥንቅቅ /የባህር አረብ ቆይታ/- በገበጩ ላይ የሚገኘው ስለ ቆይታ ሲሆን በመድገስ ልዩ ልዩ ጌጥ የሚወጣበት መሸፈኛ፤
- መርገጫ /መሳቢያ/- የባህር አረብ ቆይታ ከገበታው ጋር እንዲጣበቅ በእሳት እየጋለ የሚተኩስ የተለያዩ ቅርፆች ያሉት ብረት፤
- መሳፈቻ:- ድገሱ የሚረገጥበትን መስመር ለማስመር የሚያገለግል እጅታው ላይ አጭር እንጨት ወይም ቀንድ ያለው ሹል መሳሪያ፤
- መስቆሪያ:- ለጥራዝ የተዘጋጁ እስር ብራናዎችን አንድ ላይ ለማያያዝ የሚያገለግል ቀጭን እንጨት
- አፈ-ምሳር:- ባለ እጅታ የሆነ መፍቻ መሰል ከአፋ በኩል ጠፍጠፍ ብሎ ስለት ያለው የሐረግ ጉንጉን ማውጫ መሳሪያ፤
- መጋዝ:- ገበታውን በብራናው ልክ ለማስተካከል የሚያገለግል መሳሪያ፤
- ሞረድ:- ገበታው በብራናው ልክ ከተቆረጠ በኋላ ዳርና ዳርን ለማለስለስ የሚያገለግል የእንጨት መሳሪያ፤
- ማፈፊያ:- የተጠረዘውን ብራና ቁመት ለማስተካከል የሚያገለግል ቢላ ወይም ካራ
- ርዕስ መድገስ:- በገበታው ዙሪያ ላይ በአራት ማዕዘን ልክ የሚጣል ባለድርብ ሐረግ ማውጫ እጅታ ያለው የብረት መሳሪያ፤
- መስቀል መድገስ:- መሀከሉ ላይ ያለውን መስቀል ለመስራት የሚያገለግል መድገስ፤
- የውሀ እናት መድገስ:- የውሃ እናት የሚመስል ቅርፅ ያለው ጥምዝ መድገስ፤
- ጭራ መድገስ:- በማስመሪያ የተሰመሩ ቋሚ መስመሮችን ተከትሎ ባለ ሶስት መስመር ጌጥ የሚያወጣ መድገስ፤
- ዐይን ርግብ:- ሁለት ክበት ያለው የእርግብ ዐይን የሚመስል አራት ማዕዘን ሐረግን ተከትሎ ቅርፅ ለማውጣት የሚያገለግል የእንጨት እጅታ ያለው መሳሪያ፤

ወ/ የሥዕላትና ሐረጎች መሳያ መሳሪያዎች

- ከሰል:- በብራና ላይ ሥዕላትንና ሐረጎችን ከመሳል በፊት ንድፍ ለማውጣት የሚያገለግል ከወይራ ወይም ከቀረር እንጨት በማክሰል የሚዘጋጅ እርሳስ፤
- ብሩሽ:- ከሽምብቆ ከፈረስ ወይም ከአህያ ጋማ ተዘጋጅቶ ዙሪያውን በሰም በማቅለጥ ለመሳያነት የሚያገለግል መሳሪያ፤
- ዕዋ /ብልቃጥ /መበጥበጫ/- ከሽክላ ወይም ከጥላስቲክ ወይም ከቆርቆሮ የተዘጋጀ ቀለማትን በየአይነታቸው ለመበጥበጫ የሚያገለግል ዕቃ ነው።

የቀለም፣ የብዕርና የድጉስ ማዘጋጃ መሣሪያዎች

የሳምባ ፕላት ማጠራቀሚያ ጣሳ

ገበታና ሞረድ

የቀለም ማሻ ደሳና ደስት

ባህረ ስረብ/ዠንዳ

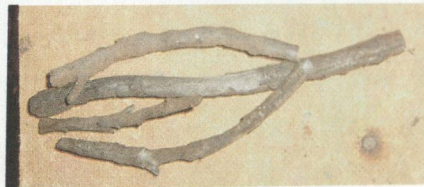

የቀለም ቀንዶች

ፕራ መደጉስ
 ሕይዳ ርገብ
 መሰቀፊ
 ርብስ መደጉስ
 ጦሃ ሕናት

ከተር/ምሳጭ

ከሰሰ

ስፕንት

ብረሽ

5. የብራና መጻሕፍት ባለሙያዎች ማህበራዊ፣ ኢኮኖሚያዊና ሀይማኖታዊ ገጽታዎች

በዚህ ምዕራፍ የብራና መጻሕፍት የሚያዘጋጁ ሰዎች ሙያውን እንዴትና ከማን እንደለመዱ፣ መጻሕፍቱን በማዘጋጀታቸው ስለሚያገኙት ኢኮኖሚያዊ ጠቀሜታ፣ እንዲሁም በማህበረሰቡ ውስጥ ስላላቸው ደረጃና ሀገረሰባዊ እምነት እንመለከታለን።

5.1. የብራና መጻሕፍት ሙያ ለመዳ

የብራና መጻሕፍት ሙያ የሚለመደው በሁለት መንገድ ነው። የመጀመሪያው ከቤተሰብ ሲወርድ ሲዋረድ የመጣ ሙያ ከሆነ ልጆች ይህን ሙያ ከወላጆቻቸው ሲለምዱ ሌላው መልመጃ መንገድ በግል በአካባቢው በዚህ ሙያ ከታወቀ ሰው ዘንድ ሄዶ በመማር ነው። ከዚህ አንጻር በእስቴ የሚኖሩ ባለሙያዎችን የሙያ ለመዳ በተመለከተ ያገኘሁት መረጃ እንደሚያመለክተው ቃለ መጠይቅ ከተደረገላቸው አስራ አንድ የብራና ባለሙያዎች ሰባቱ ሙያውን ከወላጆቻቸውና ከዘመዶቻቸው መውረሳቸውን ሲገልፁ አራቱ ደግሞ ከጎረቤትና ከመምህራን ተምረው በመስራት ላይ መሆናቸውን ነው የገለፁት። ከዚህ ቀጥሎ እያንዳንዱን የለመዳ ሂደት እንመለከታለን።

5.1.1. ከቤተሰብ ወርሶ መስራት

የብራና ስራ የራሱ የሆነ የአስራር ሂደቶችና ቴክኒኮች ያሉት ተግባር ነው። አብዛኛዎቹ የብራና ባለሙያዎች የተዋጣለት የብራና ስራ ለመስራት ጥሬ ዕቃውን ከማዘጋጀት ጀምሮ ተሰርቶ ለአገልግሎት እስከሚውልበት ጊዜ ድረስ ከፍተኛ ጥንቃቄ እንደሚያስፈልገው ሁሉ ጥራት ያለውና የማያስነቅፍ ብራና አዘጋጅቶ ለማቅረብ በሙሉ ልብ ሙያው ካለው ሰው ዘንድ ተጠግቶ መልመድ እንደሚጠበቅበት ያምናሉ። Oring Elliott (1986) በየትኛውም ቦታ ያሉ የእጅ ጥበብ ባለሙያዎች ሙያውን የለመዱበት ሁኔታ ካስለመዳቸው ሰው ጋር ጥበቅ ቅርብነት አለ ሲሉ ሃሳባቸውን ይሰነዝራሉ። ሙያው ከቀደምት አባቶቻቸውና አያቶቻቸው ሲወርድ ሲዋረድ መጥቶ እነሱ ጋር የደረሰው ባለሙያዎችም ሙያቸውን ለልጅ ልጆቻቸው ያካፍላሉ። በሰማይ ሀይማኖታዊ ዋጋ ያስገኛል ብለው ስለሚያምኑም ሲሰሩ ልጆቻቸውን ከስራቸው እንዳይጠፉ በማድረግ ሙያውን እንዲወርሱ ያደርጋሉ።

ከዚህ በማስከተል ብራና በማውጣትና በመጻሕፍት ዝግጅት ሙያ ላይ ከተሰማሩት ግለሰቦች መሀከል ሙያቸውን ከቤተሰቦቻቸው ስለለመዱ ባለሙያዎች እንመለከታለን።

ቁስ እያሱ የኋላ

ቁስ እያሱ የኋላ የተወለዱት መጋቢት 7 ቀን 1949 ዓ.ም እስከ ግንዳ ጠመም ሚካኤል ቤተክርስቲያን አካባቢ ሲሆን በአሁኑ ወቅት ብራና በማውጣት ሥራ ነው የሚተዳደሩት።

ሥዕል 13 ቁስ እያሱ የኋላ ሰነድ ሰነድ አወጣጥ ሲገልፁ

ቁስ እያሱ ብራና ማውጣቱን የለመዱት ከአባታቸው ከቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ የቁም ፅህፈቱን ደግሞ መሪ ጌታ ባየው አባተ ከሚባሉ ሊቅ ነው። አባታቸው በብራና ማውጣት ሥራ የታወቁ በመሆኑ ከልጅነታቸው ጀምሮ እስከ እስራቸው በማለት ነው የለመዱት። «ነገር ግን የዚህን ያህል አስደሳች ገቢ ሳይኖረው ሲቀር አባቴ ወደ ቤተክህነት ትምህርት እንድገባ አጥብቆ ይገፋኝ ስለነበር መሪጌታ ባየው ዘንድ ሄጄ የቅስና ትምህርት እየተማርኩ የቁም ፅሁፍ ሙያን ቀስምሁ፤ መምህራ ካረፉ ጀምሮ ብራና በማውጣት በቋሚነት ቁም ፅህፈት ለሚሰሩ ለነ መሪጌታ ገ/ህይወት፣ ለነ ቁስ ንብረቱ፣ ለነ ቁስ ሀይለየሱስ በመሸጥ ነው የምተዳደረው።» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ቁስ እያሱ መደበኛ ትምህርት ባይማሩም ቤተክህነት ትምህርት የተከታተሉ ሲሆን ዳዊት ቅኔ፣ ድጓ፣ ፆመ ድጓና ዜማ ተምረዋል። ከዚያም የአባታቸውን ሙያ ወርሰው ብራና የማውጣት ሥራን እየሰሩ ይገኛሉ። የአባታቸውን ሙያ ወርሰው መስራት በመቻላቸውም ደስተኛ እንደሆኑ ነው የገለጹት። ከዚህ ሙያ ጎን ለጎንም የእርሻ ሥራ እየሰሩ ይኖራሉ። የሁለት ሴቶችና የአንድ ወንድ ልጅ አባት የሆኑት ቁስ እያሱ «ልጆቼ ላይ ብራና የመስራት ፍላጎት አላይባቸውም እንጂ የእኔ ፍላጎት ይህንን የጥንት አባቶቻችንን ሙያ ተምረው የበለጠ አሳድገው ሀይማኖታችንን እንዲያጮኑ ነው። የዛሬ ልጆች ግን ልባቸው ሁሉ ወደ ዘመናዊ ት/ቤት ነው» በማለት ገልጸውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ብራና በማውጣት የሚገኘው ገቢ አነስተኛ ቢሆንም አባቶቻችን ይዘውት ያቆዩን ሙያ በመሆኑ ሌላ ሥራ ለመስራት ቁስ እያሱ ፍላጎት እንደሌላቸው ነው የሚገልጹት። «በእርግጥ

ከዚህ የሚበልጥ ገቢ ያለው ሌላ ሥራ ሊኖር ይችላል። ነገር ግን ይህኛው ሥራዬ ትሻለኛለች» በማለት ሙያቸውን አክብረው እንደያዙት ገልፀውልኛል። ቁስ እያሱ ብራና በማውጣት የተለያዩ መጻሕፍትን የፃፉ ሲሆን ፀሎተ እጣን፣ የመጋቢት ስንክሳር፣ ተአምረ ማርያም፣ ገድለ ጊዮርጊስ፣ ድርሳነ ሚካኤልና ድርሳነ ገብርኤልን መጻፋቸውን ገልፀዋል።

ዲያቆን ጌታሰው የጎላ

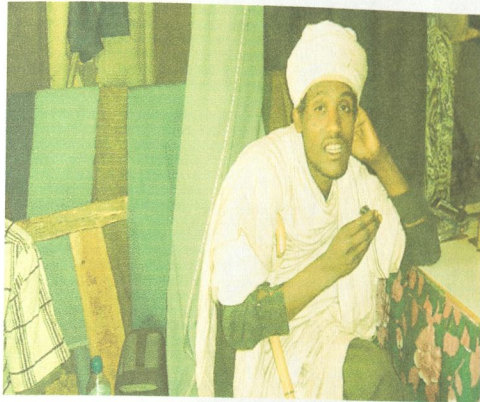

ሥዕል 14 ዲያቆን ጌታ ሰው የጎላ

ዲያቆን ጌታሰው የጎላ የቁስ እያሱ የጎላ ታናሽ ወንድም ነው። የካቲት 2 ቀን 1975 ዓ.ም የተወለደው ዲያቆን ጌታሰው የቤተክህነት ትምህርት ዳዊት፣ዜማ፣ የመ ድን ከተማረ በጎላ ቅኔ ቤት ሊቀጥል ሲል በመታመሙ የተነሳ ቤት ውስጥ መዋል ጀመረ። «ከተሻለኝ በጎላ ወደ ተማሪ ቤት ልሂድ ስል እናቴ ያምሃል አትሄድም ስላለችኝ ቤት ውስጥ እየዋልኩ ከአባቴና ከወንድሜ የብራና ሙያን ለመድሀ፣ ከዚያም አብሬያቸው መስራት ጀመርኩ» ብሏል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዝያ 28፣ 2000)።

ዲያቆን ጌታሰው ባለትዳርና የአንድ ወንድ ልጅ አባት ሲሆን የብራና ሙያን ከለመደ በጎላ ስንክሳርን፣ ልፋፊ ፅድቅን፣ ፀሎተ ፅጣንን ፅፏል። አሁንም የልፋፊ ፅድቅ መፅሐፍ ይዟል። ዲያቆን ጌታሰው ብራና አውጥቶ ብዕር ቀርጾ መጻፍ፣ የሚችል ቢሆንም ቀለም አወጣጥ ላይ ብዙ ስለማይሆንለት ወንድሙና አባቴ ናቸው አውጥተው የሚሰጡት። ዲያቆን ጌታሰው ከቤተሰቦቹ የወረሰው አውቀቱን ብቻ ሳይሆን የብራና ማውጫ መሳሪያዎችንም ጭምር ነው። በአሁኑ ወቅት እየተጠቀመባቸው ያሉት መሳሪያዎችን የሰጡት አባቱ ናቸው።

ቁስ ቸርነት ባይለዩኝ

ሥዕል 15 ቁስ ቸርነት ባይለዩኝ

ቁስ ቸርነት ባይለዩኝ ሙያውን ከቤተሰባቸው ተምረው ያገኙት ሰው ናቸው። እስቴ ተወልደው ያደጉት ቁስ ቸርነት ዳዊት የተማሩ ሲሆን ቅኔ ሞካክረዋል። «ቤተሰቦቼ ገበሬዎች ቢሆኑም አጎቴ ቁስ ስለሆነ የብራና ስራ ይሰራ ነበር። ውሎዬ ከከብት ጋር ቢሆንም አልፎ አልፎ ብራና ሲያወጣ በመመልከትና በመማር፣ ሙያውን ለመድሀ እስከ ዛሬ ድረስ ድርሳን ገብርኤልን፣ ዜማ ዮሐንስን፣ ፀሎተ እጣንንና ወንጌለ ዮሐንስን ዕፌያለሁ» (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 2፣ 2000)።

እማሆይ መለሰች ምትኬ

ሥዕል 16 እማሆይ መለሰች ምትኬ ሰበሰቡ ሰበሰቡ ሰበሰቡ ሰበሰቡ ሰበሰቡ

በ1928 ዓ.ም እስቴ ልጄ መስቀል ቀበሌ መወለዳቸውን የሚገልፁት እማሆይ መለሰች ምትኬ የቀለም ማውጣት ሙያ ከባለቤታቸው ከቀኝ ጌታ ምስጋናው ቦጋለ ነው የወረሱት። ባለቤታቸው በብራና ሙያ የታወቁ ስለነበሩ ቀለም በማውጣት ያገኟቸው ነበር። ባለቤታቸው ከሞቱ በኋላ ለልጃቸው ለመሪ ጌታ ገ/ህይወት ምስጋናው ቀለም በማውጣት ይረዷቸዋል። «ባለቤቴ ብዙ ጊዜውን የሚያጠፋው ብራና በማውጣትና በመፃፍ ነበር። በእመት አንድ

ሁለትም መፅሐፍ ይፅፍ እንደሆነ ወይ በሶስት ወር በስድስት ወር ውስጥ ጥሩ ቀለም አዘጋጅለታለሁ» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)። እማሆይ መለሰች ከባለቤታቸው የወረሱትን የቀለም አወጣጥ እውቀት በአሁኑ ወቅት ለልጃቸው አስተላልፈዋል።

መሪያታ ገ/ህይወት ምስጋናው

ሥዕል 17 መሪያታ ገ/ህይወት ምስጋናው ስክጥኒው ሰሰ ደጉስ ሲገልፁ

ጥቅምት 6 ቀን 1951 ዓ.ም እስቴ ግንዳ ጠመም ሚካኤል ልጫ መስቀል ቀበሌ የተወለዱት መሪያታ ገ/ህይወት ምስጋናው የብራና ሥራ ሙያን የለመዱት ከቤተሰባቸው እንደሆነ ይናገራሉ። «የለመድኩት አባቴና አጎቴ ባለሙያዎች ስለሆኑ ሲሰሩ እየተመለከትኩ ነው። አባቴ የታወቀ የብራና ባለሙያ ስለነበር እስከ 71 ዓመቱ ድረስ ይፅፍ ነበር። ብራና ማውጣቱን ከአባቴ ከለመድሁ በኋላ የቁም ፅሁፍን ቅኔ ቤት ሳለሁ በ16 ዓመቴ ነው የተማርሁት። ቅኔ ቤት እየተማርሁ ቤት ስመጣ የቀለም አጣጣልን ከአባቴ ተማርሁ። ለትምህርቴ እንዲያግዝኝ ልፋፈ ፅድቅ (አንገት ላይ መነኩሴዎች የሚያስሩትን ክታብ) እየፃፍኩ 3 ብር በመሸጥ አቡጀዲ ገዝቼ እለብስ ነበር» በማለት ገልፀውልኛል(ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

መሪያታ ከፍ እያሉ ሲመጡ ቀለም አወጣጥን ከእናታቸው ከእማሆይ መለሰች ምትኬ በመቅሰም የተለያዩ መፃሕፍትን ፅፈው ሸጠዋል። ከፃፏቸው መፃሕፍት መካከል ስንክሳር (የመጋቢትና የመስከረም) ቅዳሴ፣ ተአምረ ማርያም፣ ተአምረ እየሱስ፣ ገድለ ጊዮርጊስና ዳዊት ይጠቀሳሉ። አሁንም በ16 ዓመታቸው የጀመሩትን ሙያ ይዘው እየተዳደሩበት ይገኛሉ።

ቁስ ንብረቱ ቦጋለ

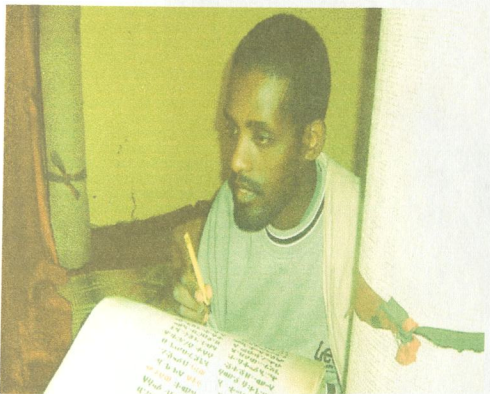
ግንዳ ጠመም ሚካኤል ቤተክርስቲያን አካባቢ በ1960 ዓ.ም የተወለዱት ቁስ ንብረቱ ቦጋለም የብራና ሥራ ሙያን የለመዱት ከአጎታቸው ነው። «አጎቴ ብራና አውጥተው

ሥዕል 18 ቁስ ንብረቱ ቦጋስ

በመፃፍ ይተዳደሩ ስለነበር እሳቸው ጋር በመዋል ነው የለመድኩት። ከፍ እያልኩ ስመጣ የቤተክህነት ትምህርት በመማር አባ ገ/መድህን የሚባሉ ሊቅ ጋር ሄጄ ፊደል ከቆጠርኩ በኋላ ዳዊት ተማርኩ። ከዚያም ቅኔ ቤት ገብቼ ቅኔን፣ ያመ ድጓንና ዜና ተምራለሁ። ሰዓታትም ተምራለሁ። በአሁኑ ወቅትም የብራና ሙያ እየሰራሁ በትርፍ ጊዜዬ ቤተክርስቲያንን በቅዳሴ አገለግላለሁ» (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)። ቁስ ንብረቱ ብራና አውጥተው ፅፈው፣ ጠርዘውና ደገሰው የተለያዩ መፃሕፍትን አዘጋጅተዋል። ከነዚህም መካከል ተአምረ ማርያም፣ ስንክሳር፣ ዜና ዮሐንስ፣ ዜና ስላሴ፣ ገድለ ሊባኖስ ይጠቀሳሉ።

ቀሲስ ሀይለ እየሱስ ይሰማው

ሥዕል 19 ቀሲስ ሀይለ እየሱስ ይሰማው

ደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ ግንዳ ጠመም ዘገቦ ሚካኤል ቤተክርስቲያን አቅራቢያ በ1964 ዓ.ም የተወለዱት ቀሲስ ሀይለ እየሱስ ይሰማው የብራና ማውጣት ሙያን ከአባታቸው የቁም ፅህፈት ሙያን ደግሞ መሪ ጌታ በለው ከሚባሉ መምህር ዘንድ መቅሰማቸውን ይናገራሉ። «አባቴ ብራና ያወጣ ስለነበር ከስር ከስሩ እያልኩ ቀሰምሁ። ከፍ ስል ደግሞ የቤተክህነት ትምህርት እንደማር ነፍሳቸውን ይማረውና መሪጌታ በለው ጋር ሰደደኝ።

እዚያም ዳዊት ቅስናንና ቅኔን ተምራያለሁ። ከ1980 ዓ.ም ወዲህም ራሴን ችዬ እየሰራሁ እገኛለሁ» (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ቀሲስ ሀይለየሱስ ስንክሳርን፣ ድርሳን ሚካኤልን፣ ወንጌልን፣ ገድለ ሀዋርያንት አክሲማርኅን፣ ህማማተ መስቀልን፣ ገድለ ተክለሐይማኖትን መፃፋቸውን ይናገራሉ።

ከጥንት አባቶች ሲወርድ ሲዋረድ የመጣው የብራና ማውጣት ሙያ በአሁኑ ዘመን እንደበራቱ ከአባት ወደ ልጅ ወይም ከእናት ወደ ልጅ የመተላለፉ ጉዳይ ችግር እየገጠመው ይመስላል። ቁስ እያሱ የጊላ እንደሚሉት «ልጆች ለአባቶች ጥበብ ብዙ ትኩረት አይሰጡም። ያለ ፍላጎታቸው ደግሞ ልናስተምራቸው አንችልም።» ይላሉ (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

5.1.2. በግል ተምሮ መስራት

በቤተሰባቸው ውስጥ ብራና የማውጣትና የመፃፍ ሙያ የሌላቸው ግለሰቦች አውቀቱ ያላቸው ስዎች ዘንድ በመሄድ የሚማሩበት ሁኔታ አለ። ትምህርቱ በመደበኛነት የሚለጥ ባይሆንም ባለሙያዎቹ ጋር አብሮ በመዋልና የሚሰሩትን በመመልከት የሚቀሰም ነው።

አቶ ቸሬ ኑርልኝ

ሥዕል 20 አቶ ቸሬ ኑርልኝ

አቶ ቸሬ ኑርልኝ እስክቴ ውስጥ ነው ተወልደው ያደጉት። አባታቸው የቤተክህነት ሰው ቢሆኑም ልጃቸው ወደ ብራና ሙያ እንዲገቡ አይፈልጉም ነበር። ዘመናዊ ትምህርት ተምረው የአካባቢው ሽንጎ ፀሀፊ እንዲሆኑ ነበር ፍላጎታቸው። ለብራና ሙያ ፍቅር ስለነበራቸው ግን ግንዳ ጠመም ሚካኤል ቤተክርስቲያን የሚያስተምሩ መሪ ጌታ ፍሬሰንበት ገሠሠ ዘንድ ተመላልሰው ሙያውን ተምረዋል። ገቢው ለመተዳደሪያ ያህል እንኳን እያጠረ መምጣት እስከሚጀምር ጊዜ ድረስ የተለያዩ መፃሕፍት ስንክሳርን፣ ፀሎተ እጣንን፣ ተአምረ ማርያምን በግልና በቡድን በመፃፍ ባህርዳርና ላለባላ ወሰደው ሸጠዋል።

ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ

ሥዕል 21 ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ

ለልጆቻቸው ለቁስ እያሱና ለዲያቆን ጌታሰው የብራና ሙያ እውቀታቸውን ያስለመዱት ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ እሳቸው ሙያውን የለመዱት አለቃ ይትባረክ ህሩይ ከሚባሉ በእስቴ ከታወቁ የብራና ባለሙያ ዘንድ ነው። ከ1941 ዓ.ም ጀምሮ ብራና በማውጣት ቀለም በማዘጋጀትና በመፃፍ እንዲሁም ጠርዞ በመደገስ ሥራ ላይ የቆዩት ቀኝ ጌታ የኋላ ለአንድ ዓመት ያህል ታመው ሥራውን ከማቋረጣቸው በቀር እስከ ዛሬ ድረስ ስራውን እንደሚሰሩ ይናገራሉ። «አለቃ ይትባረክ ልጫ መስቀል የታወቁ መምህር ነበሩ። እኔን ብቻ ሳይሆን የአካባቢውን ፀሐፊዎች ሁሉ ያስተማሩ ናቸው። በወቅቱ በ1941 ዓ.ም ከነመሪጌታ ድረስልኝና ከነ መሪጌታ አሰፋ ጋር እየተመላለስን ነው የተማርነው» (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ቀኝ ጌታ የኋላ 10 ያህል ስንክሳርን፣ 2 ግብረ ህማማትን፣ 1 ሀይማኖተ አበውን ሶስት ድርሳን ሚካኤልን ሁለት ግንዛት፣ ሁለት ቅዳሴን ፅፈዋል። ቀኝ ጌታ ከብራና ሙያው ሌላ የቤተክህነት ትምህርት ተከታትለዋል። ዘመናዊ ትምህርት ባይማሩም ዜማን ውዳሴ ማርያምን ተምረው ያስተምሩ ነበር። ቅኔ ጎጃም ዲማ ጊዮርጊስ ሄደው ተምረዋል። መልክ ማርያም መልካ እየሱስን መልካ ጊዮርጊስን በቃላቸው አሁንም ድረስ ይወጣሉ።

ብራና ማውጣትን ማንም ሰው ከቤተሰቡ ተመልክቶ ሊለምደው ይችላል የሚሉት ቀኝ ጌታ የኋላ የፅሕፈት ሙያ ግን በትምህርት እንጂ እንዲሁ አይገኝም ይላሉ «ስለ ፅሕፈት ሙያ እውቀት የሌለው ሰው በልምድ ተነስቼ ልፃፍ ቢል ፈፅሞ አይሳካለትም። ስለ ፊደሎች አጣጣል፣ ስለ ብዕሩ አቀራረፅና ስለ መፃሕፍቱ አይነት ማወቅ ያስፈልጋል። ይህ የሚገኘው ደግሞ በትጋትና በትምህርት ብቻ ነው። በእርግጥ ሙያውን ቤተሰቡ ውስጥ ያገኘ ሰው ሁሉንም ለመቅሰም ይቀለዋል» ይላሉ (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

እንደበጩ አይሁን እንጂ ቀኝ ጌታ የኋላ አሁንም የተለያዩ መጻሕፍትን ይፅፋሉ። ሙያውን ለልጆቻቸው በማስተላለፋቸውም ደስተኛ ናቸው። ሌሎች የአካባቢው ልጆች ግን ሙያውን ለመልመድም ሆነ ለመማር ፍላጎት እንደሌላቸው የሚገልፁት ቀኝ ጌታ የኋላ «የልጅ ልጆቼ ሳይቀሩ መንግስት ወደ ተማሪ ቤት ካላካችሁ እያላቸው ቤት ውስጥ የሚውል ልጅ የለም። ለመማር ፍላጎት የሌለውን እንዴት ማስተማር ይቻላል? በእኛ ጊዜ የሚያስተምረንን መምህር እግር አጥበን፣ ውሀ ቀድተን ነበር የምንማረው» በማለት የብራና ጥበብን በተመለከተ በትውልዱ መሀከል ያለውን ክፍተት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ሊቀ ጠበብት ታዬ ያሁኑ

ሥዕል 22 ሊቀ ጠበብት ታዬ ያሁኑ

ሊቀጠበብት ታዬ ያሁኑ የቤተክርስቲያንና የብራና ሥዕሎችንና ሐረጎችን ለ45 ዓመታት ሲስሉ የኖሩ ሰው ናቸው። በአሁኑ ወቅት በሳምባ ምች ህመም ሳቢያ መሳል ቢያቆሙም 35 ያህል አብያተ ክርስቲያናትን በስዕል አስጊጠዋል። ቁጥራቸውን በውል የማያስታውሷቸው የብራና መጻሕፍት ላይም ሥዕላትንና ሐረጎችን ስለዋል። ሊቀ ጠበብት የሥዕል ሙያን የለመዱት ከቤተሰብ አይደለም። «ከወላጆቼ መካከል የሥዕል እውቀት ያለው ሰው አልነበረም። ነገር ግን ከልጅነቴ ጀምሮ ዝንባሌው ስለነበረኝ አለቃ ታዬ የሚባሉ ሠዓሊ ዘንድ እየተደበቅሁ ሄጄ ውዬ እመጣ ነበር። አለቃ ታዬ ወደቤትህ ሂድ ሲሉኝም በማላውቀው ስሜት እሺ አልላቸውም ነበር። እሳቸውም ይህንን ስለሚያውቁ በጥሩ ሁኔታ እውቀቱን አስጨበጡኝ» (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4 ፣ 2000)።

ሊቀ ጠበብት ከአለቃ ታዬ የቀሰሙትን የሥዕል ሙያ ለልጃቸው ብቻ ሳይሆን ለሌሎችም ሰዎች አካፍለዋል። ሁለቱ ልጆቻቸው በአሁኑ ወቅት በብራና ላይ ሥዕሎች በመሳል ለቱሪስቶች ይሸጣሉ።

ሠዓሊ መሀሪ ሙሉ-ዓለም

ሥዕል 23 ሠዓሊ መሀሪ ሙሉ-ዓለም ሰክፕኒው ሰስ ሥዕላትና ሐረጎች ሲገልጹ

የ38 ዓመቱ ሠዓሊ መሀሪ ሙሉ-ዓለም የሥዕል ሙያን የተማሩት ከሊቀ ጠበብት ታዩ ያሁኑ ነው። «ከቤተሰቦቼ መካከል የሥዕል ሙያ ያለው ሰው የለም። ልጅ ሆኜ ለማስቀደስ ወደ ቤተክርስቲያን መቅደስ ውስጥ ገብቼ በእርሳስ የመላዕክቱን ሥዕላት ለመሳል እሞክር ነበር» ይላል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4፣ 2000)። ሠዓሊ መሀሪ መደበኛ ትምህርት እስከ 12ኛ ክፍል ካጠናቀቁ በኋላ ዳዊትና ድቁናን ተምረው ሊቀጠበብት ታዩ ጋር በመሄድ የሥዕል ሙያን ተምረዋል። ብዙ ጊዜ አብረው አልፎ አልፎም በግላቸው የቤተክርስቲያን ስዕሎችንና የብራና መጻሕፍት ላይ ሥዕሎችን ስለዋል። ከሳሊቸው የብራና መፅሐፍት መካከል አርባአቱ ወንጌላት፣ የጳውሎስ መልዕክታት፣ ገድለ ተክለ ሃይማኖት፣ ተአምረ ማርያም፣ ተአምረ ኢየሱስና ዳዊት ይጠቀሳሉ።

5.2. የብራና መጻሕፍት ሥራ የሚያስገኘው ገቢ

የብራና መፅሀፍ ከቆዳ ዝግጅት ጀምሮ እስከ መጨረሻው የሥዕላትና የሐረጎች ሥራ ድረስ በተለያዩ ሰዎች የሚሰራ ነው። አብዛኛውን ሥራ ራሳቸው የሚሰሩ ሰዎች ቢኖሩም ስዕላትንና ሐረጎችን እንዲሁም ድጉስን በሌሎች ባለሙያዎች ማሰራት የተለመደ ነው። ከዚህ አንጻር ብራና በማውጣት፣ በመጻፍ፣ በመጠረዝና በመደጎስ፣ እንዲሁም ሥዕላትን በመሳል ሙያ ውስጥ ያሉ ባለሙያዎች የሚያገኙት ገቢ ምን ያህል ነው? የሚለውን ከዚህ በታች እንመለከታለን።

5.2.1. ብራና በማውጣትና በመጻፍ

ብራና በማውጣት ሥራ ላይ የተሠማሩ ባለሙያዎች ገቢ የሚያገኙት ከሁለት ምንጭ ነው። የመጀመሪያው ሙሉ የብራና መጻሕፍት ሥራውን ሠርተው መፅሐፉን በመሸጥ ሲሆን ሌላው ብራና በማውጣት ብቻ ለቁም ፀሐፊዎች ቅጠል ብራናውን በመሸጥ ነው። ቁስ እያሱ የኋላ ቀደም ሲል ብራና አውጥተው መፅሐፉን አዘጋጅተው ይሸጡ የነበረ

ሲሆን አሁን አሁን ግን ብራና በማውጣት ሥራ ላይ ብቻ ተወስነው ለቁም ፀሐፊዎች ብቻ ብራናን ይሸጣሉ። «መዕሐፍ አዘጋጅቼ ለገበያ በማቀርብበት ወቅት የድካሜን ያህል ዋጋ ባላገኝም ገቢ ነበረኝ። ለምሳሌ 8 ያህል የፍየል ብራና የፈጅብኝን ፀሎተ እጣን መዕሐፍ ደብረ ሊባኖስ ወስጄ 500 ብር ሸጫለሁ። 40 የፍየል ቆዳ የፈጅብኝን የመጋቢት ስንክሳርንም በ300 ብር ወረት (ወጪ) አዘጋጅቼ አክሱም ወስጄ 1600 ብር ሸጫለሁ» በማለት ቀደም ሲል የነበረውን የገበያ ሁኔታ ገልፀዋል(ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

የብራና መዕሀፍን አዘጋጅቶ የማጠናቀቂያ ጊዜ እንደ መዕሐፉ አይነት ይለያያል። ብዙዎቹ ትላልቅ መጻሕፍት እስከ መንፈቅ ጊዜ እንደሚፈጅ ቁስ እያሉ ይናገራሉ። በዓመት አንድና ሁለት መጻሕፍት ብቻ አዘጋጅተው እሱም ላይሸጥ ይችላል። በመሆኑም በዚህ ሥራ ብቻ ለመተዳደር እየከበዳቸው እንደሆነ ገልፀውልኛል። ቁስ እያሉ ብራና አውጥቶ መዕሐፍ አዘጋጅቶ መሸጥ ከሚወስደው ጊዜ፣ ከሚፈጅው ጉልበትና ከሚያስገኘው ገቢ ጋር ሲያነጻፅሩት ብራና አውጥቶ ለሚፈልግ ቁም ፀሐፊ ማቅረብ የተሻለ መሆኑን በመገንዘብ ወደዚህኛው ሥራ ገብተዋል። ቅጠል ብራና አውጥተው እንዲሸጡላቸው የሚፈልጉ ሰዎች ሲጠይቋቸው ያቀርቡላቸዋል። በአሁኑ ወቅት ደብረ ሊባኖስ ያሉ የቁም ፀሐፊዎች ብራና ቅጠሎችን የሚወስዱት ከቁስ እያሉ ነው።

የፍየል ቆዳ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተወደደ በመምጣቱ በብራና ማውጣት ሥራ ላይ ተፅዕኖ መፍጠሩን የሚናገሩት ቁስ እያሉ አንድ የፍየል ቆዳ ከ15 - 20 ብር ገዝተው የሚያወጡት ሁለት ቅጠል ብራና ነው (አራት ገጽ ማለት ነው) እያንዳንዱን ቅጠል በ16 ብር እንደሚሸጡት ገልፀውልኛል። ቁስ እያሉ ቀኑ ፀሀያማ ከሆነ በቀን ከ3 እስከ 4 ያህል የፍየል ቆዳ ፍቀው ሊያዘጋጁ ይችላሉ።

ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳ ቀደም ሲል የተለያዩ መጻሕፍት ዕፈው ወደ አክሱም በመውሰድ ይሸጡ ነበር። «የእኔን ብቻ ሳይሆን የ10 አለቃ ይትባረክንም አክሱም ዕዮን ማርያም ወስጄ እሸጥ ነበር። መጻሕፍቱን ለመሸጥ በዓመት ሁለት ጊዜ ያህል አንዴ ለህዳር ማርያም ሌላ ጊዜ ደግሞ ለሆሳዕና ማርያም ሄጄ ከኤርትራ ለሚመጡ ነጋዴዎች እሸጣለሁ። ነጋዴዎቹ ከአንድ ሺህ እስከ ሶስት ሺህ ብር አንድ መዕሐፍ ይገዙን ነበር። አሁን መንገዱ ሁሉ ተዘጋና ጠማችንን ነን» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ቀኝ ጌታ የኋላ ከጥቂት ዓመታት ወዲህ በመታመማቸው ሳቢያ ብራና ማውጣቱን ትተው የዕሕራት ሥራን ብቻ ነው የሚሰሩት። ሌላውን ሥራ ልጅቻቸው ያግዟቸዋል። መሬት ስላላቸውም እያሳረሱ ይካፈላሉ። አክሱም ወስደው ለፈረንጆችና ለኤርትራውያን ይሸጡ በነበረበት ወቅት የብራና መዕሐፍ ገበያ ጥሩ ስለነበር ቀን ቀን ብቻ ሳይሆን ማታ ማታም በኩራዝ ይሰሩ ነበር። በአሁኑ ወቅት የፍየል ቆዳ በመወደዱ ኑሮን በዚህ ሙያ ለመምራት

መሞከር አስቸጋሪ መሆኑን ገልፀዋል።

አቶ ቸሬ ኑርልኝ ቀደም ሲል ብራና አውጥቶ መፅሐፍ በማዘጋጀት ነበር የሚተዳደሩት። «ሰከራ 10 ዓመት በሬት አንድ ስንክሳር በ300 ብር ወረት አዘጋጅቼ ባህርዳርና አክሱም ወስጄ 1500 ሸጫለሁ» የሚሉት አቶ ቸሬ ከጥቂት ዓመታት ወዲህ ገበያው እየቀዘቀዘ በመምጣቱ ሙያውን ወደ ልብስ ስፌት ሙያ መቀየራቸውን ይናገራሉ። «የብራና መሳሪያት ሥራ ከቤት ውስጥ የሚያስወጣ አይደለም። ቀኑን ሙሉ ቤት ውስጥ ሆነን ነው የሚመሸው። ከሰው ጋርም የሚያገናኝ ሙያ አይደለም። እንደዚያም ሆኖ አንድ መፅሐፍን ለማጠናቀቅ እስከ 6 ወር ድረስ ጊዜ ይፈጃል። መንፈቅ ዓመት የተደከመበት ሥራ ሲሸጥ ያን ያህል አመርቂ አይሆንም። በመሆኑም ስድስት ወር ሙሉ ወጪ እያወጡ በሚገኘው ገቢ ኑሮን መምራት ስለሚያስቸግር በየዕለቱ ገቢ ወደሚገኝበት ሙያ ልገባ ችያለሁ። የሚሰራ መፅሐፍ ሳገኝ ግን እሰራለሁ» በማለት ሙያው ለነሯቸው መተዳደሪያ ሊሆን አለመቻሉን ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30፣ 2000)።

ቁስ ቸርነት ባይለዩኝም የድካማቸውን ያህል ገቢ ማግኘት ባለመቻላቸው ከብራና ሥራው ጎን ለጎን የተለያዩ ሰዎችን መሬት በማረስ ምርት እንደሚካፈሉ ይገልጻሉ። «ቀደም ሲል አባቶቻችን በዚህ ሙያ ብቻ መተዳደር ይቻል እንደነበር ይነግሩናል። አሁን ግን በዚህ ብቻ ለመኖር ያስቸግራል። በተለይ የመሬት ጥበት ስላለ መሬት ይዞ እያረሱ እንኳን ቤተሰብን ለማስተዳደር ይከብዳል። መንፈቅ የፈጀብኝን ከመጋቢት እስከ መስከረም ያለውን ስንክሳር ከአስር ዓመት በሬት የሸጥኩት 1200 ብር ብቻ ነው። ለመፅሐፍ 30 የፍየል ቆዳ ተጠቅሜያለሁ። ድካሜን ሳልቆጥር ትርፌ 500 ብር ገደማ ነው» (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 2፣ 2000)።

የብራና መሳሪያት ሽያጭ ቀደም ካለው ዓመታት ጋር ሲነፃፀር ከፍተኛ ለውጥ እንዳለው የሚናገሩት ባለትዳርና የ4 ልጆች አባት የሆኑት መሪ ጌታ ገ/ሀይወት የኑሮ ውድነቱ ግን የምናገኘውን ገንዘብ እንዳንጠቀምበት እያደረገን ነው ይላሉ። «ቀደም ሲል አባቶቻችን አንድ ተአምረ ማርያም አዘጋጅተው በ300 ብር ይሸጡ ነበር። በወቅቱ በ10 ብር የዓመት ቀለባቸውን ይሸምቱ ነበር። ዛሬ ግን አንድ ተአምረ ማርያም 20 እና 30 ሺህ ብር ነው የሚሸጠው። ለመፅሐፍ ማዘጋጃ ራሱ ከ120 በላይ የፍየል ቆዳ ወጪ ይደረጋል። ታዲያ ትርፍ 10 ሺህ ብር ቢሆን ነው። 10 ሺህ ብር ግን ለልጆች የዓመት ልብስና ቀለብ ተገዝቶ እንዴት መኖር ይቻላል?» በማለት በሙያው ላይ የተጋረጠውን ፈተና ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2፣ 2000)።

መሪ ጌታ ብራና ከማውጣት ጀምሮ ሙያው ቢኖራቸውም ጊዜ ለመቆጠብና በዓመት ሁለት ያህል መፅሐፍ ፅፈው ለመጨረስ ሲሉ የብራና ቆዳን ከሚያዘጋጅ ሰው ነው

የሚገዙት። ብራናውን የሚገዙት ለባለሙያው የእጁን ክፍለው ነው። ቆዳውን በ20 ብር ሲገዙ ከነማስጫኛውና ከነትራንስፖርቱ እስከ 22 ብር ይደርሳል። ለባለሙያው ደግሞ ለአንድ ፍየል ለእጁ 8 ብር ይከፍላሉ።

ቁስ ንብረቱ ቦጋላ የብራና ሙያ የሚያስገኘው ገቢ እስከዚህም የሚያወላዳ እንዳልሆነ ነው የሚገልጹት። በአሁኑ ወቅት እየፃፉ ያሉት መፅሐፍ ተአምረ ማርያም ነው። የጀመሩት በየካቲት ወር 1999 ዓ.ም ነው። መፅሐፉ 800 ገፅ ያለው ሲሆን አሁን 694 ገፅ ላይ ደርሶታል። መፅሐፉ በጣም ትልቅ በመሆኑ እስከ 130 ያህል የፍየል ቆዳ እንደሚፈጅ ገምተዋል። መፅሐፉ ሲጠናቀቅ 30 ሺህ ብር ይሸጣል ብለው ተስፋ አድርገዋል። ወጪው ግን ከወዲሁ ወደ 15 ሺህ ብር እየናረ እንደሆነ ይናገራሉ።

ቁስ ንብረቱም በዚህ ሙያ ብቻ ተማምኖ ኑሮን መምራት እንደሚያስቸግር ነው የሚገልፁት «ሥራው የግድ መፅሐፍ የሚያፅፍን ሰው ብቻ ተማምነን እንድንኖር ነው ያደረገን። ማፃፍ የሚፈልግ ሰው ሲመጣና ስንስማማ ብቻ ነው ስራውን በአንድ ልብ መስራት የምንችለው። አለበለዚያ በራሳችን ወጪ እንሰራና እንሸጥ ብንል ዓመት ሙሉ ለፍተን ላይሸጥ ይችላል። ድካሙን የማያውቅ ሰውም ባልነው ዋጋ ሊገዛን አይችልም» (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ባለትዳርና የአንዲት ሴት ልጅ አባት የሆኑ ቀሲስ ሀይለየሱስ አስቀድመው ገንዘብ ከፍለው የሚያፅፉ ሰዎች ከቅርብ ጊዜ ወዲህ እየመጡ እንደሆነ ገልፀው ገቢው ግን ያለ ሌላ ተደራቢ ሥራ ሊሰራ የሚችል እንዳልሆነ ነው የሚያምኑት፤

ቀደም ሲል በራሴ ወጪ ያዘጋጀኋቸውን መጻሕፍት ሸጬ ጥቂት ገቢ አግኝቼበታለሁ። አሁን ግን ማፃፍ የፈለጉ ሰዎች ወጪውን ችለውኝ ነው የምፅፈው፤ ያም ሆኖ ከወር ወር ከዚህ ከቤት ስለማልወጣ ሌላ ስራ ሰርቼ ኑሮዬን መደጎም አልቻልኩም። በመሆኑም የሚታረስ መሬት ስላለኝ የአሁኑ ባል አርሶ ከሚያገኘው ገቢ እኩል እኩል እንካፈላለን። 30 ኩንታል ቢያገኝ 15 ኩንታል ይሰጠኛል። የዓመት ቀለቤን ችዬ ሥራዬን እሰራለሁ ማለት ነው (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ባለሙያዎቹ ሌላም ስጋት አላቸው። አንድ መፅሐፍ ለማዘጋጀት የሚፈጀውን ገንዘብና ጊዜ ከግምት በማስገባት ተጠቃሚ ለመሆን ዋጋቸውን ከፍ ቢያደርጉ እንኳ የሚገዛቸው አያገኙም። ይባስ ብሎ የጠፉ የጥንት መጻሕፍትን እንኳ በብራና በመገልበጥ ዓመት ሙሉ ከፃፉ በኋላ አንድ ሀብታም አንዱን ቅጅ ገዝቶ ከተማ ወስዶ በማሳተም በርካሽ ዋጋ እንደሚያሰራጨው ባለሙያዎቹ ይናገራሉ። በዚህ የተነሳ ሙያውን ተማምኖ ኑሮን

በዚህ ሥራ ለመምራት በማስቸገሩ መሬት ያላቸው መሬታቸውን እያሳረሰ ነው ኑሯቸውን የሚደገሙት።

ባለሙያዎቹ በአሁኑ ወቅት ያለው የብራና መግለጫት ሥራ አትራፊ እንዳልሆነ ነው የገለፁት። ታዲያ ለምን ይሰሩታል? የሚል ጥያቄ ያስነሳል። ቁስ እያሱ የኋላ የብራና መግለጫት ሥራ ገቢው አመርቂ ባይሆንም የአባቶቻችን ጥበብና ቅርስ በመሆኑ የግድ እኛ ልጆቻቸው መስራት አለብን ብለው ነው የሚያምኑት። «እግዚአብሔር ገድልህን የጻፈውም፣ የጻፈውም፣ የሰማውም፣ ያነበበውም፣ የተረጎመውም እስከ ገትኛ ትውልድ ድረስ እምርልሃለሁ ብሎ ለጻድቃንና ለሰማዕታት ቃል ኪዳን የገባ በመሆኑ እኛም በሰማያዊው ዓለም ዕድቅ እናገኝበታለን፤ እንጀራችንን እንበላበታለን ብለን ነው የምንሠራው። እግዚአብሔር የሰጠውን ቃል ኪዳን ስለማያጥፍ በሰማይ ክብር እንደምናገኝ ተስፋ አለን። በምድርም ገሮሮአችንን መዝጊያ ይሰጠናል። እስካሁንም አላጣንም» በማለት የአምላክን ቃል ተስፋ አድርገው እንደሚሰሩ ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28፣ 2000)።

ቀኝ ጌታ የኋላ የብራና መፅሐፍ ሥራ ገቢ አነስተኛ ቢሆንም ሙያው በዚህ ሳቢያ እየጠፋ ይሄዳል የሚል እምነት የላቸውም። የሀይማኖት ጉዳይ በመሆኑ ሙያው አይጠፋም፤ የሀገር ቅርስ ነው። የአባቶቻቸውን ቅርስ የሚጠብቁ ልባም ልጆችን እግዚአብሔር ያስነሳል ብለው ነው የሚያምኑት።

ዲያቆን ጌታሰው የኋላም የብራና ሙያ ፈፅሞ ይጠፋል ብሎ አያምንም። የብራና ሙያ ከኢትዮጵያ ሊጠፋ አይችልም። «ብራና ጠፋ ማለት ሀይማኖታችን ጠፍታለች ማለት ነው ብለው ነው ያስተማሩን፤ ስለዚህ ስራው ደከመ ፈዘዘ ብላችሁ አታቁሙት፤ ዝም ብላችሁ ሥራ ስላሉን ተመልሶ ይነሳል» በማለት ያለውን ተስፋ ገልጾልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 30 ፣ 2000)።

5.2.2. በመጠረዝና በመደጎስ

አብዛኛውን ጊዜ የብራና መግለጫት ጥረዛና ድገትን የሚሰሩት ራሳቸው የፃፉት ሰዎች ናቸው። አልፎ አልፎ ግን ይህንኑ ሥራ ለሚሰሩ ሰዎች መፅሐፉን በመስጠት አስጠርዘው የሚያስደገሱበት ሁኔታ አለ። ብራና አውጥተው ዕፈው ጠርዘውና ደገሰው ለገበያ የሚያቀርቡ ሰዎች ብዙውን ሥራ ራሳቸው ስለሚሰሩት የሚያጠፉት ጊዜና ጉልበት ብዙ ዋጋ አይሰጡትም። ሌላ ቦታ ወስደው ሲያሰሩ ግን ተጨማሪ ወጪ ይጠየቃሉ።

በእስቲና በአካባቢዋ የብራና ስራ ሳይሰሩ ጥረዛና ድገት ብቻ የሚሰሩ ባለሙያዎች አላገኘ ሁም። ብዙዎቹ (ሁሉም ለማለት ይቻላል) ራሳቸው ብራና አውጥተው ዕፈው ነው

የሚጠርዙትና የሚደገሱት። ሌላ ሰው ጠርዙልኝ ወይም ደገሱልኝ ቢላችሁ ኖሮ ለአንድ መፅሐፍ ምን ያህል ትጠይቃላችሁ? የሚል ጥያቄ አቅርቦላቸው ነበር። መሪ ጌታ ገ/ህይወት ምስጋናው የአንድ መፅሐፍ የጥረዛና የድገት ሞጋ እንደ መፅሐፍ አይነትና መጠን እንደሚለያይ ይገልጻል። «ለምሳሌ ስንክሳር ከሆነ የሚገባው ገበቱ የሚለብሰው ችግሩ ትልቅ ስለሚሆን ብዙ ወጪ ስለሚያስወጣ ከ150 እስከ 200 ብር ድረስ ልናስከፍል እንችላለን። አነስተኛ መፅሐፍ እንደ ውዳሴ ማርያምና ድርሳነ ሚካኤል አይነት መለስተኛ መጻሕፍት ከሆኑ ከ80 እስከ 100 ብር ድረስ እናስከፍላለን» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2 ፣ 2000)።

ቁስ ንብረቱ ደግሞ ብዙ ጊዜ የጥረዛና የድገት ሥራን የሚሰሩት ራሳቸው የፃፉትን መፅሐፍ እንደሆነ ገልጸው አልፎ አልፎ ጠርዙልኝ ብለው ለሚመጡ ወዳጆቻቸው ጥሬ እቃውን ካቀረቡ የእጅ ሳያስከፍሏቸው በነፃ እንደሚጠርዙላቸው ገልፀዋል። ያም ሆኖ ግን በክፍያ ቢሆን ቢያንስ አንድ የፀሎት መፅሐፍ ለመጠረዝና ለመደገስ አንድ ቀን ስለሚፈጅ ከ40 ብር እስከ 60 ብር ድረስ ሊያስከፍሉ እንደሚችሉ ነው የገለፁት።

5.2.3. ሥዕላትና ሐረጎችን በመሳል

መንፈሳዊ ሥዕላትን የሚስሉ ሠዓሊያን ለሥዕላቸው ዋጋ ለማውጣት እንደሚቸገሩ ይገልጻሉ። ሊቀጠብበት ታዩ ያሁኑ በብራና መጻሕፍት ላይ ለሚስሉት መንፈሳዊ ሥዕላትና ሀረጎች ትክክለኛ ዋጋ ተምነው እንደማያውቁ ይናገራሉ። «አንድን ስዕል ለመሳል ብዙ ማሰብና ማማጥ ያስፈልጋል። ዛሬ ተጀምሮ መቼ እንደሚያልቅ አይታወቅም። ብራናው ለፈጀው ቀለም ክፍያ እጠይቅ እንደሆነ ነው እንጂ ለሥዕሎች ዋጋ ጠይቁ አላውቅም» በማለት ትክክለኛውን የስራቸውን ዋጋ ጠይቀው እንደማያውቁ ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4 ፣ 2000)።

የብራናና የቤተክርስቲያን ስዕላት ተያያዥነት አላቸው። በመሆኑም በነፃ የሰጧቸው አብያተ ክርስቲያናት እንዳሉ ሁሉ በነፃ የሰጧቸው መጻሕፍትም ብዙ እንደሆኑ ሊቀ ጠብብት ገልፀዋል። ያም ሆኖ አንድ የብራና መፅሐፍ ላይ ሥዕላትንና ሀረጎች ለመሳል የሚነጋገሩት በገፁ ሲሆን ለአንድ ገፅ እስከ 100 ብር ድረስ ያስከፍላሉ። መፅሐፉ 10 ያህል ስዕሎች እንዲላሉበት ባዶ ቦታ ከተተወ 1000 ብር ማለት ነው። ለሀረጎች ደግሞ ከ25 ብር እስከ 45 ብር ድረስ ይጠይቃሉ።

ሠዓሊ መሀሪ ሙሉዓለም ለሥዕል ዋጋ መተመን አስቸጋሪ እንደሆነ ያምናሉ። «ለሥዕል ዋጋ መስጠት በጣም ይከብዳል። ሥዕል የሚሰለው በእግዚአብሔር ስጦታ ነው፤ በመሆኑም በእግዚአብሔር ስጦታ መደራደር ተገቢ አይመስለኝም። መንፈሳዊ ሥዕላትን

መላል እንደመንፈሳዊ አገልግሎት የሚቆጠር በመሆኑ አቅም ለሌላቸው ግለሰቦችም ሆነ አብያተ ክርስቲያናት በነፃ እስላሉ። መክፈል እንችላለን ለሚሉ ደግሞ ከ100 እስከ 150 ብር በገፅ እጠይቃለሁ። ሐረጎችን ከ30 ብር ጀምሮ እስከ 50 ብር ድረስ እስላለሁ» በማለት አብዛኛውን ጊዜ ለቤተክርስቲያናት በነፃ እንደሚሰል ገልጾልኛል(ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4 ፣ 2000)።

መንፈሳዊ ሥዕላት የሚሰሉ ሰዎች የድካማቸውን ያህል ተጠቃሚ እንዳልሆኑ የሚገልፁና ሊቀ ጠቡብት ታዬ «ዕድሜ ልኩን የአብያተ ክርስቲያናትና የብራና ሥዕላትን ስስል ኖራያለሁ። ነገር ግን የሙያዬን ዋጋ አላገኘሁም። በዚህም የተነሳ ልጆቼ ወደ እዚህ ሙያ ከመግባት ይልቅ የዘመናዊ ሥዕላት አሳሳል ጥበብን እንዲማሩ ነው የምመክራቸው። በአሁኑ ወቅት ዘመናዊ ሠዓሊያን በአንድ ስዕል መቶና ሁለት መቶ ሺህ ብር እንደሚያገኙ በሬዲዮ እየሰማሁ ነው።» በማለት በገቢም ሆነ በሞራል መጎዳታቸውን ተናግረዋል(ቃለ መጠይቅ፣ ግንቦት 4 ፣ 2000)።

5.3. የባለሙያዎቹ ማህበራዊ ደረጃ

ቀደም ባሉት ዘመናት የሀገራችንን የእደ ጥበብ ባለሙያዎች የማንኳሰስና ተገቢውን ክብር ያለመስጠት ሁኔታ እንደነበር ይታወቃል። ከዚህ አንፃር የብራና ባለሙያዎች በማህበረሰቡ ውስጥ ያላቸው ቦታ ምን ይመስላል? የሚለውን ከዚህ ቀጥሎን እንመለከታለን።

በእስቴ ማህበረሰብ ውስጥ ብራና የማውጣት ሥራ እጅግ የተከበረ ሙያ ባይሆንም የተናቀ ሥራም አይደለም። ቁስ እያሱ የኋላ እንደሚያምኑት ህብረተሰቡ የብራና ባለሙያዎችን የመለየትና የማግለል ፀባይ ያለውም። በእርግጥ አንዳንድ ምቀኛ ግለሰቦች ምክንያት እየፈለጉ ሥራቸውን ሰብብ እያደረጉ ሊተናኮሏቸው ይከጅላሉ። ለምሳሌ የፍየሱ ቆዳ ደም ወይ ጭቃ ነኩቶት ከሆነ ሊያጥቡት ወንዝ ሲወርዱ « ቆዳውን ውሀ ውስጥ አትንከሩ ውሀው በኋላ ይሸታል» የሚል አሽሙር ሊነገር ይችላል። በዚህም ጠብ ሊቀሰቀስ ይችላል።

ዲያቆን ጌታሰው የኋላ አንዳንድ ሰዎች ከቆዳው ጋር አያይዘው በአሽሙር ከመናገራቸው ውጪ ህዝቡ ሙያውን የሚያራክስ እንዳልሆነ ነው የሚያምነው። «ቆዳው በባህሪው ሲቆይ የመሸተት ፀባይ ያለው በመሆኑ የሸተተው ሰው ሸተተኝ ቢል እንደሰድብ ወይ እንደ ንቀት መቁጠር አይገባም» በማለት ይህ ነው የሚል የማግለል ሁኔታ እንደሌለ ገልጾልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዝያ 30 ፣ 2000)።

የብራና ማውጣት ሙያ ከዕሕራት ሥራ ጋር የተያያዘ በመሆኑ የተማረው ወገን በዚህ

ሥራ ላይ ያሉ ሰዎችን እንደሚያደንቅ ነው መሪጌታ ገ/ሀይወት የሚናገሩት።

የመዕረግ ሥራ ከጥንት አባቶቻችን ሲወርድ ሲዋረድ የመጣ ጥበብ መሆኑን የሚያውቁ የተማሩ ሰዎች ያክብሩናል፤ ያደንቁናል። የማያውቁና ያልገባቸው ሰዎች ግን ሊሳደቡ ይችላሉ። ለሥራ ጉዳይ ወደ እስቴ የሚመጡ የመንግስት ሰራተኞችና መምህራን የአባቶቻችንን ጥበብ ነው የያዛችሁት እያሉ ስንሰራ ይመለከቱናል። ይህን ጊዜ ሙያ የሌላቸው ሰዎች ይቆጩብናል። እናንተ በደህና ቀን ይህን ጥበብ ተምራችሁ እኛ ሥራ አጥተን ተቀምጠናል የሚሉ አሉ (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2 ፣ 2000)።

በአጠቃላይ በብራና ማውጣት፣ በዕህፈት ሥራ በመጠረዝና መደጎስ እንዲሁም ሥዕላትን በመሳል ሙያ ውስጥ ያሉ ሰዎችን ሌላው የእስቴ ማህበረሰብ ልዩነት አያደርግም። ባለሙያዎቹ የሚኖሩት ከሌሎች የህብረተሰብ ክፍሎች የተለያዩ ሙያ ካላቸው ግለሰቦች ጋር ነው። አብዛኛውን የእስቴ ሕዝብ በግብርና ሙያ የተሰማራ ቢሆንም ነጋዴዎችና ጥቂት የመንግስት ሰራተኞችም አሉ።

የብራና ባለሙያዎች በህብረተሰቡ አባላት ምንም አይነት መገለልና መድሎ አይደረግባቸውም። አብዛኛው የህብረተሰብ ክፍልም በተለያዩ ምክንያት ሙያ የቀየረ ይሁን እንጂ የብራና ሙያ ቢያንስ በቤተሰብ ደረጃ ሲሰራ ያውቀዋል። ባይሰራም ሲዘጋጅ ተመልክቷል። በመሆኑም መኖሪያ ቤታቸው እንደማንኛውም ነዋሪ ከሌሎች ቤቶች ጋር የተያያዘ ነው። ተራርቀው ያሉ ቤቶች የተራራቁት በመካከላቸው ባለው የእርሻ መሬት ሳቢያ እንጂ ፈፅሞ ከሙያው ጋር ግንኙነት እንደሌለው ተመልክቻለሁ። በጋብቻ በኩልም ምንም አይነት ልዩነት እንደሌለ ገልፀውልኛል።

የብራና ሥራ በተወሰነ ደረጃ የተማሩ ሰዎች/ ፊደል የቆጠሩ/ የሚሰሩት በመሆኑ ለአንዳንድ የመንግስት መ/ቤቶችና ለቤተክርስቲያን አስተዳዳሪነት የሚሾሙት እነዚህ ባለሙያዎች በመሆናቸው በህብረተሰቡ ዘንድ ክብር አስጥቷቸዋል። ቤተክህነት በዕህፈቱ ሙያ ስታወቁ ሰዎች «ሊቀ ጠቡብት» ወይም «ሊቀ ጠቢባን» የሚል የክብር ስም ስለምትሰጥ በህብረተሰቡ ውስጥ ያለው ቦታ ከፍ ያለ ይሆናል። ከሙያቸው ጋር በተያያዘ «ሊቀ ጠቡብት» የሚል ማዕረግ ማግኘታቸውን የሚገልፁት ቁስ እያሱ ሹሙቱን የግንደ ጠመም ሚካኤል አስተዳደር መሪ ጌታ ብርሃኑ ዓለሙ እንደሰጧቸው ይገልጻል።

በሌላ በኩል በእስቴ ከእርሻ ሥራ ጎን ለጎን የቆዳ ስራ የሚሰሩ የህብረተሰብ ክፍሎች የሚኖሩት በአንድ አካባቢ ተሰባስበው መሆኑን ተመልክቻለሁ። ገላውዲዎስ ተብሎ በሚጠራው ቤተክርስቲያን አጥቢያ ተሰባስበው የሚኖሩት የቆዳ እደ ጥበብ ባለሙያዎች

መዕረፍ ይሆናል ይላሉ። ለመሆኑ እነዚህን እንስሳት ማነው የሚገፋቸው?» ሲሉ ይጠይቃሉ። ቁስ እያሱ እንደሚሉት የዚህ አይነት አስተሳሰብ የመጣው ቀደም ባሉት ጊዜያት በአንዳንድ አድባራት ተሰርተው የሚገኙት መግለጫት ትልቅነታቸውን በመመልከት «ይህን የፈረስ ቆዳ ሳይሆን አይቀርም» በሚል የተፈጠረ እንደሆነ በመጥቀስ ፈረስ ለሰው ልጅ ለምግብነት የማይውል በመሆኑ ቆዳውን ገፍ ለብራና መዕረፍ ለማዋል አስቸጋሪ እንደሆነ ያምናሉ።

ብራና የእግዚአብሔር ቃል የሚያርፍበት በመሆኑ በእርኩሳን እንስሳት ቆዳ ላይ ቃሉን ማስፈር ያስቀስፋል ብለዋል። ሆኖም ግን መዕረፍ ቅዱስ ራሱ ፍየልን የሆኑን በግን ደግሞ የባድቃን ምሳሌ አድርጎ ነው የሚገልጻቸው። ታዲያ ብራና በፍየል ቆዳ መዘጋጀቱ እንዴት ይታያል? የሚል ጥያቄ አቅርቦ ቁስ ንብረቱ እንደሚከተለው መልሰውልኛል፤

ፍየል በእርግጥ በመዕረፍ ቅዱስ ውስጥ የሆኑ ምሳሌ ነች። ይህም የሆነው ሀፍረቷን ስለማትሸፍን፣ የዋለችበት ቦታ ስለማይታወቅ፣ እንደመጣች ስለምትቀባጥር ነው። ጌታ ፍየልን የሆኑ ምሳሌ ያደረገው በህይወት ሳለች ነው እንጂ ከታረደች በኋላ መላ አካሏን አይደለም። በመሆኑም ሥጋዋ ታርዶ ይበላል። ቆዳዋም ቅዱስ ቃሉን ለማስፈር ተመርጧል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ሠዓሊ መሀሪም ፍየል የሆኑ ምሳሌ ተደርጋ በመዕረፍ ቅዱስ ውስጥ የተገለፀችው ባላት ባህሪ የተነሳ በመሆኑ ከታረደች በኋላ ቆዳዋ ጥቅም ላይ እንዳይውል የሚከለክል ባለመሆኑ ቅዱሳን ሥዕላት ሊሳልበት እንደሚችል ብቻ ሳይሆን እየተሳለበት እንደሆነም ገልጾልኛል።

በብራና መጻሕፍት ላይ ያሉት መስመሮች ብዛት ጎደሎ ወይ ሙሉ መሆን ሀገረሰባዊ ትርጓሜ እንዳለው አንዳንድ ሰዎች ይገልጻሉ። የመስመሩ ብዛት ሙሉ ከሆነ አንዳች መቅሰፍት በፀሐፊው ላይ ሊመጣ ይችላል ተብሎ እንደሚታመን አሰፋ ሊበን (1958፣ 263) ይገልጻሉ። ቁስ ንብረቱ ቦጋለ ግን የመስመር ብዛቱን ማርቀቅ ወይም ማገላት በፀሐፊውና በአፃፊው ስምምነት የሚወሰን እንጂ ከመቅሰፍት ጋር የሚያገናኘው ነገር እንደሌለ ይናገራሉ። «ብራናውን ስናስምር የመስመር ብዛት ሙሉ ወይም ጎደሎ ቁጥር ይሁን ብለን አስበን የምናደርገው ነገር የለም። ሙሉ ስለሆነ አያስቀስፍም፤ ጎደሎም ስለሆነ አያፀድቅም። በብራናው ቅፅ ልክ ነው የምናስምረው። ከቅፁ ብንጨምርበት ዕህፊቱ ይደቃል፤ ብንቀንስበት ደግሞ ይጎላል» በማለት ሀሳቡን እንደማያምኑበት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)።

ቁስ ንብረቱ ቦጋስ በአሁኑ ወቅት እየፃፉ ያሉት መዕሐፍ ተአምረ ማርያም መጠነ 38 ሳንቲ ሜትር ርዝመት በ45 ሳንቲ ሜትር ቁመት ሲሆን የመስመሩ ብዛት 29 እንደሆነ ቆጥራዋለሁ። መስመሩ 29 የሆነው በአጋጣሚ እንጂ ሆነ ተብሎ የተደረገ አይደለም ብለዋል።

ቀሲስ ክፍያለው ይስማው ደግሞ በአሁኑ ወቅት እየፃፉ ያሉት መዕሐፍ ገድለ ተክለሐይማኖት መጠነ 28 ሳንቲ ሜትር ርዝመት በ38 ሳንቲ ሜትር ቁመት ሲሆን የመስመሩ ብዛት 28 ነው። «መስመሩ 28 ሲሆን የቻለው አፃፊዎቹ ጎላ ጎላ ብሎ እንዲፃፍላቸው ስለራሱን በመሆኑ የሚያስቀስፍ ነገር የለውም» በማለት ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 1፣ 2000)። በመሆኑም የብራና መፃፊያ መስመሮችን በተመለከተ ሙሉ ወይም ጎዶሎ ከመሆኑ ጋር የተያያዘ ዕምነት የለም።

5.4.2. የሥራ ቀናትን በተመለከተ

የአካባቢው ህብረተሰብ የኦርቶዶክስ ተዋህዶ ሀይማኖት ተከታይ ከመሆኑ ጋር በተያያዘ በወሩ ውስጥ በርካታ ሀይማኖታዊ በዓላት ይከበራሉ። ከዚህ ጋር በተያያዘ ዓመታዊ የንግስ በዓል በሚውልበት ቀን የብራና ሥራ ፈፅሞ መሰራት እንደሌለበት ይታመናል። ዋና ዋናዎቹ ቀናት የቅዱስ ሚካኤል ዕለት በ12፣ የእመቤታችን ቀን በ21 እና ጌታ የተወለደበት ዕለት በዓለ ወልድ በ29 ብራና የማውጣት ሥራ አይሰራም።

በእነዚህ ቀናት የብራና ማውጣት ሥራ ብቻ ሳይሆን እርሻ ማረስ፣ ማረም፣ መኮትኮት፣ ወፍጮ ማስፈጨት፣ የተወገዘ በመሆኑ በእነዚህ ቀናት ሥራ አይሰራም። የአካባቢው ህብረተሰብ በአብዛኛው የኦርቶዶክስ ሀይማኖት ተከታይ በመሆኑ በእነዚህ ቀናት ሥራ ሲሰራ የታየ ሰው ለቤተክርስቲያን አባቶች ተነግሮ ይወገዛል፤ እንዲገለል ይደርጋል። በመሆኑም ማንም ደፍሮ ወደ ሥራ የሚሰማራ የለም።

ከኦርቶዶክስ ሀይማኖት ተከታዮች ብዛት አንፃር ቁጥራቸው አነስተኛ ቢሆንም ጥቂት የእስልምና እምነት ተከታዮች በእስቴ ይገኛሉ። መሪጌታ ገ/ሀይወት እንደገለፁት «መስሊሞቹ እኛ የማንሰራበትን ቀን አብረውን ነው የሚያከብሩት፤ እርሻም አያርሱም፤ ወፍጮም አያስፈጨም። እንዲያውም መቼ መቼ በዓል እንደሆነ አስቀድማችሁ ንገሩን ነው የሚሉት» በማለት ይገልጻሉ (ቃለ መጠይቅ፣ ሰኔ 2 ፣ 2000)።

በእስቴ ቀደም ሲል ከተገለፁት ወርሃዊ በዓላት ሌላ አሁድ አሁድ ሰንበት በመሆኑ ሥራ አይሰራም። ከዚህ በተጨማሪ ግንቦት ልደታ፣ ለታህሳስና ለሐምሌ ገብርኤል፣ ለአመቱ

ተከለሀይማኖት ሥራ አይሰራም። በነዚህ ቀናት ሥራ ብንሰራ እግዚአብሔር ይቆጣል፤ ስራችንን አይባርከውም ብለው ያምናሉ።

5.4.3. የዕሁፉን ይዘት በተመለከተ

የብራና መጻሕፍት በአብዛኛው የሀይማኖት መጻሕፍት ናቸው። ከሀይማኖትም ሙሉ ለሙሉ የክርስትና ሀይማኖትን የሚመለከቱ ናቸው። ከሀይማኖት መጻሕፍት ሌላ በብራና ላይ መጻፍ አለመከለከልን ቁስ እያሱ የኋላ «እኔ እስከማውቀው ጊዜ ድረስ ከክርስትና ሀይማኖት መጻሕፍት ሌላ ዕሁፍ በብራና ላይ አትጻፉ የሚል ቃል ኪዳን የለም። ስለዚህ መጻፍ ይቻላል ብዬ ነው የማምነው።» በማለት ሌላ ዕሁፍ ሊጻፍበት እንደሚችል ገልፀውልኛል (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28 ፣ 2000)። ቀኝ ጌታ የኋላ እንግዳም በብራና ላይ ከሀይማኖት ጉዳይ ውጪ የሆነ ዓለማዊ ዕሁፍ እንዳይጻፍ የሚከለክል ቃል እንደሌለ ያምናሉ።

ባለሙያዎቹ በብራና ላይ ከክርስትና ሀይማኖት ጉዳዮች ውጪ ሌሎች ዕሁፎች ቢጻፉበት የሚከለክል ነገር እንደሌለ ገልጸዋል። ለመሆኑ የእስልምና ሀይማኖት መዕሐፍ በብራና ላይ ሊጻፍ ይችላል ወይ? ለሚለው ጥያቄ ቁስ እያሱ የኋላ፤

ብዙ ጊዜ በብራና ላይ የምንፅፈው የክርስትና ሀይማኖት መጻሕፍት ናቸው። አንድ ጊዜ ግን አንድ ሙስሊም ሰው ቤቴ ድረስ መጥቶ ለቁራን መጻፊያ ብራና አዘጋጅልኝ እክፍልሀለሁ አለኝ። እኔም ሀይማኖቴ ስላልሆነ ለማዘጋጀት አልችልም፤ የእናንተ ሀይማኖት በእኛ ሀይማኖት የተወገዘ ነው። የእኛም ሀይማኖት በእናንተ የተወገዘ ነው። ስለዚህ ይህንን እያወቅሁ ባዘጋጅልህ እግዚአብሔር ይወቅሰኛል ብዬ ሸኘሁት። እንዲያም ሆኖ የጠየቅኸኝን እጥፍ ልክፈልህ ብሎ ነበር። ያለ ሀይማኖቴ የማገኘው ገንዘብ ምን በረከት ይኖረዋል ብዬ አሰናበትኩት (ቃለ መጠይቅ፣ ሚያዚያ 28 ፣ 2000)።

መሪ ጌታ ገ/ሀይወትም ከእስልምና ሀይማኖት ተከታዮች መዕሐፍ ጻፉልን የሚል ጥያቄ ቢቀርብላቸው ቋንቋውን ስለማያውቁት እንደማይፅፉ ገልፀው በአማርኛ ጻፉልን ቢባሉስ? ለሚለው ጥያቄ «በአማርኛ ቢሉም አንዕናላቸውም፤ ያስቀስራናል» ሲሉ መልሰዋል።

6. ማጠቃለያና መፍትሔ

ይህ ጥናት የተደረገው በደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ የብራና መጻሕፍት አዘገጃጀትና ቁሳቁስ ላይ ነው። ጥናቱን በቁሳቁሳዊ ባህል ላይ እንዲሆን ያስቻለው የአጥኚው በኢትዮጵያ ቋንቋዎችና ሥነ ዕውቀት ትምህርት ክፍል ያለውን የቁሳቁሳዊ ባህል ጥናት ክፍተት የመሙላት ፍላጎት ነው። የጥናቱን ቦታ ደቡብ ጎንደር እስቴ ወረዳ ቦታ ያደረገው ወረዳዎ አሁንም ድረስ በብራና መጻሕፍት ዝግጅት ሙያ ላይ በርካታ ባለሙያዎች አቅፋ የያዘች በመሆኗ ነው።

በመሆኑም ጥናቱ በእስቴ ወረዳ ያሉ ባለሙያዎች የብራና መጻሕፍትን እንዴት እንደሚያዘጋጁና የማዘጋጃ ቁሳቁሳቸውን በመግለፅ ሙያው ህልውናው እንዳይጠፋ ከማህበረሰብ ልማት ጋር የማስተሳሰርን አስፈላጊነት መነሻ አድርጎ ተካሂዷል። ወደ መስክ ከተወጣ በኋላ በዚህ ጊዜ ምልክታና ቃለ መጠይቅን እንደ ዋና የመረጃ መሰብሰቢያ ላይ ዘዴ ተጠቅሟል። በምልክታና ቃለ መጠይቅ ወቅት ፎቶ፣ ቪዲዮ ካሜራ፣ ቴፕ ሪከርደርና ማስታወሻ ደብተር የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያ ሆነው አገልግለዋል። በመሆኑም በጥናቱ የተሰበሰቡ ቀዳማይና ካልአይ መረጃዎችን በማጠናከርና በመተንተን ወደ ግቡ ለመድረስ ጥረት ተደርጓል።

አጥኚው በመስክ ቆይታው ወቅት ባለሙያዎቹ የተለያዩ መጻሕፍት ሲዘጋጁ መመልከት የቻለ ሲሆን ከነዚህም መካከል ተአምረማርያም፣ ስንክሳር፣ ገድለ ተክለሀይማኖት፣ አርሴማ ቅድስት፣ አርባእቱ ወንጌላት ሲዘጋጁና በተለያዩ ደረጃ ላይ ሆነው ተመልክቷል።

ከመስክ የተሰበሰበው ጥሬ መረጃ ቀደም ባለው ምዕራፍ ከቀረበው ትውፊ ጋር በማያያዝ ተተንትኗል። በትንተናውም፡- ለብራና መፅሐፍ የሚያስፈልጉ ዋና ዋና ጥሬ ዕቃዎች ቆዳ፣ ቀለምና ብዕር እንደሆኑና ለብራና መፅሐፍ የሚመረጠው የፍጥል ቆዳ እንደሆነ አጥኚው ተረድቷል። የብራና መፅሐፍ ሥራ በአብዛኛው የወንዶች ሙያ ሲሆን ሴቶች ምናልባት በቀለም ማውጣት ላይ ሊሰማሩ ይችላሉ። የተፈጥሮ ሀብት መመናመንና ቴክኖሎጂ አንዳንድ በቤት ውስጥ ይዘጋጁ የነበሩ ጥሬ እቃዎችንና ቁሳቁሶችን በዘመናዊ ቁሳቁሶች ለመተካት እንዳስገደዳቸው ባለሙያዎቹ ተናግረዋል።

የግዕዝ ቋንቋ እውቀት ለቀም ፀሐፊ የግድ ሲሆን አብዛኛዎቹ ባለሙያዎች ሙያውን ከቤተሰብ ወርሰው ነው የሚሰሩት። መጻሕፍቱ ሁሉም ሀይማኖታዊ ከመሆናቸው ጋር ተያይዞ የሚታመንባቸው ሀገረሰባዊ እምነቶች ያሉ አሉ። ቃል ግጥምና ትረካ ግን ለማግኘት አልተቻለም።

እነዚህን ማጠቃለያዎች መነሻ በማድረግ ሙያው ከትውልድ ወደ ትውልድ እንዲቀጥልና የአባቶች ቅርስ ዘላቂታ አግኝቶ እንዲጠናከር ማድረግ ለነገ የማይባል ተግባር መሆን አለበት። ለብዙ መቶ ዓመታት ሳይበላሽ መዝለቅ የሚችለው ይህን ጥበብ ለሚሰሩ ባለሙያዎችም ተገቢው ትኩረት ሊሰጥ ይገባል። የብራና መጻሕፍት ዝግጅት ሙያ በአሁኑ ወቅት እየተሸረሸረ አሳሳቢ ደረጃ ላይ ይገኛል። አንዳንድ ባለሙያዎችም ኑሯቸውን እንደበሬቱ በብራና ማውጣት ሙያ መምራት ባለመቻላቸው ሙያውን እስከመቀየርና በተጓዳኝ ሌላ ስራ እስከመተዳደር ደርሰዋል። ከዚህ በመነሳት አጥኚው በወረዳዎ ያለው የብራና መጻሕፍት ዝግጅት ህልውና አደጋ ላይ ነው የሚል መደምደሚያ ላይ ደርሷል።

6.2 መፍትሔ

በእስቴ ወረዳ ያለው የብራና መጻሕፍት ዝግጅት እስከ አሁን ድረስ አለመጥፋቱ የማህበረሰቡን እምነት አስተሳሰብና ለሙያው ያለውን ጥልቅ ግንዛቤ ያሳያል። «የብራና ሥራ ጠፋ ማለት ሀይማኖታችን ጠፋች ማለት ነው ብለው አባቶቻችን ነግረውናል፤ ስለዚህ እኛ ጥቅም ባናገኝበት እንሰራዋለን» በሚል ሀይማኖታዊ ስሜት እየተሰራ ያለው ሙያ እንደ በሬቱ ራሱን ችሎ ኑሮን ለመምራትና መተዳደሪያ ሊሆን እንዳልቻለ መረጃ አቀባዮች ገልፀዋል።

በመሆኑም የብራና መጻሕፍት ዝግጅት ጥንታዊ ትውሬቱን ሳይለቅ በብዛትና በጥራት በማዘጋጀት ሙያው በወጣቱ ትውልድ ልቦና ውስጥ ስርዖ የኑሮ መሰረት ሊሆን እንዲችል ለማድረግ ከዚህ በታች ያሉት አስተያየቶች ትኩረት አግኝተው ተግባር ላይ ቢውሉ ተገቢ ነው እላለሁ።

የክልሉ መንግስት/የአማራ ብሔራዊ ክልላዊ መንግስት/ የብራና መጻሕፍት ዝግጅት በቋሚነት እየተሰራ ያለበትን ቦታ ትኩረት ሰጥቶ በማስተዋወቅ ቦታውን የብራና መጻሕፍት ዝግጅት ማዕከል በማድረግ ለጎብኚዎች ሁኔታዎችን ቢያመቻችና ሙያው ባህላዊ ገዕታውን ሳይለቅ መስራት እንዲቻል የጊዜና የሀብት ብክነትን ሊያስወግድ በሚያስችል መልኩ በባለሙያዎች ጥናት ቢደረግና ስልጠና ቢሰጥ መልካም ነው።

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን በእስቴና በአካባቢው ብቻ ተወስኖ ያለውን የብራና መጻሕፍት ሙያ በተለያዩ አብያተ ክርስቲያናት፣ ገዳማትና አድባራት ውስጥ ማሰራት የምትችልበት ሁኔታ ቢፈጠር እንዲሁም ባህልና ቱሪዝም ሚኒስቴር ከትውልድ

ወደ ትውልድ መተላለፍ ያለባቸውን የሀገሪቱን ታሪካዊ የወረቀት መዛግብት በብራና በማግኘት ቅርስን ሳይበላሽ የማቆየት ተግባሩን ቢወጣ ጠቃሚ ነው ብዬ አስባለሁ።

በየዓመቱ በርካታ ተማሪዎችን የሚያስመርቁ ከፍተኛ የትምህርት ተቋማትም /በተለይ የአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲና ሌሎች የመንግስት ከፍተኛ የትምህርት ተቋማት/ ለተማሪዎቻቸው የሚሰጧቸውን የትምህርት ማስረጃ ዲግሪ፣ ዲፕሎማና ሠርተፍኬት በብራና ላይ አሰርተው ቢሰጡ ባለሙያዎቹን ተጠቃሚ በማድረግ ዓመት ሙሉ ከሙያቸው እንዳይርቁ ከማድረጉም በላይ የእያንዳንዱን ተማሪ ህይወት ከብራና ጋር ማስተሳሰር ይቻላል የሚል እምነት አለኝ። ባህል በተፈጥሮው እየተለወጠ የሚሄድ በመሆኑ በቀጣይነትም ብራናን ከቆዳ ሥራ ጋር በማስተሳሰር ወደ ዘመናዊ ምርት የመቀየር ሙከራ ቢጀመር ጠቃሚ ነው።

በመጨረሻም ይህ ጥናት ያተኮረው በብራና መጻሕፍት አዘገጃጀት ላይ ነበር። ነገር ግን በጥናቱ ሂደት ተያያዥ የሆኑ ጉዳዮችን ተመልክቻለሁ። ከነዚህም መሀከል የቁም ዕሕፊት ሙያንና የቤተ ክርስቲያን ስዕላትን ይገኙበታል። እነዚህ ሙያዎች በራሳቸው ሰፊና ጥልቅ በመሆናቸው ለጥናት የሚጋብዙ በርካታ ጉዳዮች እንዳላቸው ተገንዝቤአለሁ። በመሆኑም ተመራማሪዎች ሁለቱን ርዕሶች መነሻ አድርገው ፍተሻ ቢያካሂዱ መልካም ነው እላለሁ።

ዋቢ ምንጮች

- ሀብተ ማርያም ወርቅነህ።(1982)። ጥንታዊ የኢትዮጵያ ትምህርት። አዲስ አበባ፤(ማተሚያ ቤት የሌለው)
- «ሐመረ ጽድቅ።» (1992)። በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን በማህበረ ቅዱሳን ጽ/ቤት ስር የሚታተም ወርሃዊ መፅሔት፤ አዲስ አበባ፤ሜጋ ማተሚያ ድርጅት።
- «በተፈጥሮ ሀብት የታደለችውን እስቴን እናልማ።» 1999። በእስቴ ወረዳ አስተዳደር ባህልና ማስታወቂያ ጽ/ቤት የተዘጋጀ በራሪ ወረቀት።
- ተክለላዲቅ መከራያ። (1966)። የኢትዮያ ታሪክ ዛጉዬ 2ኛ መፅሀፍ። አዲስ አበባ፤ ብርሃንና ሰላም ቀ.ኃ.ሥ ማተሚያ ቤት።
- ደስታ ተክለወልድ። (1962)። ዐዲስ ያማርኛ መዝገበ ቃላት። አዲስ አበባ፤አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት።
- አበባው ይግዛው። (1999) የቁም ፅሕፈት ሙያ በኢትዮጵያ። አዲስ አበባ፤ዳሽን ማተሚያ ቤት።
- ከላቲብርሃን ተሰማ ። (1951)። ያማርኛ መዝገበ ቃላት። አዲስ አበባ፤አርቲስቲክ ማተሚያ ቤት።
- ከፍያለው መራሒ። (1986)። የቤተክርስቲያን አስተዋፅኦ ለኢትዮጵያ ሥልጣኔ። አዲስ አበባ፤ት.መ.ማ.ማ.ድ።
- «የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ትላንት፤ ዛሬና ነገ።» (1994)። በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋህዶ ቤተክርስቲያን በማህበረ ቅዱሳን ጽ/ቤት ስር የሚታተም ወርሃዊ መፅሔት፤ አዲስ አበባ፤ሜጋ ማተሚያ ድርጅት።
- ፈቃደ አዘዘ። (1991) ። የሰነ ቃል መምሪያ። አዲስ አበባ፤ ኢንተርናሽል ጀርመናዊ የጎልማሶች መረዳጃ ተቋም።

Assefa Liban (1958). "Ethnological Society Bulletin Reprint" Addis Ababa: Addis Ababa University.

Dorson, R.M (1972). Folklore and Folklife: An Introduction. Chicago: The University of Chicago.

"Exhibition of Ethiopian Manuscripts From the Collection of the Institute of Ethiopian Studies. "(1988). Addis Ababa: Addis Ababa University.

Febure, Lucien (1958). The Coming of the Book: The Impact of Printing. London: Lowe & Brydone limited.

Gaur, Albertine.(1979) Writing Materials of the East. London: The British Library.

Glassier, Henry (1999). Material Culture: Canada, Indiana University Press.

Goldstein, Kenneth S. (1964). A Guide for Field Workers in Folklore. Pennsylvanian: The American Folklore Society, Folklore association Inc.

Harrison, Frederick (1948). A Book About Books. London: Butler & tanner Ltd.

Haven, Geo. (1967). Authors and Their Public in Ancient Times. Putnam: Cooper Square Publishers Inc.

Levarie, Norma.(1968). The Art and History of Books. New York: James H. Heinman Inc.

Mollers, John and Anne Parsons (2002). "Proceedings of the Six International Conferences on the History of Ethiopian Art" Addis Ababa: Addis Ababa University.

Murtrie , Douglas C.M.C (1943). The Book: The Story of Printing and Book Making. London: Oxford University Press.

Oring, Elliott (1986). Folk Groups and Folklore Genres: An Introduction. Logan Utah: Utah State University Press.

Pinner, H.L.(1949). The World of Books In Classical Antiquity. Putnam: Cooper Square Publishers Inc.

Sergew Hable Selassie (1981). "Book Making In Ethiopia" Addis Ababa: Addis Ababa University.

አባሪ 1

ከመስክ ስራ በፊት ተዘጋጅተው ለመረጃ ሰጪዎች የቀረቡ ጥያቄዎች

1. እስቴ እንዴት ስሚን አገኘች ?
2. በእስቴ የሚረቡ የቤት እንስሳት ምን ምን ናቸው ?
3. ብራና ከመቼ ጀምሮ መስራት ጀመሩ?
4. የብራና አሰራር ምን ቅደም ተከተል አለው ?
5. ብራና ምንድነው?
6. የብራና ሰሪዎች ለሰሩበት ምን ይከፈላቸዋል? ደረጃቸውስ ምን ያህል ነው?
8. ከብራና ጋር የተያያዙ ባህላዊ ድርጊቶች፣ ልማዶች፣ እምነቶች፣ ስነቃሎች አሉ?
9. ዛሬ ብራና የሚሰራበት ሁኔታ ምን ይመስላል?
10. ከብራና ሥራ የተሻለ ጥቅም ለማግኘት ምን ቢደረግ ይሻላል?
11. ለብራና ሥራ የሚያስፈልጉ ጥሬ ዕቃዎች ምን ምን ናቸው?
12. የብራና ሥራ መስሪያ መሳሪያዎች ምን ምን ናቸው ?
13. ሙያውን ከማን ለመዱ ?
14. ብራናን የሚሰራው ማን ነው?
15. በብራና ሙያ ሌላ ምን መተዳዳሪያ አለዎት?
16. ከብራና ስራ ጋር የተያያዙ ልማዶች፣ እምነቶች፣ ስነቃሎች አሉ?
17. የብራና መጻሕፍት ደንበኛችሁ ማነው?

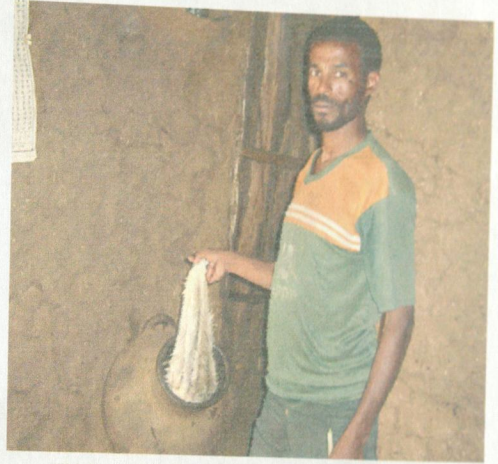
	መረጃ የተሰጠበት ቀን	መረጃ የተሰጠበት ቦታ	ርዕስ ጉዳይ
ዎም	ሚያዚያ 28/2000	መኖሪያ ቤት	ስለ ብራና አወጣጥ ቀለም አዘገጃጀት
ጸ	ሚያዝያ 29/2000	መኖሪያ ቤት	ስለ ብራና አወጣጥ
	ሚያዝያ 30/2000	መኖሪያ ቤት	ስለቀለም አዘገጃጀት
	ሚያዝያ 30/2000	መኖሪያ ቤት	ስለ ብራና አወጣጥ
	ሚያዝያ 30/2000	ሥራ ቦታ	ስለ ብራና አወጣጥ
	ግንቦት 2/2000	ሥራ ቦታ	ስለ ብራና አወጣጥ
	ግንቦት 4/2000	ሥራ ቦታ	ስለ ሥዕልና ሐረግ
	ግንቦት 4/2000	ሥራ ቦታ	ስለ ሥዕልና ሐረግ

ግንቦት 6/2000	ሥራ ቦታ	ስለ እስቴ ወረዳ አጠቃላይ መረጃ
ግንቦት 6/2000	ሥራ ቦታ	ስለ እስቴ ወረዳ አጠቃላይ መረጃ
ሰኔ 1 እና 2/2000	ሥራ ቦታ	ስለ ቁም ፅህፈት
ሰኔ 1/2000	ሥራ ቦራ	ስለ ቁም ፅህፈት
ሰኔ 1/2000	ሥራ ቦታ	ስለ ቁም ፅህፈት

እባሪ 3

ሥዕል 1 በእስክ ከሚረቡ ፍየሎች መሠከር አንዱ በመስክ ላይ

ሥዕል 2 ቂስ እያሉ ቀዳውን ከገራስ ሲያመጡ

ሥዕል 3 የፍየራል ቀዳ እንደተወጠረ

ሥዕል 4 ቀዳው ሲወጠር

ሥዕል 5 ቆዳውን ቀኝ ጌታ የገሳ ሲሳጩ

ሥዕል 6 ቀኝ ጌታ የገሳ ቆዳውን በመረመሚያ ሲያሹ

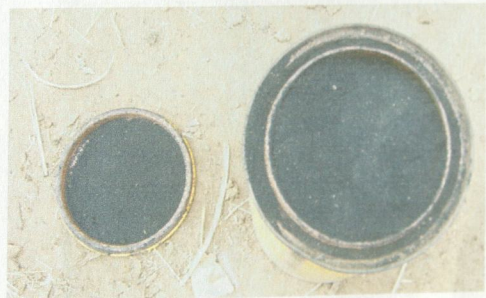
ሥዕል 7 ብረናው በናሙና ብረና ሲለግ

ሥዕል 8 ብረናው በመቀስ ሲቀረጥ

ሥዕል 9 ጥቁርና ቀይ ቀለም ሲጻፍ

ሥዕል 10 የሳምባ ጥሳት

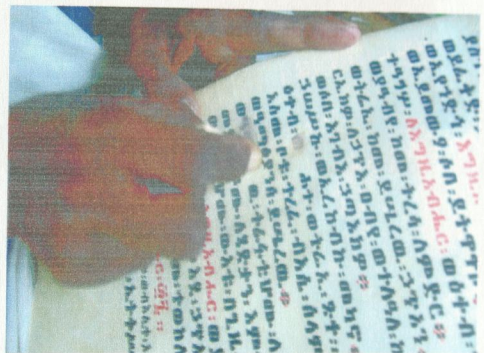
ሥዕል 11 የተዘጋጁ ብረናዎች

ሥዕል 12 ጥቁር ቀለም ሲበጠበጥ

ሥዕል 13 የቀለም ቀንዶች

ሥዕል 14 ገደረት ያበበት ብረና ሲታይም

ሥዕል 15 የተበጠጠው የሥዕል ቀለማት

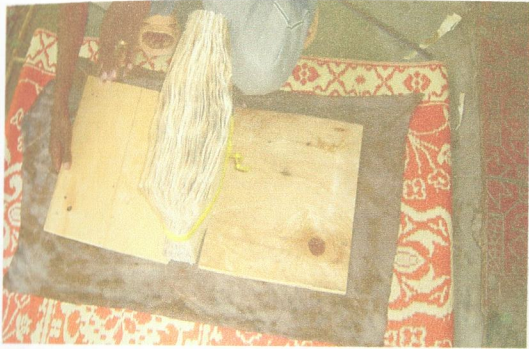
ሥዕል 16 የዕቅድ ሥራ

ሥዕል 17 ዝንዲው ንንዲደርቅ ንንዲተሰዛ

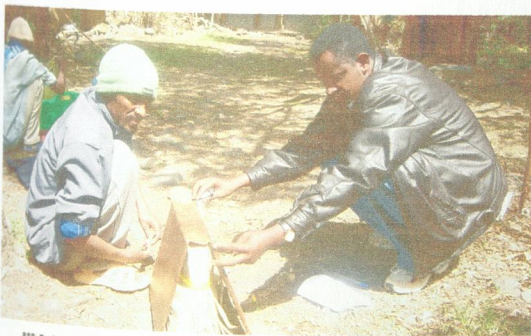
ሥዕል 18 ዝንዲው ቀይ ቀሰም ሲቀባ

ሥዕል 19 ገበታው ዝንዲ ሲሰብስ

ሥዕል 20 ዝንዲው ሲደገስ

ሥዕል 21 ዝንዲ ደሰበሰው ገበታ ንንዲደርቅ ፀሀይ ላይ

ሥዕል 22 ትታን ደተሰፋሰት ሙዳሐፍ

ሥዕል 23 የገድስ ተክላሃይማናት መጠራጠር ሐረግ

ሥዕል 24 ጉሰህና ረቂቅ ብሶርት

ሥዕል 25 የሲኖዶስ መጠራጠር ሐረግ

ሥዕል 26 ቀዶ ቀለም

ሥዕል 27 የገድስ ተክላሃይማናት መጠራጠር ሐረግ

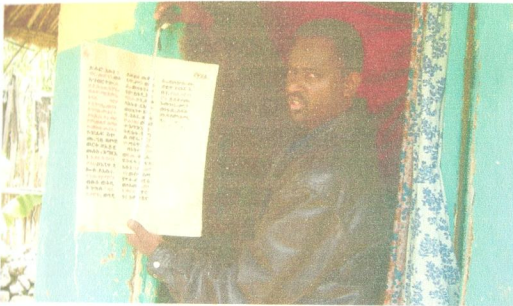
ሥዕል 28 የሥዕል ዝርዝር

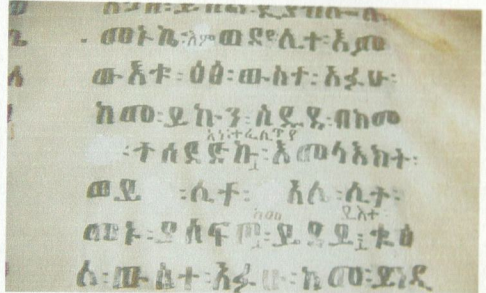
ሥዕል 31 የመጠሪያ ማሰቀመጫ ስትሮን

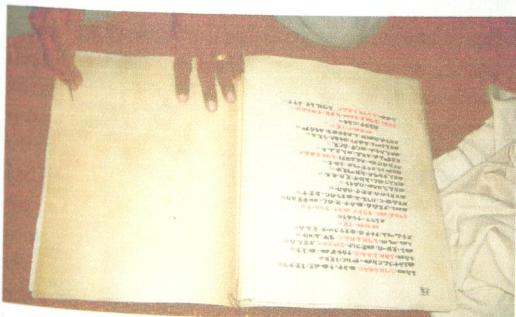
ሥዕል 32 የተገነገነ ትታን

ሥዕል 33 የገደስ ተገሰግደሚዎች መጠሪያ መጠን አዩተሰኝ

ሥዕል 34 የተገደፈ ፊደል ስርማት

ሥዕል 35 በዓለ ስንደ ማዕድ ደዳዊት መጠሪያ

ሥዕል 36 የደገሰ መሳሪያዎች በአሳት አዩጋታ

ሥራ 37 ገበታው በሞረድ ሲሞረድ

ሥራ 38 ቁስ ንብረቱ ቦጋስ

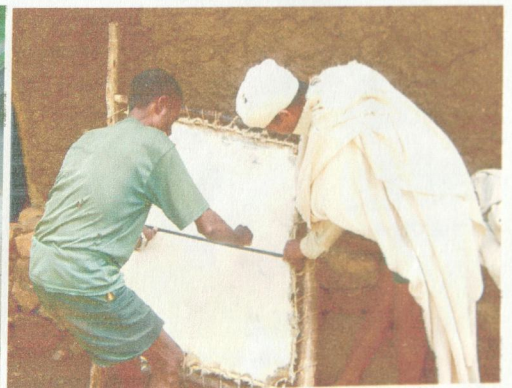
ሥራ 39 ገበታው ነገ ሲቀገ

ሥራ 40 ዩፍዩስ ቅዳ ለበቅ ክገባበት በጎሳ

ሥራ 41 ዩፕቀር ቀስም በመበጥበጫ ዩዳጉሳ ሐረር

ሥራ 42 ብረናውን ቆርጦ ለማውጣት ሲሰኝ

ሥዕል 43 ስፕረዛ የተዘጋጁ ብራናዎች

ሥዕል 44 ገበታ በመጋዘ ሲስተኝስ

ሥዕል 45 የቶታን ዝግጅት

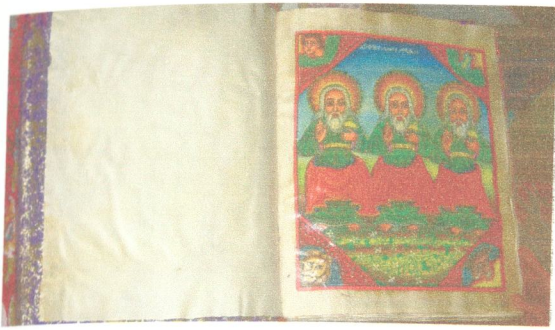
ሥዕል 46 ገበታው በብራና ሊሰኝ

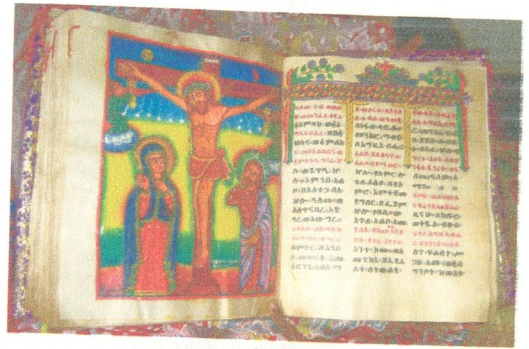
ሥዕል 47 የብራና ስፈት ሥራ

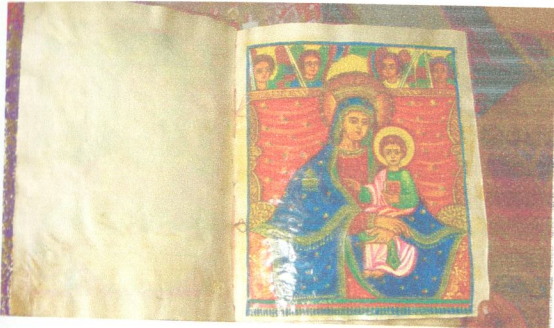
ሥዕል 48 ብራና ሲታረፍ

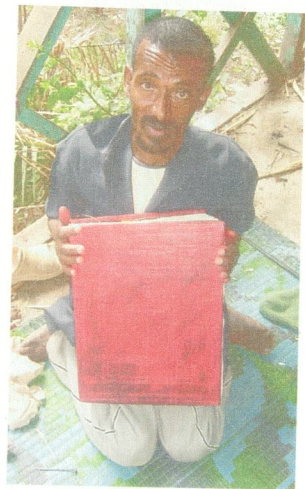
ԽՈՒՆ 49 ՔՂԵՆ ԺԻՈՂԵՄՅՆ ԹՅՈՒՆ ԽՈՒՆ

ԽՈՒՆ 50 ՎՃԼՈՒՅԻ ԹՂԼՈՒ ԽՈՒՆ ԽՈՒՆ

ԽՈՒՆ 51 ՔՂԵՆ ԺԻՈՂԵՄՅՆ ԹՅՈՒՆ ԽՈՒՆ

ԽՈՒՆ 52 ՔԻՄՅՈՒ ՔՂԼԵՆ ԹՅՈՒՆ

መግለጫ

ይህ ቲሲስ /የማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጽሑፍ/ የእኔ ወጥ ሥራ /Original work/ ሲሆን ከዚህ በፊት በማንኛውም ዩኒቨርሲቲ የድግሪ ማሟያ ሆኖ አልቀረበም። በጥናቱ በምንጭነት የተጠቀሙኩባቸውን መረጃዎች በሙሉ በተገቢው መንገድ መጥቀሴን አረጋግጣለሁ።

ታምራት ኃይለ

ስም

ገብረ

ፊርማ

አዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ

ድንረ ምረቃ ት/ቤት

ሰኔ 2000 ዓ.ም